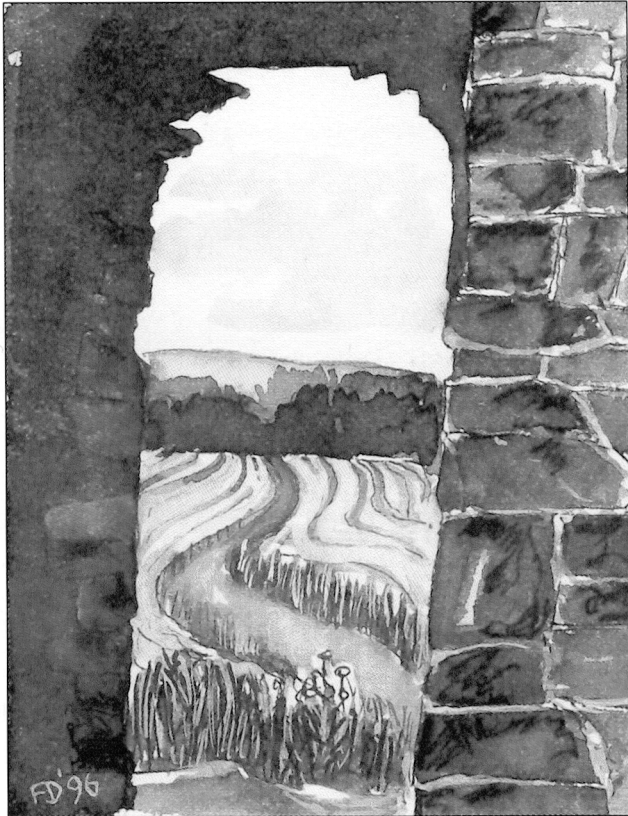

MARIDALENS VENNER

ÅRSSKRIFT 1996

Verneplan for Maridalen

Tegninger av Frances Dodman

ÅRSMØTEINNKALLELSE OG SAKSPAPIRER I DETTE NUMMER

Årsskrift for 1996

Frances Dodman har laget alle tegningene i årsskriftet.

- En stor TAKK til henne.

På årsmøtet torsdag 5. desember vil hun ha salgsutstilling av fargeakvareller fra Maridalen.

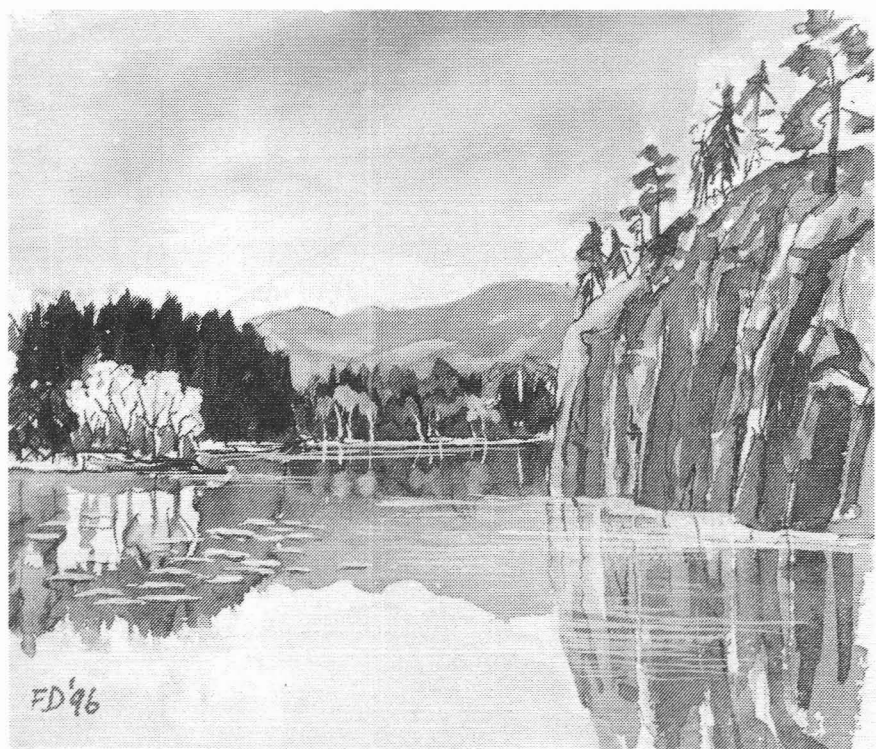
Hennes adresse er:

Frances Dodman

Grimstadgt. 23 G

0482 OSLO

Tlf.: 22 23 14 74

Verneplanen ut på høring

1996 vil gå inn i historia som et tidsskille for Maridalen. Verneplanen for dalen har kommet!

1967 var også et avgjørende år for bygda. Da ble husdyrhold forbudt og beitemarkene grodde igjen eller ble tilplantet. En rivningsplan for 2/3 av gårdene ble også presentert. Denne planen møtte kraftig motbør og førte til at Maridalens Venner ble stiftet i 1970. Etter 26 år med stor innsats er 70 års rivningsplan erstattet av 90 års verneplan.

En verneplan for et levende kulturlandskap er ingen osteklokke over naturen. Det er samspillet mellom menneske og natur gjennom årtusener som former ei levende bygd. Verneplanen vil streke opp vyene for dalen. Vi må ta vare på helheten i landskapet, slik at vi kan vise historiske spor lag på lag i landskapet. Maridalen kan da leses som en åpen historiebok.

Men dette koster penger. Alle forstår at å ta vare på Nidarosdomen i Trondheim og Urnes stavkirke koster, og kulturmasjonen Norge er villig til å prioritere dette. Jeg er overbevist om at Oslo og Norge vil se viktigheten av også å prioritere Maridalen som en av de flotteste kulturbygdene i Norge, som til og med ligger innenfor hovedstadens grenser.

Verneplanen har følgende utforming:

1. Selve verneplanforslaget som er bygd på en forskrift og et kart med avgrensinger av området. Dette er grunnlaget for vernet og vil til slutt bli vedtatt av Kongen i statsråd.
2. Forvaltningsplanen er en utdypning av forskriftene slik at vi ser virkningene av vernet og vyene for dalen. Denne vil bli revidert etter behov.

Årskriftet for 1996 er i sin helhet viet verneplanen.

Frances Dodman har illustrert planen med flotte tegninger. En stor takk til henne. Studer verneplanen, vær med på diskusjonen om Maridalens framtid, og ta del i arbeidet for å utvikle dalen til en av de flotteste bygdene i Norge.

Tor Øystein Olsen
Leder Maridalens Venner

FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS
Miljøvernavdelingen

Adressater etter liste

Deres ref.

Vår ref. (Bes oppgitt ved svar)
Snr 96/ 1191 471 22

Dato
07 10 96

**FORSLAG TIL VERNE- OG FORVALTNINGSPLAN FOR MARIDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE -
FORSLAG OM FREDNING AV SØRBRÅTEMYRA OG VAGGESTEIN NATURRESERVATER
LOKAL HØRING**

På vegne av Direktoratet for naturforvaltning legges forslag om vern av Maridalen landskapsvernområde med Sørbråtemyra og Vaggestein naturreservater, iht. naturvernlovens §§ 5 og 8, fram til lokal høring. Samtidig legger Fylkesmannen fram forslag til Forvaltningsplan for Maridalen landskapsvernområde til høring.

Verneforslaget består av en kort presentasjon av verneverdiene, forslag til verneforskrifter og til avgrensning (jf. kart) av verneområdet. Forslaget bygger på et utkast utarbeidet av Miljøetatens i Oslo, etter oppdrag fra Miljøverndepartementet. Utkastet er senere betydelig bearbeidet ved Fylkesmannens miljøvernavdeling. Arbeidet har også foregått under erkjennelse av at hensynet til drikkevannet i overskuelig fremtid vil være bestemmende for tiltak og virksomhet i dalen.

Forslag om forvaltningsplan er utarbeidet med hjemmel i verneforslaget og de foreslåtte verneforskriftene. Hensikten med planen er å gi retningslinjer for en forvaltning som fremmer formålet med vernet, samtidig som det er lagt vekt på å belyse virkningen av verneforslaget for grunneiere, beboere og andre brukere av dalen. Fylkesmannens miljøvernavdeling har hatt ansvaret for utarbeidelse av forvaltningsplanen i kontakt med en rådgivende gruppe med representanter fra Markautvalget, Maridalen Velforening, bønder i Maridalen, og Oslo kommune ved plan og bygningssetaten, miljøetaten, skogvesenet og Byantikvaren.

Spesielle interesser

Maridalen er omfattet av mange interesser. Forholdet til jord- og skogbruk, bebyggelse, friluftsliv m.v. behandles i forslag til forvaltningsplan, og vi viser til denne. Her skal spesielt fremheves at vern av Maridalen som landskapsvernområde ikke vil være til hinder for de dis-

---

Postadresse:	Besøksadresse:	Telefon:	Saksbehandler:	Kari Hegvik
		22 00 35 00		naturvernkonsulent
Postboks 8111 Dep	Tordenskioldsgate 12	Telefaks:	Dir. telefaks:	Dir. telefon:
0032 Oslo	Inngang sjøsiden	22 00 35 35	22 00 36 58	22 00 36 60

posisjoner som er nødvendige for forvaltningen av drikkevannet. Således vil de tiltak som foreslås i forvaltningsplanen bare kunne gjennomføres dersom de kan aksepteres ut fra en forsvarlig forvaltning av Maridalsvannet som drikkevannskilde. Oslo kommune forvalter drikkevannet og kontrollerer at de til enhver tid gjeldende bestemmelser overholdes.

I flere sammenhenger er det kommet opp forslag om golfbane i søndre del av dalen. Plan- og bygningssetaten i Oslo kommune la forslag til golfbane i Maridalen fram til høring våren 1993. Fylkesmannen innser behovet for å utvikle golfbaner. Imidlertid er det uheldig med etablering av golfbaner i områder hvor verne- og allmenne friluftsinnteresser er store. Etablering av golfbane i Maridalen vil være et betydelig fremmedelement i det helhetlige kulturlandskapet som er et grunnlag for verneverdiene, og er ikke inkludert i verneforslaget.

Kommunale arealplaner

Det foreslåtte landskapsvernområdet omfattes av *Kommunedelplan for Oslo kommunes del av Oslomarka* og er i hovedsak lagt ut som landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF-område). Mindre arealer innenfor området er imidlertid regulert iht. plan- og bygningsloven, i hovedsak som trafikkareal, nedslagsfelt o.l. Ifølge naturvernlovens § 7, gjelder ikke bestemmelser om landskapsvernområde etter naturvernloven i områder som omfattes av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven.

Etter den status Maridalen har som verneobjekt, og med de kulturlandskapsverdier dalen representerer, foreslås likevel vern etter naturvernlovens § 7 for hele planområdet, jf. vedlagte kart. Ved å verne hele dalen ivaretas den helheten som er sentral ved vurdering av verneverdiene. Dette medfører at gjeldende reguleringsplaner i området må oppheves før et eventuelt vern trer i kraft.

Erstatning

Naturvernlovens §§ 20-20c omhandler erstatning for økonomisk tap som følge av vernevedtak.

Økonomisk tap som følge av vedtak etter naturvernlovens § 5 (landskapsvernområde) kan kreves erstattet i samsvar med alminnelige rettsgrunnsetninger. Med alminnelige rettsgrunnsetninger siktes det til de retningslinjer som har utviklet seg på basis av prinsipper i GrL § 105 når det gjelder lovgivning som legger restriksjoner på fast eiendom. Ved etablering av landskapsvernområde forutsettes at området fortsatt kan utnyttes økonomisk. Det er derfor bare i unntakstilfeller, hvor en grunneier eller rettighetshaver rammes hardt av vernet, at et vedtak om opprettelse av landskapsvernområde kan utløse krav om erstatning.

Ved fredning av områder etter naturvernlovens § 8 (naturrestat) har grunneier eller rettighetshaver krav på erstatning for økonomisk tap som følge av vedtaket. Erstatning skal fastsettes i samsvar med reglene i ekspropriasjonserstatningsloven. Vilkår for rett til erstatning er at krav settes fram for Fylkesmannen innen ett år etter at vedtaket er fattet i statsråd.

Videre arbeid

Verneplanen legges med dette ut til offentlig ettersyn slik at alle berørte parter får uttale seg. Når høringsfristen er utløpt vil Fylkesmannen foreta en sammenfatning og vurdering, og oversende saken til Direktoratet for naturforvaltning med Fylkesmannens anbefaling.

Direktoratet for naturforvaltning sender saken på sentral høring til landsomfattende organisasjoner, departementer og direktorater som er berørt. Etter sentral høring oversendes verneforslaget til Miljøverndepartementet. Departementet legger verneforslaget fram til vedtak i statsråd.

Forvaltningsplanen som legges fram offentlig ettersyn samtidig bygger på verneplanens forskrifter. Forvaltningsplanen vedtas av Fylkesmannen etter at vernevedtaket eventuelt er fattet i statsråd, og rulleres med faste mellomrom eller når forholdene tilsier det.

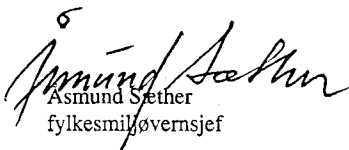
Høringsfrist

Fristen for uttalelse settes til 1. januar 1997. For Oslo kommune settes fristen til 1. mars 1997. Uttalelser sendes til:

Fylkesmannen i Oslo og Akershus,
Postboks 8111 Dep.,
0032 Oslo

Henvendelser om saken bes rettet til naturvernkonsulent Kari Hegvik, tfn 22 00 36 60.

Med hilsen

Asmund Sæther
fylkesmiljøvern sjef

Erik Arnkværn
seksjonsleder

- Gjenpart: Direktoratet for naturforvaltning, Tungasletta 2, 7005 Trondheim
- Vedlegg: Forslag om vern av Maridalen landskapsvernområde, Oslo kommune
Forslag til Forskrift om vern av Maridalen landskapsvernområde
Forslag om fredning av Sørbråtemyra naturreservat, m. forskrift
Forslag om fredning av Vaggstein naturreservat, m. forskrift
Utkast til Forvaltningsplan for Maridalen landskapsvernområde
Kart. Forslag til Maridalen landskapsvernområde, datert februar 1996.

Forslag om vern av MARIDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE, Oslo kommune og fylke.

Kartreferanse: CO 046, 047 og 048
Høyde over havet: 150-300 m
Verneform: Landskapsvernområde
Areal: Ca. 28 000 daa, hvorav ca. 4 300 daa vann.

Grunneiere, gnr/bnr:

47/31, 49/1, 52/10, 53/2, 53/3, 53/6, 53/150, 54/2, 54/4, 54/9, 59/9,
59/350, 59/355, 59/397, 59/398, 59/498, 59/523, 60/1, 60/3, 60/4, 60/5,
60/254, 61/1, 61/5, 62/1, 62/3, 62/4, 62/5, 62/6, 63/1, 63/2, 63/5, 63/6,
63/7, 63/8, 64/1, 64/2, 64/3, 64/4, 64/6, 64/7, 64/8, 64/13, 65/1, 65/3,
65/4, 65/5, 65/6, 65/7, 65/9, 65/10, 65/11, 65/12, 65/13, 65/14, 65/15,
65/16, 65/17, 65/18, 65/19, 65/21, 65/22, 65/23, 65/24, 65/25, 65/26,
65/27, 65/28, 65/31, 65/32, 66/1, 66/2, 66/3, 66/5, 66/7, 66/6, 66/8,
66/11, 66/13, 66/14, 66/15, 66/17, 66/19, 66/20, 66/21, 66/23, 66/25,
66/27, 66/28, 66/29, 66/31, 66/32, 66/34, 66/35, 66/36, 66/38, 66/40,
66/41, 66/42, 66/43, 66/44, 66/45, 66/46, 66/47, 66/48, 66/49, 66/51,
66/52, 66/53, 66/54, 66/55, 66/56, 66/59, 66/61, 66/65, 66/66, 66/67,
67/1, 67/2, 67/31, 69/1, 69/3, 69/4, 69/7, 69/8, 69/9, 69/11, 69/15, 69/16,
69/17, 69/19, 69/23, 69/18, 69/20, 69/21, 69/51, 69/52, 69/166, 69/167,
69/168, 69/212, 69/304, 69/312, 69/313, 69/318, 69/320, 69/322, 69/324,
69/325, 69/326, 69/344, 69/345, 70/1, 71/1, 71/4, 71/5, 88/2, 73/4, 75/25.

Innhold

Innhold	1
1 Kort beskrivelse av området	2
2 Faglig beskrivelse	2
Geologi	2
Vegetasjon	2
Dyreliv	3
Kulturhistorie	3
Kulturlandskapet	4
3 Påvirkning, inngrep	5
4 Verneforslag	6
Verneverdier	6
Formålet med vern	8
Verneform	8
Avgrensning	8
5 Andre interesser	8
Jordbruk	8
Skogbruk	8
Drikkevann	9
Lokalsamfunnet	9
Friluftsliv	9
Golf	9
6 Konsekvenser av vernet for andre interesser	9
7 Skjøtsel, forvaltning	10
Litteratur	10

1 Kort beskrivelse av området

Maridalen ligger i Oslo kommune. Selve dalen begynner ved Brekke ca 6 km rett nord for Oslo sentrum og strekker seg 10 km nordover til Skar og Mellomkollenmassivet. Landskapet er storlinjet og med runde former. Maridalsvannet dominerer i den flate og åpne dalbunnen i sør. Nordover smalner dalen av og åsene stikker opp i 540 m.o.h. I sør og øst stiger åsene fra vannet opp i 250-300 m.o.h. Mot horisonten i sør rager høyhusesene som sprikende fingre mot himmelen.

Maridalsvannet, med østre- og vestre Nordmarksvassdrag, utgjør også øverste delen av Akerselvas nedbørsfelt som i alt er på 265 km² og har en total lengde på 47 km. I tillegg ligger den mindre Dausjøen nord for Maridalsvannet og en rekke mindre bekker skjærer seg gjennom kulturmarkene omkring vannet.

Maridalen er hovedsakelig en jord- og skogbruksbygd, og av arealet i verneforslaget er ca. 2 800 daa. dyrket mark. I området ligger 15 gårdsbruk og flere tidligere husmannsplasser, samt en rekke bolighus og hytter. De fleste boligene ligger i den lille tettbebyggelsen Turtergrennda.. En annen liten tettbebyggelse er områdene rundt Skar leir. Dalen har skole, kirke, posthus og grendehus.

2 Faglig beskrivelse

GEOLOGI

Fjellgrunnen domineres av grefsensyenitt og nordmarkitt, som forøvrig har sin originallokalitet i dette området, mens mer kvartsholdig ekeritt forekommer øst og vest for Maridalsvannet. Noen steder finner man yngre porfyrganger i syenitten.

Dalen fikk sin endelige utforming under siste istid, da isen eroderte og brakte med seg store mengder løsmasser. Under isens tilbaketrekning ble det dannet større og mindre morenerygger. Maridalsvannet er demmet opp av den store Maridalsmorenen.

Marin grense ligger på 215 moh. Under marin grense er løsmassene hovedsakelig leire. Forøvrig finnes israndavsetninger og bekkedeltaer med terrasser. I områdene over marin grense er det vesentlig blottet fjell med sparsomt dekke av bregrus.

VEGETASJON

Dalen inneholder et rikt mangfold i vegetasjonstyper og leveområder for planter og dyr. Naturlig vegetasjon opptrer i mosaikk med åker, eng, beitemark og annen kulturbetinget vegetasjon som hagemarkskog og engsamfunn.

De største skogområdene ligger i åssidene. Blåbærgranskog er dominerende skogtype med innslag av lågurtgranskog. Vanligste furuskogtype er lav- og lyngrik furuskog som finnes på koller og åsrygger. Det er betydelig innslag av lauvtrær i barskogområdene, mens lauvskog i stor grad er bundet til kulturmark og opptrer som lauvtrekratt og hagemarkskog mellom åker og eng. Varmekjære lauvtrær forekommer på gunstige lokaliteter. Spredte forekomster av edellauvskog finnes. Vanligst er gråorheggeskog som vokser på næringsrike, fuktige områder langs elver og bekker.

Myrvegetasjon dekker i dag små områder, og de fleste myrene er fattige til middels næringsrike. Flere myrområder er grøftet og brukt til skogreisning. Vann- og sumpvegetasjon er fint utviklet enkelte steder ved Maridalssvannet og Dausjøen, men dekker totalt et lite areal. Små forekomster er spredt langs Skarselva, Dausjøelva og Skjærsjøelva. Ved Lautabekkens utløp i Maridalsvannet er det dannet et delta med fint utviklet våtmark.

Vegetasjonen er i stor grad kulturpåvirket. Dette gjelder ikke bare rundt gårdene, hvor en rekke områder med tidligere eng og beitemark er under gjengroing, men også skogsvegetasjonen. Mange av artene som vokser i Maridalen er kulturbetingete. Floraen er artsrik, og tilsammen er det registrert 361 arter. Til tross for det store antall arter er floraen i hovedsak triviell. Svært sjeldne arter forekommer imidlertid. Av de plantegeografiske elementene er de sørligste og sørøstligste sterkest representert, men det finnes også mange arter med østlig utbredelse.

DYRELIV

Med sin store variasjon i naturtyper har Maridalen et rikt og variert dyreliv. De vanlige artene for Marka forekommer her, og dalen har regional betydning som vinterbeiteområde for elg og rådyr. Dalen er også potensielt område for arter som for tiden har liten utbredelse på Østlandet. En beverstamme har tilholdsted ved Skarselva, som også inneholder lokaliteter med elvemusling.

Maridalen ligger i den østlige ruten for fugl på trekk mellom sommer- og vinteroppholdsstedene og benyttes til næringsøk av en rekke arter på vei sørover og nordover. Fuglelivet i Maridalen er rikt, selv om flere arter har gått tilbake på grunn av den moderne skogsdriften. Av rovfugler og ugler finnes fiskeørn, musvåk, vepsevåk, hønsehauk, spurvehauk, hornugle, kattugle perleugle og spurvugle. Ellers er alle de vanlige artene knyttet til det åpne jordbrukslandskapet tilstede som hekkefugler.

KULTURHISTORIE

Funn tyder på at Maridalen har vært bebodd siden yngre steinalder for ca 6 000 år siden. De eldste navn skriver seg fra slutten av yngre steinalder, da man begynte å rydde boplasser. Noe senere ble de såkalte Vin-gårdene

ryddet, og de eldste Vin-gårdene i Aker er sannsynligvis omtrent 4 000 år gamle. I Maridalen ligger to Vin-gårder: Skjerven og Sander.

Et tidlig navn på Maridalen var Margaretadalen, fordi kirken som lå der var viet til Sankta Margareta. I middelalderen gikk den gamle pilgrimsveien mellom Oslo og Nidaros gjennom Maridalen, og Sankta Margaretakirken var første stopp på veien. Vannet kaltes også Margaretavannet. Navnet på dalen forekommer første gang i 1335, men er sikkert adskillig eldre.

Svartedauen i 1350 rammet Maridalen meget hardt. Av dalens 18 gårder ble i alt 17 liggende øde. I minst 200 år lå Maridalen folketom. Bare jakt og fiske ble drevet her oppe og kanskje en slags seterdrift. Den første gård i dalen som ble gjenryddet var Skjerven, og bosettingen der ble sannsynligvis tatt opp ca 1550.

Maridalen var kirkegods i middelalderen. Etter reformasjonen gikk dalen over til kronen. Fra 1663 solgte kongen deler av Maridalen, og i løpet av 17-tallet ble svært mange av gårdene i Maridalen ervervet av Normarkgodsets eiere.

Opp gjennom tidene har det vært ikke så rent lite industri i bygda. Jernindustrien startet midt på 1500-tallet på Brekke. 250 år senere kommer så den stang-jernhammeren som er opphavet til stedet Hammeren. Skar kruttverk ble anlagt i 1850-årene. Kristiania Ullspinneri ble anlagt ved Vaggestein i 1888. Ti år seinere bygde Kristiania kommune kraftverk ved Hammeren. Tilgang på tømmer og vannkraft, samt nærhet til by og havn, ga grunnlag for en rekke sagbruk i Maridalen. Nordbanen, eller Gjøvik-banen, ble bygget langs Maridalsvannets østside i 1890-årene og åpnet i 1900.

I slutten av forrige århundre begynte så kommunen å kjøpe opp gårder i Maridalen for å sikre byens drikkevann mot forurensning. I dag er bare noen få gårder på private hender.

Skogsarbeid om vinteren, og markedsorientert februk med melkesalg til hovedstaden, var viktig helt til februk ble forbudt på kommunens bruk i 1967. De privateide gårdene la deretter også om til korndrift.

KULTURLANDSKAPET

Maridalen er en U-format dal hvor Maridalsvannet dominerer dalens sørlige del. Skogklede åsrygger danner en samlende ramme rundt vannet og jordbrukslandskapet.

Kulturlandskapet oppstår i et samspill mellom naturgrunnlag og arealbruk. Arealbruken omformer det opprinnelige naturlandskapet over tid, til ulike former for kulturlandskap. Maridalen er en gammel jord- og skogbruksbygd, og landskapet har fått sitt karakteristiske særpreget som et

resultat av tidligere tiders naturressursbruk, men også av den virksomhet som foregår i dag.

Av ulike historiske årsaker er landskapet i Maridalen lite endret gjennom rasjonaliseringsiltak i jordbruket, og Maridalen har unngått den utarming i landskapsbilde og mangfold som er vanlig i intens drevete jordbruksbygder. I store deler fremstår åkrene med tydelige preg av 1800-talls eller enda eldre landskap. Nesten alle bekker og grøfter går åpne, og jordene er gjennomgående små og uregelmessige med mange åkerholmer og hellende terreng. Randsonene er ofte frodige, sammenhengende og varierte med innslag av større trær. Gamle veifar, skogholt og gjengroende bjørkehager og slåtteenger understreker landskapets mosaikk.

Rester av gamle alleer, rydningsrøyser, styvtrær og andre kulturminner, gir sammen med kirkeruinen stor historisk dybde til landskapet. Innslag av våtmarksområder, myrer, edellauvskoger og eldre granbestand føyer seg inn i naturstrukturen opp gjennom dalen.

De fleste og største gårdene ligger samlet omkring Maridalsvannet. Gjennomgående har gårdene vært middels store, med enkelte unntak, som Sander og Brekke. Tunene og bygningene er mer eller mindre intakte og gjenspeiler utviklingen i dalen. Imidlertid finnes flere eksempler på at hovedgården er bevart i god stand med husmannsplassene spredt rundt om. Spesielt gården Nes, med sine 6 husmannsplasser i Neskroken, er et enestående eksempel på tidligere tiders sosiale og økonomiske organisering av bondesamfunnet.

Også langs, og i, vassdrag finner vi et helt spesielt kulturlandskap av dammer, damvokterboliger, skådammer i stein eller tre og andre anlegg som ble bygget for fløting av tømmer fra Nordmarka til sagbrukene rundt Maridalsvannet og i Akerselva.

Kulturminner fra industrialiseringen på 1800-tallet har vi i restene fra stang-jernshammeren ved Hammeren, Kristiania Ullspinneri og Skar kruttverk. Hammeren kraftstasjon som fremdeles er i drift, ble åpnet i år 1900. Ankerveien ble bygd på 1790-tallet fra Bærums verk til Hammeren for frakt av jernmalm og annet gods. Den ble tidlig på 1800-tallet forlenget til Hakadal verk under navnet Greveveien. Nordbanen langs østsiden av Maridalsvannet er også et interessant anlegg fra århundreskiftet.

3 Påvirkning, inngrep

Maridalen er preget av jord-og skogbruksdrift. Det ligger imidlertid en rekke bolighus og hytter i dalen, de fleste samlet i to mindre tettbebyggelser innerst i dalen.

Hammeren kraftverk, som sto ferdig i 1900 er et kulturminne i seg selv som fremdeles er i drift, og det går en liten høyspentledning gjennom dalen. Gjøvikbanen går langs vannets østside, og dalen preges i noen grad av infrastruktur som er nødvendig for dalens innbyggere som veier, ledninger etc.

Ved Brekke ligger en treningsbane for golf, på et område som er regulert til utfartsparkering. Ved Stubberud er en pistolskytebane i drift i et gammelt steinbrudd.

4 Verneforslag

Det er utført en rekke registreringer og undersøkelser i Maridalen, som underbygger dalens verneverdige karakter.

VERNEVERDIER

Hensikten med vern er i første rekke å bevare et helhetlig, større kulturlandskap, med de historiske spor som ligger i dette landskapet.

Maridalen tilhører den sørøstlige delen av Østlandets sentrale barskog- og jordbruksområder, hvor jordbruket preges av større enheter med utstrakt grad av mekanisering. Husdyrholdet er stort sett nedlagt. Store endringer i landskapet gjennom bakkeplanering og arrondering har ført til at det gamle kulturlandskapet gjennomgående er borte.

Maridalen er en siste, større, helhetlig rest av de tidligere frodige og rike Akerbygdene rundt Oslo. Kulturlandskapet er i liten grad berørt av større inngrep og rasjonaliserings tiltak i jordbruket, og er derfor fortsatt representativt for tidligere tiders jordbrukslandskap i regionen. Maridalen skiller seg også ut som et ualminnelig godt bevart kulturlandskap i en større sammenheng.

Landskapet er sammensatt av forskjellige elementer med varierende størrelse, alder og påvirkningsgrad. Elementene har hver for seg verdi, men det er først gjennom å studere sammenhengen og helheten at landskapets historie kan tolkes. Derfor er helhetsbegrepet sentralt i verne vurderingen av Maridalen. Landskapet har en enhetlig og harmonisk karakter, hvor landskapsrommet grunnleggende. Likevel peker tre karakterlandskaper med spesielle kvaliteter seg ut:

- Området rundt kirkeruinen og Kirkeby, der kirkeruinen ligger som et landemerke og tilfører området stor historisk dybde og symbolverdi.
- Neskroken, med mange små husmannsplasser ligger uberørt i et jordbrukslandskap i liten skala.
- Området ved Sander der innslaget av lauvtrær, særlig edellauvtrær, er stort.

Det ligger en sammenhengende og variert naturstruktur som et grovmasket nett i kulturlandskapet. Denne mosaikkstrukturen er typisk for Maridalen. I disse restområdene finner vi en rekke godt bevarte naturtyper som edellauvskog, eldre skogbestand, bekker i overgangen mellom skog og dyrket mark, hagemark, myrer og fuktområder. Det er registrert verneverdig edellauvskog og myr, samt truede, sårbare og verneverdige plante- og dyrearter i disse områdene. Eksempelvis kan nevnes sjeldne billearter, ospesommerfugl og elvemusling.

En rekke verneverdige botaniske lokaliteter er registrert. De mest interessante områdene finnes langs Skjærsvjelva og Dausjøvassdraget. Av spesiell interesse er edellauvskogen ved Skar, det store myrområdet i nordenden av Dausjøen og barskogområder nord for Nordbråten. Disse lokalitetene foreslås fredet som naturreservater.

Også kvartærgeologisk og geomorfologisk, har Maridalen verdi. Området er et rikt og godt undersøkt kvartærgeologisk felt, og brukes som ekskursjons- og kursområde, velegnet for undervisning på alle trinn.

Under Kulturlandskapsåret i 1988 ble det valgt ut syv norske områder som hovedprosjekter. Samlet speiler de noe av det nasjonale mangfoldet. Et av disse syv prosjektene er Maridalen med Akerselva miljøpark. Innholdet spenner meget vidt fra fjorden og det ekstreme bylandskapet, gjennom frodig jordbruksbygd og opp til relativt urørt naturskog - fra kote 0 til opp mot kote 500. Når det foreslåtte Mellomkollen barskogsreservat blir en realitet, vil dette tverrsnittet av et gammelt kulturområde bli ytterligere forlenget og mer verdifullt. Her utgjør Maridalens agrare landskap et viktig mellomledd i gradienten mellom naturlig skog i Mellomkollen og urbant kulturlandskap i Akerselva miljøpark ned til fjorden. Maridalen er også utpekt blant de høyest prioriterte områdene i en nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap, som ble utført av et utvalg nedsatt av Miljøverndepartementet i perioden 1991-1995.

Dalens beliggenhet gir gode muligheter til å utnytte kulturlandskapets historie og mangfold i undervisningssammenheng. Kulturlandskapet har stor historisk dybde og vitner fortsatt om eldre tiders naturutnyttelse og ressursbruk i området. Det er dokumentert at dalen rommer et vidt spekter av kulturminner som har betydning både som enkeltobjekter og som deler av et større og sammenhengende miljø. Også kulturmarkstypene er levende kulturminner med verneverdi både i kulturminne- og naturvernssammenheng. Disse elementene av forskjellig slag og alder i kulturlandskapet gir muligheter til tolking og forståelse av det historiske forløpet. Maridalen kan på mange måter betraktes som et eneste stort kulturminne, der hver del har betydning for tolkingen.

Kulturelt står også Maridalen i en særstilling gjennom den inspirasjon den har gitt flere av våre fremste forfattere og malere. Den kulturhistoriske linjen føres idag videre gjennom det årlige Maridalsspillet som set-

tes opp på en friluftsscene i Margaretakirkens ruiner. Her fremføres historiske skuespill med tema fra dalens egen dramatiske historie.

For det enkle friluftslivet utgjør Maridalen et pionerområde. Det går her en rød tråd fra Asbjørnsens fisketurer til Bernhard Herres jaktture i Maridalen fram til vår tids friluft- og rekreasjonsbruk av dalføret.

FORMÅLET MED VERN

Formålet med et vern er å bevare det vakre og egenartede natur- og kulturlandskapet i Maridalen som en helhet, og med de biologiske, geologiske og kulturhistoriske elementer som bidrar til å gi området dets verdifulle karakter.

VERNEFORM

Maridalen foreslås vernet som landskapsvernområde, og gis de bestemmelser som fremgår av vedlagte forslag til forskrift.

AVGRENSNING

Avgrensningen går fram av vedlagte kart. Den følger i hovedsak rette linjer mellom høyeste punkter rundt dalen. Det er lagt vekt på å ivareta helheten i kulturlandskapet. I sør følger grensen skillet mot byggesonen, mens området avgrenses i nord mot forslag til Mellomkollen naturreservat. Inne i området grenser landskapsvernområdet mot forslagene om Vaggstein og Sørebråtmyra naturreservater.

5 Andre interesser

JORDBRUK

Jordbruksdriften i Maridalen er meget gammel. I dag eier Oslo kommune 10 gårdsbruk og en rekke husmannsplasser, mens 5 bruk er i privat eie.

Siden før århundreskiftet har hensynet til byens drikkevannskilde hatt betydning for gårdsdriften i Maridalen. Kommunen kjøpte også opp brukene rundt vannet og noen ble revet. Dyrehold ble forbudt på de kommunale brukene i 1967 og opphørte gradvis også på de private brukene. I dag er et ca. 10 m bredt belte langs vannet og vassdragene båndlagt av hensynet til drikkevannet. Ellers drives jordbruket etter vanlige metoder på de dyrkede arealene.

SKOGBRUK

Skogen i Maridalen har vært utnyttet langt bakover i tiden, og den drives i dag av Oslo kommune og private eiere. Skogdriften i området er i dag underlagt bestemmelsene i Markaforskriften (Skoglovens § 17b). For Oslo kommunes skogeiendommer gjelder spesielle mål og retningslinjer, som kommunen selv har vedtatt. Disse går noe lenger enn Markaforskriften i å ta flerbrukshensyn.

DRIKKEVANN

Maridalsvannet som i seg selv er det viktigste landskapselementet i dalen, er også hovedstadens drikkevannskilde. Vannet og tilførselsvassdragene er derfor belagt med restriksjoner av hensyn til drikkevannskvaliteten. Dette har konsekvenser for all menneskelig aktivitet i dalen, men også for plante- og dyrelivet som på mange måter har hatt et naturlig reservat i Maridalen.

LOKALSAMFUNNET

I følge tilgjengelig statistikk, var 256 personer bosatt i Maridalen i 1985. Hensynet til drikkevannet setter i dag begrensninger på utviklingen av folketallet. I lokalsamfunnet er man opptatt av å beholde og styrke befolkningsgrunnet for skole, posthus, bussforbindelse m.m.

FRILUFTSLIV

Som friluftsområde har Maridalen regional betydning med stor utfart og bruk til alle årstider, men også for de som søker stillhet og naturopplevelse er dalen ettertraktet for sin skjønnhet og harmoni. Områdets betydning som friluftsansesone avspeiles blant annet i eventyr og skildringer. Asbjørnsen forteller at han tok fiskestangen og ruslet til Maridalsvannet når verden gikk ham imot.

Maridalen er populær som rekreasjons- og friluftsområde for flere kategorier mennesker. Eldre, funksjonshemmede og barnefamilier er blant de største brukergruppene. Terrenget i dalbunnen er jevnt og flatt, og om vinteren er det velegnet for småbarn, eldre og andre som foretrekker lette løyper.

GOLF

På Brekke ligger en treningsbane for golf på et areal som er regulert til utfartsparkering. Det foreligger også et forslag om en 18-hulls golfbane i området fra Brekke og innover dalen. Arealet utgjør ca. 750 daa. Plan- og bygningsetaten hadde forslaget til begrenset høring i april-mai 1993.

6 Konsekvenser av vernet for andre interesser

Det er utarbeidet et utkast til forvaltningsplan for området, som sendes til høring sammen med dette verneforslaget. I denne legges vekt på å tyde

liggjøre konsekvensene av vern for brukere og beboere i dalen. Vernet vil ikke ha konsekvenser for forvaltningen av drikkevannet.

Om golf vises til vedlagte notat datert 4.5.1995. Anlegg av golfbane i dalen vurderes ikke å være i samsvar med formålet med verneforslaget

7 Skjøtsel, forvaltning

Et vern tar sikte på å bevare kulturlandskapet gjennom regler som sikrer at de viktigste elementene i landskapet bevares og utvikles. Vernet må følges opp av en forvaltning som ivaretar verneverdiene. Bondens virksomhet er selvsagt helt nødvendig i dette jordbrukslandskapet.

Enkelte rester av tidligere driftsformer bør kunne restaureres av pedagogiske og biotopmessige hensyn. For å oppnå større variasjon og mangfold i landskapet, er det ønskelig med mer allsidig drift enn dagens dominerende kornbruk. På sikt bør også innføring av et mer økologisk orientert jordbruk vurderes både av hensyn til drikkevannet og landskapets mangfold, men også fordi Maridalen egner seg som modellområde for forskning og undervisning. Maridalens beliggenhet gjør at området har et meget høyt potensiale som landbrukets "ansikt" mot en stadig voksende befolkning, og for formidling av forståelse for landbrukets rolle og positive verdier.

Men Maridalen er også en bygd i byen, og føler storbyens press fra sør. Dagens næringsvirksomhet er nesten utelukkende knyttet til landbruket. De aller fleste har imidlertid sin arbeidsplass utenfor dalen. Innbyggertallet i dalen er sunket til rundt 250 personer og f.eks. institusjoner som skolen kommer i faresonen. Det er en viktig oppgave i dag å bevare en levende bygd i et levende kulturlandskap i Maridalen.

Om skjøtsel og forvaltning vises forøvrig til Utkast til forvaltningsplan for Maridalen landskapsvernområde.

Litteratur

- Jordregistreringsinstituttet; 1986, *Vegetasjonskart over Oslo; Kartblad CO 047 Maridalen og Kartblad CO 046 Grefsen*, Oslo Helseråd
- Gjessing, Just og Torbjørn Fjellang; 1956, *Om løsmaterialer og isskuring i strøket Akerdalen - Sognsvann - Maridalen*, Det norske videnskapsakademi i Oslo
- Nilsen, Per; 1989, *En bynær bygd Kulturminner og kulturlandskap i Maridalen*. Oslo kommune, Miljøetaten og Byantikvaren
- Norderhaug, Ann; 1990, *Maridalen: Verneverdier og golfbaneanlegg*, Utredning 012 NINA
- Rustan, Øyvind H. og Cees Bronger; 1984, *Maridalen Botanisk under søkelse av verneverdier*, Oslo Helseråd, kontoret for natur- og miljøvernaker
- Sandaas, Kjell, (red.); 1993, *Våre sårbare kulturlandskap med eksempler fra Maridalen*, Oslo kommune miljøetaten og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus
- Økland, Lise; 1987, *Maridalen - landskapets estetiske kvaliteter og opplevelsesverdier*, Hovedoppgave, NLH

FORSLAG TIL

FORSKRIFT OM VERN AV MARIDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE I OSLO KOMMUNE, OSLO

I

I medhold av Lov om naturvern av 19. juni 1970 nr 63, § 5, jfr § 6, samt §§ 21, 22 og 23, er Maridalen i Oslo kommune, Oslo fylke, vernet som landskapsvernområde ved kgl. res. av xx.xx.xxxx, under navnet Maridalen landskapsvernområde.

II

Det vernede området omfatter hele eller deler av følgende gnr./bnr.:

47/31, 49/1, 52/10, 53/2, 53/3, 53/6, 53/150, 54/2, 54/4, 54/9, 59/9, 59/350, 59/355, 59/397, 59/398, 59/498, 59/523, 60/1, 60/3, 60/4, 60/5, 60/254, 61/1, 61/5, 62/1, 62/3, 62/4, 62/5, 62/6, 63/1, 63/2, 63/5, 63/6, 63/7, 63/8, 64/1, 64/2, 64/3, 64/4, 64/6, 64/7, 64/8, 64/13, 65/1, 65/3, 65/4, 65/5, 65/6, 65/7, 65/9, 65/10, 65/11, 65/12, 65/13, 65/14, 65/15, 65/16, 65/17, 65/18, 65/19, 65/21, 65/22, 65/23, 65/24, 65/25, 65/26, 65/27, 65/28, 65/31, 65/32, 66/1, 66/2, 66/3, 66/5, 66/7, 66/6, 66/8, 66/11, 66/13, 66/14, 66/15, 66/17, 66/19, 66/20, 66/21, 66/23, 66/25, 66/27, 66/28, 66/29, 66/31, 66/32, 66/34, 66/35, 66/36, 66/38, 66/40, 66/41, 66/42, 66/43, 66/44, 66/45, 66/46, 66/47, 66/48, 66/49, 66/51, 66/52, 66/53, 66/54, 66/55, 66/56, 66/59, 66/61, 66/65, 66/66, 66/67, 67/1, 67/2, 67/31, 69/1, 69/3, 69/4, 69/7, 69/8, 69/9, 69/11, 69/15, 69/16, 69/17, 69/19, 69/23, 69/18, 69/20, 69/21, 69/51, 69/52, 69/166, 69/167, 69/168, 69/212, 69/304, 69/312, 69/313, 69/318, 69/320, 69/322, 69/324, 69/325, 69/326, 69/344, 69/345, 70/1, 71/1, 71/4, 71/5, 88/2, 73/4, 75/25.

Landskapsvernområdet dekker et areal på ca. 28 000 daa., hvorav ca. 4 300 daa er vannareal.

Grensene er tegnet inn på kart i målestokk 1:10 000 og 1:20 000, datert Miljøverndepartementet xx.xx.xxxx. Kartet og forskriften oppbevares i Oslo kommune, hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet. De nøyaktige grensene skal avmerkes i marka. Knekkpunktene bør koordinatfestes.

III

Formålet med vernet er å bevare det vakre og egenartede natur- og kulturlandskapet i Maridalen som en helhet, og med de biologiske, geologiske og kulturhistoriske elementer som bidrar til å gi området dets verdifulle karakter

IV

For landskapsvernområdet gjelder følgende bestemmelser:

1. Alle inngrep som vesentlig kan endre naturmiljøet eller landskapets art eller karakter er forbudt, herunder:

Oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, tilbygg, ombygging og omfattende eksteriørmessige endringer av eksisterende bygninger og anlegg, fjerning eller inngrep i kulturminner som gamle hustufter, hageanlegg, rydningsrøyser, steingjerder, heste- og kjerreveier, stier m.m., plassering av midlertidige eller transportable campingvogner, skur, opplag m.m., fremføring av luftledninger, opplegg av flomlys, drenering og annen form for tørrlegging, graving, uttak, utfylling, planering eller lagring av masse, lukking av bekker og kanaler, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler, henleggelse av avfall, utslipp av konsentrert forureningsstilførsel. Opplistingen er ikke fullstendig.

2. Oppdyrking av naturlig beitemark og voller, og tilplanting av dyrka mark, beitemark og voller er ikke tillatt

3. Skogsdrift skal foregå etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten innenfor følgende rammer:

- Skogsdriften skal legge til rette for bevaring av skogens biologiske mangfold, et variert og flerskiktet skogbilde og et stabilt landskapsbilde.

- Biotoper med vesentlig betydning for skoglandskapet som, arealer med lang kontinuitet, fuktskog, bekkedaler, berghamre, arealer med edellauvskog, spillplasser og reirtrær for rovfugl med nærområder, gamle lauvtrær m.m., skal bevares.

- Ved foryngeshogst bør lukkede hogstformer brukes. Eventuelle hogstflater skal tilpasses terrengforholdene på stedet. Forhåndsgjenvækst, innslag av lauvskog og busker og døde og døende trær skal bevares. På koller, åsrygger og rabber skal skogbildet opprettholdes ved avvirkning.

- Forynging bør skje naturlig. Ved eventuell planting eller såing skal stedegne treslag og provinienser benyttes. Planting er ikke tillatt etter avvirkning på områder som tidligere har vært dyrka mark eller beitemark.

- Ungskogarealer og planta skog skal skjøttes i tråd med den naturlige treslagsdynamikken på stedet.

- Ved skogsdrift skal terrengskader unngås. Hogst og framkjøring bør fortrinnsvis skje på frosset og snødekt mark..

4. Kantsoner mot myr, fuktskog, innmark, vann, vassdrag, stier og veier skal bevares.

5. Egenartede og dekorative enkeltrær, tregrupper, trekker og alleer skal bevares. Åkerholmer skal ikke fjernes.

V

Bestemmelsene i punkt III og IV er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-brannvern-, rednings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed.
2. Tiltak for å sikre Maridalsvannet som drikkevannskilde
3. Vanlig jordbruksdrift på eksisterende dyrkede arealer, herunder nødvendig grøfting.
4. Vanlig vedlikehold av eksisterende hus, veier og anlegg.
5. Vedlikehold av grøfter og kanaler.

VI

Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer kan gi tillatelse til:

1. Oppsetting av belysning til offentlige veier og parkeringsplasser
2. Oppføring av bygninger og anlegg som er nødvendige for landbruksdriften, herunder oppføring av kårbygning på gårdsanlegg hvor slike ikke finnes.

Oppføring av et begrenset antall bolighus i henhold til godkjent plan.

Tilbygg og eksteriørmessige endringer av eksisterende bygninger.

Lokalisering, utforming og volum på bygninger og anlegg må underordne seg hensynet til landskap, naturmiljø, kulturmiljø og byggeskikk i Maridalen.
3. Opprusting og istandsetting av kulturhistorisk viktige bruer, veier og stier.
4. Utbedring av offentlig vei.
5. Framføring av ledninger for lokal elektrisitet, telefon etc., samt opprustning av eksisterende anlegg.
6. Oppsetting av faste gjerder.
7. Skogbrukstiltak som ikke er i samsvar med godkjent plan i spesielle tilfeller.
8. Skilting

VII

Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme verneformålet. Det skal utarbeides forvaltningsplan som skal inneholde nærmere retningslinjer for forvaltningen av området.

VIII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernebestemmelsene for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfeller dersom det ikke strider mot formålet med vernet.

IX

Forvaltningen av verneforskriftene tillegges Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Forvaltningsmyndigheten oppnevner et rådgivende utvalg. Det rådgivende utvalget skal gi råd om planlegging og gjennomføring av skjøtselstiltak og om andre tiltak som krever godkjenning av Fylkesmannen.

X

Disse forskrifter trer i kraft straks.

**Forslag om fredning av Sørbråtemyra naturreservat,
Oslo kommune og fylke**

Kartreferanse: 1914 III, CO 47
Verneform: Naturreservat
Areal: 110 daa
Grunneiere, gnr/bnr: 64/7 og 69/9

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Området ligger i Maridalen ca 14 km nord for Oslo sentrum, i nordenden av Dausjøen, sør for gården Sørbråten. Berggrunnen består av permisk nordmarkitt, som er dekket av marin leire. Vest for selve myra ligger Skarselvas delta i Dausjøen, og her domineres vegetasjonen av rik fukteng. I nord inngår en liten kolle med beitemark. I ytterkantene av det foreslåtte verneområdet dominerer forskjellige barskogsamfunn. I øst avgrenses arealet av en bratt åsrygg

Verneinteresser .

Selve myrflata domineres av fastmatter med fattig og intermediaær myr. Mykmatter av fattigmyr forekommer. Tuett nedbørsmyr, samt fastmatter med rikmyr, inngår. Feltsjiktet er heterogent og arter med forskjellig krav til næringstilgang finnes her. I bunnsjiktet finnes innslag av stjernemose, fagermose, vortetorvmose, grantorvmose og skartorvmose.

På deler av myra opptrer bjørk, gran og gråor som glissent tresjikt. I busksjiktet finnes tette kratt av pors, og et stort ørevierkratt. I tillegg er det innslag av ung bjørk, gran, furu, svartor, lappvier og istervier.

Totalt er det funnet 53 plantearter. Myra har dominans av flaskestarr, stolpe-starr, blåknapp, pors og takrør, med innslag av taglstarr, vassstelg strengstarr og lappvier.

I øst inngår et areal med rik fukteng, med dominans av mjøddurt, fredløs og vassrørkvein. Stedvis finnes forekomster av sølvbunke, fuglevikke, myrtistel og stor myrflol.

Lokaliteten har stor verneverdi. Myra utgjør et velutviklet minerotroft myrkompleks, der både næringsfattige og næringskrevende arter dekker store arealer. Floraen er variert og artsrik med innslag av flere sjeldne og interessante arter. I tilknytning finnes en stor, velutviklet, rik fukteng. Beliggenheten gjør at lokaliteten egner seg til forskning og undervisning. Området har i tillegg stor estetisk verdi.

Verneformål:

Formålet med fredningen er å bevare et velutviklet myrkompleks med både næringsfattige og næringskrevende vegetasjonssamfunn, en velutviklet rik fukteng samt en variert og artsrik flora som inneholder flere sjeldne og interessante arter.

Påvirkning, inngrep:

En liten kolle innenfor det foreslåtte området beites i dag. Selve myrflata har sannsynligvis vært både beitet og slått tidligere.

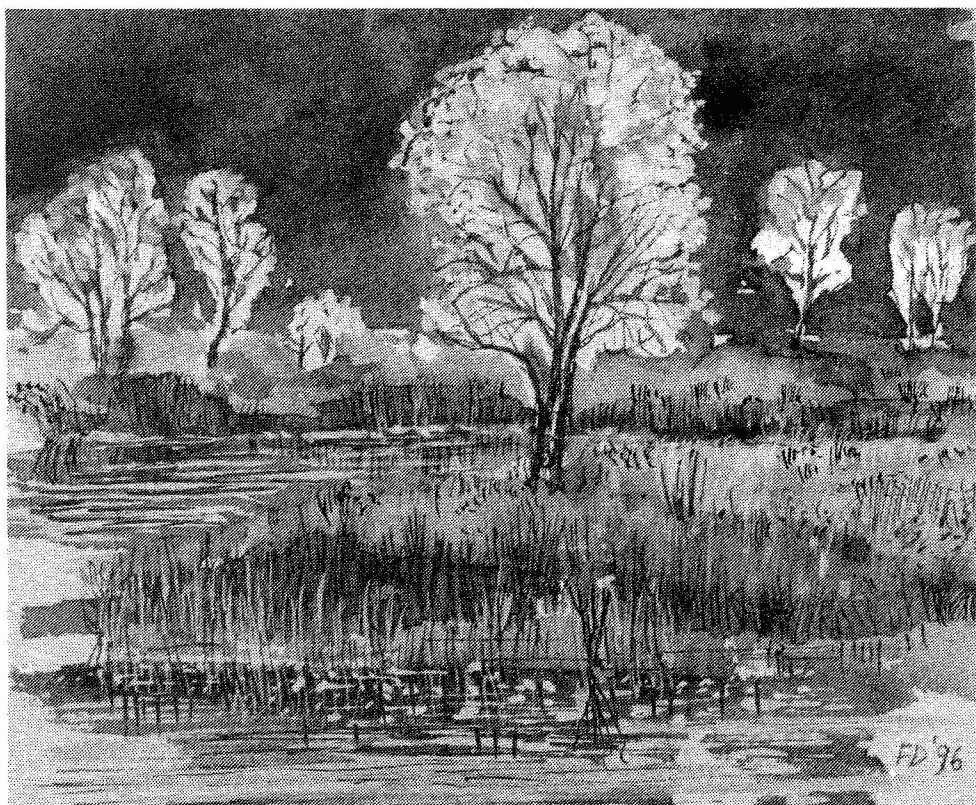
Merknader:

Myra er delvis under gjengroing av kratt og småtrær. Det må settes igang egne skjøtselstiltak for å holde myrflata åpen. Beitingen som foregår i dag kan fortsette.

Referanser:

Rustan, Øyvind H. og Cees Bronger; 1984, *Maridalen Botanisk undersøkelse av verneverdier*, Oslo Helsesråd, kontoret for natur- og miljøvernaker

29.10.96 10:37 SOERFOR.DOC

**Forslag om fredning av Vaggstein naturreservat,
Oslo kommune og fylke**

Kartreferanse:	1914 III, CO 47
Verneform:	Naturreservat
Areal:	Ca. 70 daa
Grunneiere, gnr/bnr:	66/3, 66/8, 69/1, 69/18 og 69/19

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Området ligger i Maridalen, ca 15 km. nord for Oslo sentrum, på begge sider av Skarselva, øst for parkeringsplassen ved Skar og sørøst for Skar leir. Berggrunnen består av permisk nordmarkitt som er dekket av marin leire. Den mest verdifulle delen utgjøres i hovedsak av et sterkt forgreinet elvedelta nord for Maridalsveien. Deltaet oversvømmes i perioder og det dannes isolerte småøyer ute i elva. Arealet avgrenses mot vei, dyrket mark og barskog.

Verneinteresser:

Flere edellauvskogtyper inngår i området. På de fuktigste områdene, i selve deltaet, dominerer gråor-heggeskog, som går over til gråor-askeskog på de tørre arealene. Her finnes også en verdifull bestand med svartorsumpskog. Lågurtgranskog opptrer fragmentarisk, og i nord finnes et artsrikt område med høgstaudegranskog. Sør for Maridalsveien inngår mindre arealer med rik fukteng og gråor-istervierkratt, som en del av variasjonsrikdommen i området.

Tresjiktet er variert med dominans av gråor, særlig i deltaområdet. Forøvrig finnes bl.a. bjørk, hegg, ask, svartor, gran og lønn. Busksjiktet er svært velutviklet, med dominans av gråor, hegg, ask og gran. Relativt stort innslag av trollhegg og svartvier danner tette kratt. Feltsjiktet er frodig og domineres av mjørdurt, myrflol og skogburkne i selve deltaområdet. I svartorsumpskogen er i tillegg vendelrot, sumphaukeskjegg og skogrørkvein viktige arter. Floraen er vekslende men domineres av fuktighetskrevende arter. Totalt er 97 arter registrert.

Lokaliteten har stor verneverdi sett under ett. Forekomster av flere vegetasjonstyper og utforminger gjør området meget interessant i vernesammenheng. Området har stort mangfold og er artsrikt med mange interessante arter.

Verneformål:

Formålet med vernet vil være å bevare en velutviklet og variert forekomst med ulike vegetasjonssamfunn og -utforminger, med stort mangfold og artsrikdom, samt flere interessante arter.

Påvirkning, inngrep:

Det er foretatt mindre hogstingrep i deler av lokaliteten. Langs elvas vestsida er det bygget en flomdemning av store stein.

Referanser:

Rustan, Øyvind H. og Cees Bronger; 1984, *Maridalen Botanisk undersøkelse av verneverdier*, Oslo Helsesråd, kontoret for natur- og miljøvernaker

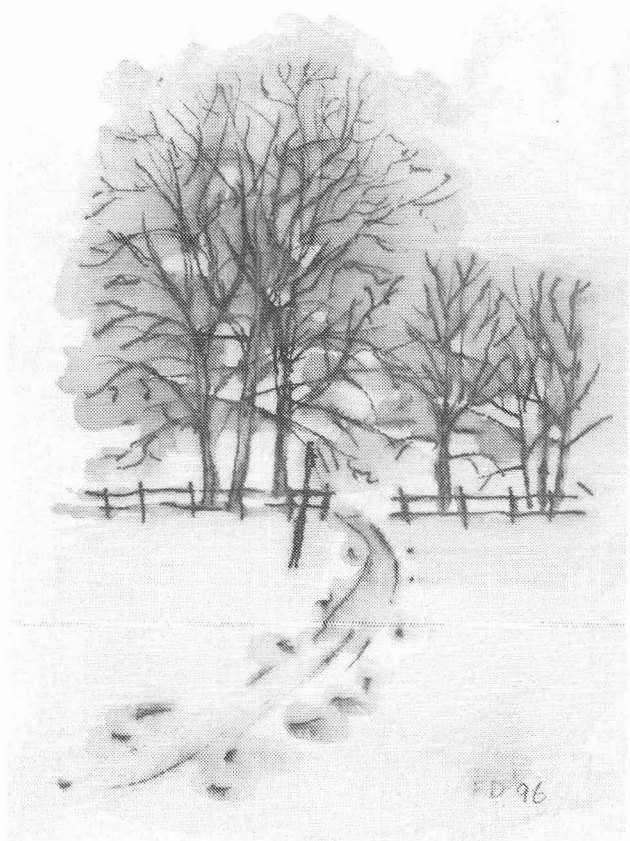
Utkast til

FORVALTNINGSPLAN

for

Maridalen landskapsvernområde

Fylkesmannen i Oslo og Akershus, juni 1996

10.96

FORORD

Maridalen foreslås vernet i henhold til naturvernlovens § 5 om landskapsvernområder:

«For å bevare egenartet eller vakkert natur- eller kulturlandskap kan arealer legges ut som landskapsvernområde. ...»

§ 6 i naturvernloven gir Fylkesmannen myndighet til å gi nærmere bestemmelser om skjøtsel o.a. i landskapsvernområder. I forslag til verneforskrift, som oversendes til høring sammen med denne planen, er dette nedfelt i § VII:

«Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme verneformålet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan som skal inneholde retningslinjer for forvaltningen av området.»

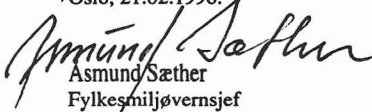
Det foreliggende forslag til forvaltningsplan behandler de viktigste tema ut fra vernesympunkt, men er ikke en utfyllende plan. Det er lagt vekt på å belyse virkningen av et eventuelt vern for beboere og brukere av dalen. Samtidig er det lagt fram forslag om behandling av enkelte områder og elementer, som etter vår oppfatning har stor betydning i kulturlandskapet. En forvaltningsplan er ikke et endelig dokument, men skal tas opp til vurdering hvert 10. år, eller når forholdene tilsier det.

Fylkesmannen blir forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet, dersom det blir vernet. Det vil bli oppnevnt et rådgivende utvalg, som skal gi Fylkesmannen råd om planlegging og gjennomføring av skjøtselstiltak og om andre tiltak som krever godkjenning fra forvaltningsmyndighet.

Landskapsarkitektfirmaet Grindaker A/S har utarbeidet et utkast til plan. Til å bistå under arbeidet var det opprettet en rådgivende kontaktgruppe som besto av representanter fra Markautvalget, Maridalen Velforening, bønder i Maridalen, Oslo Skogvesen, Byantikvaren, Plan- og bygnings-etaten og Miljøetaten. Arbeidet var ledet av miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus, som senere har bearbeidet planutkastet.

Miljøvernavdelingen takker den rådgivende kontaktgruppen for konstruktive innspill. Samtidig takkes alle som har deltatt med råd, kritikk og oppfølging.

Oslo, 21.02.1996.

Asmund Sæther
Fylkesmiljøvernsjef

INNHOLD

Forord	1
Innhold	3
Innledning	5
I. Beskrivelse av planområdet	11
1. GENERELLE OPPLYSNINGER	11
2. LANDSKAP	11
3. NATURFAGLIG BESKRIVELSE	13
3.1 Geologi	13
3.2 Vegetasjon	13
3.3 Dyreliv	15
4. KULTURHISTORIE	15
4.1 Den eldste historien	15
4.2 Gårder og eiendomsforhold	16
4.3 Industri og veier	19
4.4 Skole og kirke	20
5. DAGENS BRUK	21
5.1 Drikkevannet	21
5.2 Lokalsamfunnet	21
5.3 Næringsvirksomhet	22
5.4 Jord- og skogbruk	22
5.5 Rekreasjon, friluftsliv	23
5.6 Undervisning og forskning	24
5.7 Forsvaret, Skar Leir	24
II. Plandel	25
6. SKJØTSELSPLAN	25
6.1 Jordbruk	26
6.2 Skogbruk	27
6.2.1 retningslinjer for skogbruksplanlegging	28
6.2.2. praktiske konsekvenser	31
6.3 Kulturminner	31
6.3.1. Jakt, fiske og friluftsliv	32
6.3.2. Kulturminner tilknyttet jord og skogbruk	32
6.3.3. Religion og ideologi	33
6.3.4. Industrielle anlegg	33
6.3.5. Ferdsl	33
6.3.6. Samfunnsliv og militærvesen	34
6.4 Spesielle naturelementer	34
6.4.1 Vann, bekker, elver, dammer	35
6.4.2 Myrer og deltaområder	35
6.4.3 Geofaglige forekomster	35
6.4.4 Allèer og trekker	36
6.4.5 Lauvingstrær	36
6.4.6 enkelttrær som preger landskapet	36
6.4.7 Spesielle botaniske forekomster	37
6.4.8 Faunabiotoper	37
6.5 Skjøtselsover og -forslag (jf. kart, vedlegg I)	38
6.5.1 Skogområder	38
6.5.2 Områder som skjøttes spesielt	39

6.5.3 Slåtteeeng	41
6.5.4. Beitemark	41
6.5.5 Dyrka mark	42
6.5.6 Plantefelt som bør ryddes	42
6.5.7 Kantsoner	42
6.5.8. Karakteristiske natur- og kulturelementer	43
6.5.9 Kulturminner	45
7 BRUKSPLAN	47
7.1 Bygninger og anlegg	47
7.1.1 Gårdsbebyggelse	49
7.1.2 Bolighus og hytter	49
7.1.3 Andre bygninger	50
7.1.4 Kraftledninger, veibelysning m.m.	50
7.1.5 Anlegg og terrenginngrep	51
7.2 Kjørveier	51
7.1.1 Kommunale veier	52
2.2.2 Skogsveier, driftsveier, adkomstveier	52
7.3 Jakt og fiske	52
7.4 Tilrettelegging for allmennheten (rekreasjon og friluftsliv)	52
7.4.1 Turveier, stier og skiløyper	53
7.4.2 tiltak for opprustning av sti- og turveinettet:	54
7.4.3 Parkeringsplasser og rasteplasser sanitæranlegg og renhold	54
7.4.4 Informasjon, skilting	55
8 FORVALTNING	55
8.1 Rådgivende utvalg	56
8.2 Oppsyn og forvaltning	57
Litteratur	58

INNLEDNING

Formålet med vern av Maridalen landskapsvernområde er:

"- å bevare det vakre og egenartede natur- og kulturlandskapet i Maridalen som en helhet, og med de biologiske, geologiske og kulturhistoriske elementer som bidrar til å gi området dets verdifulle karakter."

Vernet er ikke et mål i seg selv, men et virkemiddel som gir hjemmel for å kunne arbeide mot et mål for området. Forvaltningsplanen vil gi retningslinjer for en forvaltning som fører mot et slik mål.

Hensikten med denne planen er å konkretisere virkninger av vernet for beboere og brukere av dalen, og å gi retningslinjer for den enkelte. Videre foreslås skjøtseltiltak for å bevare eller sette i stand noen sentrale kulturlandskapselementer. Dette dokumentet er derfor ingen utfyllende forvaltningsplan, og tar ikke for seg alle temaer på en utdypende måte.

Gjennom en prosess i fortsettelsen, skal det utarbeides forslag til mer detaljerte skjøtseltiltak i de mest verdifulle delene av Maridalen.

Mål for forvaltningen

Målet for forvaltning av Maridalen som verneområde er først og fremst å bevare og utvikle Maridalens rike kulturlandskap. Dermed er det av betydning å bygge opp under dagens landbruksdrift, slik at landskapet holdes i hevd og ikke forfaller, samtidig som det legges opp til tiltak og driftsformer som bidrar til et større mangfold i landskapet.

Det er også et mål å tydeliggjøre spor etter menneskelig virksomhet, som har medvirket til landskapets utvikling fram til dagens landskapsbilde. Dette kan være å vise landskapets utvikling som en prosess. Det brede spekter av rester og elementer fra tidligere tiders bruk av dalen er med og forklarer hvordan et slik mangfoldig landskap har utviklet seg under påvirkning av mennesker og husdyr. Prosessen kan synliggjøres gjennom at en del enkeltelementer istandsettes for å vise en bestemt tidsperiode, eller gjennom planmessig skjøtsel.

Videre vil et delmål være å tilrettelegge muligheten for en variert bruk av dalen til forskning og undervisning. Ikke minst vil dette være formidling av kunnskap om landbrukets og kulturlandskapets gjensidige vilkår og utvikling. Av dette følger en varsom tilrettelegging for ferdsel, for å kunne lære og forstå gjennom å oppleve dette enestående området.

Samtidig er Maridalen underlagt de kommunale retningslinjer som til enhver tid gjelder for Maridalsvannet som hovedvannkilde for Oslos befolkning. Dette vil si at arealdisponeringen må innrettes etter de bestemmelser som gjelder for forvaltningen av drikkevannet, som dermed får betydning for utviklingen av landskapet.

Et Maridalen landskapsvernområde vil bli et område med levende landbruk og et aktivt lokalsamfunn, samtidig som det er omfattet av andre sterke interesser. Forvaltningen av verneområdet vil være en komplisert oppgave, og kan kun fungere og dra utviklingen i retning av målet gjennom samspill mellom de viktigste aktørene. Samarbeid mellom lokalbefolkningen, grunneiere, kommunale etater, organisasjoner og statlig forvaltningsmyndighet er nødvendig for å oppnå viktige mål og delmål undeveis. Som et ledd i dette foreslås opprettet et rådgivende utvalg for forvaltningsmyndigheten med representanter for de mest sentrale interessene.

Drikkevannet

De tiltak som foreslås i denne plan vil bare kunne gjennomføres dersom de kan aksepteres ut fra en forsvarlig forvaltning av Maridalsvannet som drikkevannskilde.

Oslo kommune forvalter drikkevannet og kontrollerer at de til enhver tid gjeldende retningslinjer og bestemmelser blir overholdt.

Skjøtsel

Når Maridalen byr på et godt bevart kulturlandskap, er det likevel et kulturlandskap som på flere punkter er forringet gjennom de siste 30-40 år. Bygninger og gårdsanlegg er revet, betydelige arealer dyrket mark (1000-1200 daa) er tilplantet med granskog og tidligere beitemark er i ferd med å gro igjen.

I denne forvaltningsplanen legges vekt på tiltak for å stoppe gjengroing. På lenger sikt bør spørsmålet om restaurering og gjenoppbygging av noen elementer som er gått tapt tas opp. Følgende typer tiltak er prioritert:

- Nødvendige tiltak for ikke å tape verneverdi. Eksempelvis tiltak for å rydde og holde åpne områder som er under gjengroing, ved rydding og slått eller beiting.
- "korrekte" tiltak på bakgrunn av eksisterende kunnskap, som er relativt enkle å gjennomføre, rydding av steingjerder etc.
- tiltak for å forbedre og tilbakeføre, eksempelvis stell og reetablering av alleer og trær som er karakteristiske i landskapet.
- enkle tiltak som kombinerer hensynet til friluftslivet og kulturminner.

Skjøtselstiltakene vil for det meste gå ut på å rydde og åpne deler av området som er i ferd med å gro igjen. Beite kan mange steder være vanskelig å gjennomføre på grunn av drikkevannsbestemmelsene. Det er derfor foreslått at relativt store områder holdes åpne ved rydding og slått. På et senere tidspunkt må det tas stilling til hvilke områder som skal slås av naturfaglige grunner, og hvor det vil være tilstrekkelig med beite dersom dette lar seg gjennomføre.

Noen få historiske produksjonselementer fra jordbruksdriften foreslås "restaurert", f.eks. lauvingstrær og slåttenger.

Verneforskriftene hjemler ikke direkte tilbakeføring til tidligere tilstand, f.eks. åpning av tilplantede arealer som tidligere var dyrket. Det er likevel ønskelig at noen slike områder tas i bruk til jordbruksformål igjen i denne perioden. Dette avhenger av om grunneier er interessert i å drive arealene som jordbruk, og om drikkevannsmyndighetene godkjenner dette. Oslo kommune, ved Skogvesenet, har startet arbeid med å åpne en del arealer som er av betydning for landskapsbildet.

Landbruket

En forutsetning for et vellykket vern er at skogen og jorda blir drevet, og at landbruket i området er levedyktig.

Skogbruket drives i henhold til skogbruksplan, som forvaltningsmyndigheten godkjenner. Bestemmelsene i verneforskriften søker å bygge opp under muligheten for et mest mulig naturligt skogbruk. Samtidig gjelder *Forskrift om skogbehandling og skogsdrift for skogområder i Oslo og nærliggende kommuner, (Marka)*, så langt disse passer. Se forøvrig pkt. 6.2.

For jordbruket vil det aller meste av Maridalen drives med vanlige metoder, mens det vil være begrensninger når det gjelder å utbedre arondering (planere, lukke bekker og grøfter etc.).

Dersom kantsonene skal skjøttes som en del av landbruksdriften, må de skjøttes etter de retningslinjer som fremkommer i denne planen.

Oppføring av bygninger

Når verneforskriftene åpner for en økning i bosettingen, ut fra visse kriterier, er det ut fra et ønske fra beboerne i dalen. Samtidig er det av vernehensyn ønskelig med et livskraftig lokalsamfunn. En vesentlig bosettingsøkning er i dag lite realistisk på grunn av drikkevannsrestriksjonene. Ettersom vernet har et langsiktig perspektiv, tas det likevel stilling til dette spørsmålet i verneforskriften, som holder muligheten åpen for en forsiktig økning i bosettingen.

Forvaltningsplanen setter imidlertid krav til utførelsen av byggetiltak. Særlig legges det vekt på gårdsbebyggelsen, hvis karakter er spesielt viktig for oppfattelsen av kulturlandskapet.

Næringsvirksomhet i lokalmiljøet

For å kunne opprettholde et levende bygdemiljø er det på mange måter ønskelig å knytte flere arbeidsplasser til distriktet. Verneplanen hindrer derfor ikke alternativ bruk av driftsbygninger og andre bygninger som ikke er i bruk, gjennom ulike former for ikkeforurensende håndverksproduksjon eller hjemmeindustri. Unntaket er bolighus og hytter som ikke bør omdisponeres til annet bruk.

Økonomi

Forvaltningsmyndigheten kan ikke pålegge grunneiere eller andre å utføre tiltak som påfører dem utgifter. Verneforskriften gir bestemmelser for hvordan tiltak i jord- og skogbruket utføres, f.eks. drift av skog og skjøtsel av kantsoner. Forvaltningsplanen gir retningslinjer i henhold til disse.

Tiltak som naturlig inngår i jord- og skogbruksdriften, og som følger de retningslinjer denne planen gir, er grunneiers eller brukers økonomiske ansvar som hovedprinsipp. Økonomisk tap som følge av vernet må eventuelt tas opp gjennom erstatningsforhandlinger.

Tiltak som er ledd i konkret skjøtsel for å fremme verneformålet, f.eks. slått av enger, lauving eller stell av spesielt verdifulle kantsoner langs vannet er som regel forvaltningsmyndighetens økonomiske ansvar.

Videre har vi en stor gruppe tiltak som er viktige for skjøtsel og utvikling av kulturlandskapet, men som også er av interesse og betydning for grunneier, bruker, kulturminnemyndigheter, landbruksmyndigheter, organisasjoner eller andre, f.eks. beite, tiletlegging for ferdsel, opprustning eller vedlikehold av kulturminner og stell av allèer. Dette er tiltak som i noen tilfelle kan finansieres av forvaltningsmyndigheten, eller som bør være samarbeidsprosjekter mellom forvaltningsmyndigheten og andre interessenter.

Forvaltningsmyndigheten har økonomisk hovedansvar for å finne finansiering av skjøtselstiltakene som foreslås i verneområdet. Det knytter seg ikke desto mindre positiv verneinteresse og oppmerksomhet overfor Maridalen også fra andre. Sammen med det rådgivende utvalget vil det være naturlig at forvaltningsmyndigheten arbeider for å oppnå samfinansiering av prosjekter som ønskes gjennomført.

Friluftsliv

Friluftsloven gjelder i dette området som ellers i Norge. Dette innebærer bla. at det er restriksjoner på ferdsel på dyrka mark, mens det i hovedsak er fri ferdsel i utmark. For ridning gjelder de kommunale reglene.

Tilrettelegging for friluftslivet vil bestå i forsiktig istandsetting av gamle veifar og stier, slik at landskapet og kulturminnene kan opple-

ves til fots uten at det er nødvendig å benytte bilvei. Det skal arbeides videre med en plan for et ferdselsnettverk.

Videre arbeid

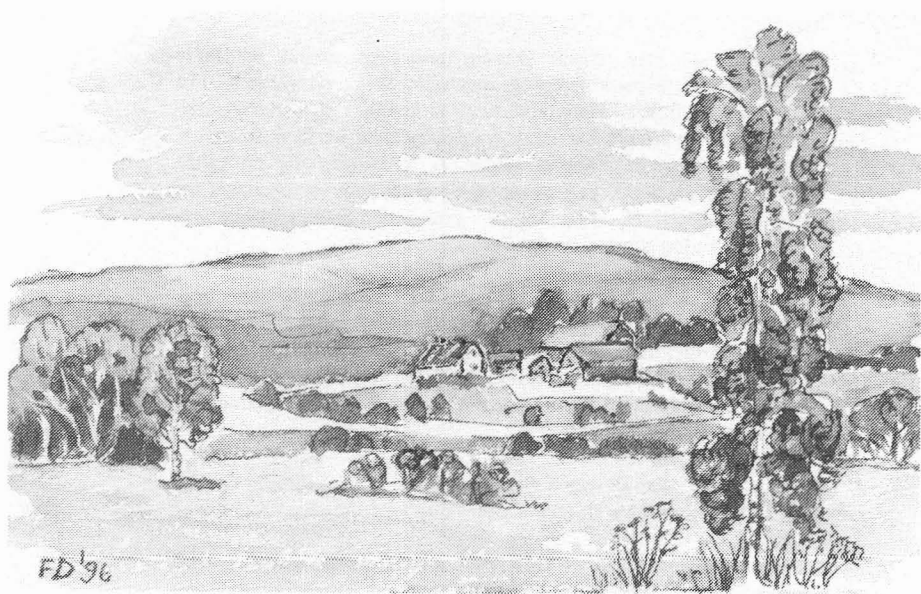
Maridalen er godt undersøkt på mange felter. Likevel er det behov for ytterligere kunnskap for å kunne gå inn med målrettet skjøtsel i enkelte områder. Bl.a. er det ikke utført systematisk registrering av forninner, mens de kulturminneregistreringer som forøvrig foreligger bør evalueres før de gir grunnlag for eventuelle tiltak.

I framtida må man arbeide grundig med noen spesielt verdifulle delområder, som presenteres og behandles ekstra omhyggelig. Et kjerneområde finnes i landskapet rundt kirkeruinen og Kirkebygårdene. Selve landskapet har trekk fra 1800-tallets jordbrukslandskap. Gamle lauvingstrær, tidligere slåttemark, rydningsrøyser og gamle veifar ligger samlet på et lite område og gir et godt utgangspunkt for målrettet skjøtsel. Neskroken og Nes gård har en rekke spesielle verdier knyttet til bygninger, veifar, husmannsvesen m.v.

Et bredt spekter av elementer som viser spor fra tidligere tiders bruk av dalen bør vises fram på naturlig egnede steder, og vise hvordan et slik mangfoldig landskap har utviklet seg under påvirkning fra mennesker og husdyr. Prosessen kan synliggjøres ved at en del enkeltelementer tilbakeføres til en bestemt tidsperiode, eller ved planmessig skjøtsel og istandsettelse.

Som en del av forvaltningen av dalen må det bl.a. utarbeides en plan for informasjonstiltak, og for tilrettelegging for friluftslivet.

Sentralt i forvaltningen av Maridalen som landskapsvernområde vil det rådgivende utvalget for forvaltningen være. Denne gruppen bør være et forum for ideer om tiltak, planlegging og iverksetting. Her bør det også utføres et arbeid mot organisasjoner og andre som kan bidra under forvaltningen av dalen.

FD '96

I. BESKRIVELSE AV PLANOMRÅDET

1. GENERELLE OPPLYSNINGER

Maridalen ligger nord i Oslo kommune, og regnes med til Nordmarka. Dalen er en siste større, helhetlig, rest av de tidligere frodige og rike Akerbygdene rundt Oslo. Selv om Gjøvikbanen går gjennom dalen og her er tekniske inngrep i form av offentlige veier, kraftlinjer osv. dominerer det gamle kulturlandskapet uten gjennomført rasjonalisering.

Området er på cirka 28 000 daa, hvorav cirka 4 300 daa vann og cirka 2800 daa dyrka mark.

Avgrensningen følger i sør markagrensa mot tettbebyggelsen på Brekke. I vest følger grensa i hovedtrekk nedbørsfeltet opp mot Store Åklungen, men skjærer så ned mot Skjærsvjødammen. Videre går den østover fra dammen, rundt Fagervannsåsen og ned til Øyungsdammen. I nord avgrenses området av Mellomkollenmassivet. Sørøver følger grensa Kudalen og Barlindåsen til bebyggelsen på Solemskogen, og derfra videre til den igjen faller sammen med nedbørsfeltgrensa, eller markagrensa, i sør.

Det meste av arealet eies av Oslo kommune, en vesentlig del av Løvenskiold-Vækerø, Skar leir eies av staten og det resterende er privat eiendom, herunder 5 gårdsbruk.

2. LANDSKAP

Her gjengis følgende fra Lise Øklands hovedoppgave NLH -87:

"Selv om landskapet i Maridalen kan spaltes opp i ulike elementer, opptrer disse i et samspill med hverandre som danner en helhet. Dette helhetsinntrykket står sentralt ved opplevelsen av landskapet i Maridalen.

Dalen utgjør et vel avgrenset landskapsrom der de ulike elementene inngår i et ordnet og harmonisk samspill. De omkringliggende skogsarealene danner en ytre samlende ramme og en fin bakgrunn for jordbruksområdene. Maridalen fremtrer som en arealmessig enhet hvor skogen og jordbruksarealene utgjør hovedkomponentene. Området er tilnærmet uforstyrret av vår tids inngrep.

De rolige landskapsformene med store, myke linjer og glidende overgang gir et landskapsbilde med god balanse der formene holder

hverandre i likevekt. Dette gir dalen et overordnet rolig preg. Uten å bryte dette harmoniske helhetsbilde forskyves balansen i landskapet av enkelte bratte terrengformer, noe som tilfører landskapsbildet spenning.

Maridalen som en helhetlig og harmonisk dal gir imidlertid spillerom for både variasjon og kontrast. Variasjon er et av de sentrale kriteriene som betyr mye for dalens landskapskvalitet.

Vegetasjonsmønsteret byr på stor variasjon i overflatestruktur. Vekslingen mellom barskog, løvskog og dyrket mark er typisk for dalen. Denne mosaikkstrukturen er spesielt fremtredende de stedene den faller sammen med en variert og oppbrutt terrengform. Skogens romavgrensende virkning, sammen med kantsonenes frodighet og jordenes åpne karakter, gir landskapet spesielle kvaliteter av stor visuell verdi.

Det store innslaget av kanter og kantsoner er av stor betydning for opplevelsen av landskapet i Maridalen. Overgangen mellom vann, dyrket mark og ulike skogstyper gjør landskapsopplevelsen innholdsrik. Særlig der mange ulike overganger forekommer innen et relativt lite område, for eksempel i jordbruksområdene ved vannet, er opplevelselsesrikdommen betydelig.

Løvtreinnslaget er stort i Maridalens jordbruksområder. Løvtrærne gjør på en måte landskapet komplett. Treklynger og kantsoner av løvtrær gir landskapet både dybde og bakgrunn samtidig som det gjør landskapet rikt og frodig og gir variasjon gjennom året. Det fine samspillet mellom jorder og løvtrebelter kan til en viss grad assosieres med gamle parkidealer.

Noen steder er imidlertid kantsonene relativt sparsomme. Store åpne arealer forekommer et par steder nordvest for Maridalsvannet, blant annet ved Skjervan. Det er særlig om vinteren at landskapet i disse områdene kan gi et noe ensartet inntrykk. Skogområder i dalsidene kan også virke ensartete, men her er de ønskelige for å danne en helhetlig ramme om dalen.

I syd skimtes NIVA-bygget mot horisonten. Byen ligger som en kontrast til Maridalen. Dette gir spenning i landskapsopplevelsen uten å virke negativt.

Områdets helhetlige og harmoniske preg gir også spillerom for kontrast som gir landskapet liv. Maridalsvannet spiller i denne sammenheng en helt sentral rolle. Mot landarealene danner vannflaten en kontrast som tilfører landskapet store visuelle kvaliteter. Uten vannet ville ikke Maridalen vært så spennende, inntrykksfull og innbydende. Intensitet er et stikkord for de kvalitetene som vannflaten tilfører landskapsbildet. Om vinteren danner de mørke skogklede åsene en kontrast til de hvite flatene nede i dalen."

3. NATURFAGLIG BESKRIVELSE

3.1 Geologi

Fjellgrunnen i Maridalen er dannet av bergarter fra permtiden og består vesentlig av rødlige kvartssyenitter og nordmarkitter. Området domineres av nordmarkitt og grefsensyenitt. Nordmarkitt har forøvrig sin originallokalitet i dette området. Øst og vest for Maridalsvannet finnes områder med mer kvartsholdig ekeritt. Noen steder finner man yngre porfyrganger i syenitten. Alle disse bergartene forvitrer sakte og gir lite næringsbidrag til jordsmonnet.

Sin endelige utforming fikk dalen under siste istid, da isen eroderte og brakte med seg store mengder løsmasser. Under isens tilbaketrekning ble det dannet større og mindre morenerygger. Maridalsvannet er demmet opp av den store Maridalsmorenen.

Da isen trakk seg tilbake trengte havet inn i Maridalen. Rester av sjødyr som er funnet ved Skar, viser at den marine grense nådde opp til 215 m over nåværende havnivå. Det er leire under marin grense og israndavsetninger og bekkedeltaer med terrasser i den marine grense. Over er det vesentlig blottet fjell med sparsomt dekke av bregrus.

Over marin grense finnes rikelig med godt undersøkte småstrukturer fra istiden, som for eksempel skuringsstriper. I Grøndalen, vest for Dausjøen, finner vi et fint område med jettegryter, hvor også en av de største kjente jettegrytene nær Oslo finnes, med en diameter på cirka 3,5 meter. Maridalsvannet er et godt eksempel på en morenedemt sjø.

Kvartærgeologisk og geomorfologisk, som landskapsform, har Maridalen stor verdi. Området er et rikt og godt undersøkt kvartærgeologisk felt, og brukes som ekskursjons- og kursområde, velegnet for undervisning på alle trinn.

3.2 Vegetasjon

Maridalen er en gammel jord- og skogbruksbygd hvor naturlig vegetasjon opptrer i mosaikk med åker, eng, beitemark og annen kulturbetinget vegetasjon som hagemarkskog og engsamfunn. Dette gir dalen et rikt mangfold i vegetasjonstyper og leveområder for planter og dyr.

De største skogsområdene finnes i åssidene langs dalen. Blåbærgranskog er dominerende skogtype. På noe dypere og rikere jord finnes lågurtgranskog. Furu dekker mindre areal enn gran, og de to treslagene opptrer ofte i blanding. Vanligste furuskogtype er lav- og

lyngrik furuskog som finnes på koller og åsrygger med skrinn og fattig jord. Det er betydelig innslag av lauvtrær i barskogområdene. Store områder er plantefelt i ulike utviklingstrinn, og man ser en rekke større hogstflater.

Lauvtrærne er i stor grad bundet til kulturmark. Mellom åker og eng opptrer lauvtrekratt og hagemarkskog, som uten menneskelig påvirkning vil utvikle seg til barskog. Varmekjære lauvtrær forekommer på gunstige lokaliteter. I Maridalen finnes bare få, spredte forekomster av edellauvskog. Vanligst er gråor-heggeskog som vokser på næringsrike, fuktige områder langs elver og bekker. En lokalitet ved Skarselva med gråor-heggeskog, gråor-askeskog og svartor-sumpskog er svært verneverdig. Denne skogen har sannsynligvis utviklet seg etter at beite eller dyrking er opphørt.

Myrvegetasjon dekker i dag små områder, og de fleste myrene er fattige til middels næringsrike. Flere myrområder er brukt til skogrensning. Den fineste myra i dag er Sørbråtemyra på nordsiden av Dausjøen, som har høy verneverdi.

Vann- og sumpvegetasjon er fint utviklet enkelte steder ved Maridalsvannet og Dausjøen, men dekker totalt et lite areal. Små bestand er spredt langs Skarselva, Dausjøelva og Skjærsljøelva. Ved Lautabekkens utløp i Maridalsvannet er det dannet et delta med fint utviklet våtmark.

Vegetasjonen i Maridalen er i stor grad kulturpåvirket. Dette gjelder ikke bare rundt gårdene, hvor en rekke områder med tidligere eng og beitemark er under gjengroing, men også skogsvegetasjonen. Mange av artene som vokser der er kulturbetingete.

Floraen er relativt artsrik, og tilsammen er det registrert 361 arter. Til tross for det store antall arter er floraen i hovedsak triviell. Dette skyldes den fattige berggrunnen. Enkelte arter er likevel svært sjeldne. Av de plantegeografiske elementene er de sørlige og sørøstlige sterkest representert, men det finnes også mange arter med østlig utbredelse.

En rekke verneverdige lokaliteter er registrert. De botanisk mest interessante områdene finnes langs Skjærsljøelva og Dausjøvassdraget. Av spesiell interesse er edellauvskogen ved Skar samt det store myrområdet i nordenden av Dausjøen. Bestandene er velutviklede og har stor verneverdi. Disse lokalitetene foreslås fredet som naturreservater.

I Maridalen finnes noen eldre brannflater. En stor ny brannflate i Turteråsen er et viktig referanseområde for studier av suksesjoner i skog. Universitetet i Oslo disponerer området.

3.3 Dyreliv

Med sin store variasjon i naturtyper har Maridalen et rikt og variert dyreliv. De vanlige artene for Marka forekommer her. Dalen er også potensielt område for arter som for tiden har liten utbredelse på Østlandet.

Av store pattedyr er elg og rådyr tallrike, og Maridalen har regional betydning som vinterbeite. Hjort er observert i dalen, likeledes har oter streift gjennom. En beverstamme har tilholdssted ved Skarselva, som også skjuler lokaliteter med elvemusling. Rovdyrene er representert ved grevling, rev, mink, mår, røyskatt og snømus, men også gaupe streifer i dalen. Bestandene av hare og skogsfugl varierer, mens fasan regelmessig forekommer i et lite antall.

Fuglelivet i Maridalen er rikt og godt dokumentert. Av rovfugler og ugler finnes fiskørn, musvåk, vepsvåk, hønsehauk, spurvehauk, hornugle, kattugle, perleugle og spurvugle. Ellers er alle de vanlige artene knyttet til det åpne jordbrukslandskapet tilstede som hekkefugler.

Maridalen ligger i den østlige ruten for fugl på trekk mellom sommer- og vinteroppholdsteder og benyttes til næringssøk av en rekke arter på vei sørover og nordover.

Dyrelivet er spesielt rikt i overgangene mellom dyrket mark og skog og på gammel gjengrodd kulturmark. Områder med mye nedbrytningsmateriale og et rikt insektliv gir gode levevilkår for en rekke insekter. Ved skjøtsel av disse områdene må man ivareta hensynet til dyrelivet.

4. KULTURHISTORIE

I Maridalen er det ikke foretatt systematiske undersøkelser med henblikk på å kartlegge forhistorisk bosetning. De få tilfeldige innkomne løsfunn indikerer imidlertid at området er brukt gjennom hele forhistorien. Kulturhistorien i Maridalen må derfor ses på bakgrunn av det vi vet om bruk av den type landskap i andre deler av Oslo-området.

4.1 Den eldste historien

Fra Oslodalen er de foreløpig eldste sikre spor av mennesker fra omkring 5000 f.Kr. Havet sto den gang ca. 60 meter høyere enn i dag. Redskapene vi kjenner fra eldre steinalder (Nøstvetkulturen), er steinøkser, slipesteiner og småredskaper som skrapere, kniver og bor. De første menneskene som slo seg ned i Maridalen har trolig vært jeger og samlere og bodd ved elver og vann.

THE TERRITORY

The territory of the new United States of America was the result of a long and arduous struggle. It was the result of the efforts of many brave men and women who fought for the freedom and independence of the United States. The territory of the new United States of America was the result of the efforts of many brave men and women who fought for the freedom and independence of the United States.

The above territory

The territory of the new United States of America was the result of a long and arduous struggle. It was the result of the efforts of many brave men and women who fought for the freedom and independence of the United States. The territory of the new United States of America was the result of the efforts of many brave men and women who fought for the freedom and independence of the United States.

Fra omkring 3000 f.Kr. kan botanikere påvise de første spor etter jorddyrking og husdyrhold i Oslo-området. Når de har begynt å dyrke jorda i Maridalen vet vi ikke. Gårdsnavn, bygdeborg fra eldre jernalder og funn fra yngre jernalder eller vikingtid indikerer imidlertid gammel gårdsbebyggelse. De eldste gårdene har trolig tilhørt hver sin slekt.

Mellom Maridalsvannet og Gryta nordøst for Sander gård ligger en bygdeborg. Den er trolig fra eldre jernalder (folkevandringstid 400-600 e.Kr.). Bygdeborger er kjent innen hele Norden. De blir tolket som tilfluktssteder og vaktposter i ufredstider eller som uttrykk for en grensemarkering.

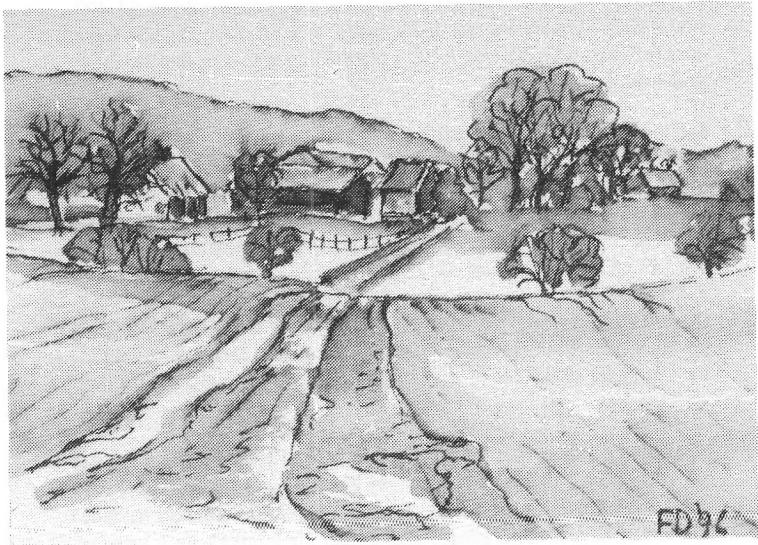
Ruinene av Margareta-kirken på Kirkeby er kanskje det best kjente kulturminnet i Maridalen. Kirken er viet til Sankta Margareta. Den omtales første gang omkring 1400, men er trolig ikke yngre enn 1250. Ennå i 1598 ble det holdt gudstjeneste i kirken. I 1820 lå den i ruiner. Bøndene brukte da å brenne lys ved muren julekvelden, og var det sykdom på en gård ble det satt brennende lys i mursprekkene til jul og nyttår. Kirkeruinen benyttes i dag til skuespill (Maridalsspillet). Maridalen het i middelalderen Margretendal hvorav først er blitt Margitdal og senere Maridal. Navnet på dalen forekommer første gang i 1335, men er trolig eldre. Dalen fikk i middelalderen sitt navn etter kirken som var viet til Sankta Margareta.

Aker herred finnes bare nevnt en eneste gang i middelalderen, og det er så sent som i 1438, da det tales om Brekke i Maridalen i Aker herred. I 1335 regnes Maridalen, så langt nord som til Sandungsvandene. Maridalen nevnes flere ganger slik at den gir inntrykk av å være en noenlunde bestemt avgrenset enhet. Den regnes stadig i middelalderen og også senere (i 1578) et stykke sør for vannet, idet Brekke flere ganger sies å høre dit. I geistlig henseende utgjorde Maridalen, iallfall for en tid, et eget distrikt.

4.2 Gårder og eiendomsforhold

Blant de eldste gårdene i Maridalen er trolig Nes og de navn som ender på vin (naturlig eng). I Maridalen finnes et par sikre gårder fra før vikingtiden, Skjerven vest for vannet og Sander på nordøstsida. Flere andre gårder kan være like gamle, eller i hvert fall fra førkristen tid. Skjerven har navn etter norrønt Skerfin, sammensatt av skarf, naken berggrunn, og vin, naturlig eng. Gården nevnes ikke i middelalderen, men var trolig klostergoods under Hovedøya før 1552. Sander er sammensatt av sand og norrønt vin, naturlig eng. Gården nevnes som kirkegoods i middelalderen. I følge Eysteins jordebok var gården delt i to bruk, et under Nonneseter kloster og et under Korskirken.

The drawing is a pencil sketch of a winter landscape. It shows a path leading through a snowy field towards a cluster of houses. The houses are simple, with gabled roofs, and are surrounded by bare trees. In the background, there are rolling hills or mountains. The drawing is signed 'ED 96' in the bottom right corner.

Sketch of a winter landscape

This is a pencil sketch of a winter landscape. It shows a path leading through a snowy field towards a cluster of houses. The houses are simple, with gabled roofs, and are surrounded by bare trees. In the background, there are rolling hills or mountains. The drawing is signed 'ED 96' in the bottom right corner.

Noe virkelig bilde av eiendomsforholdene i Maridalen får vi først av biskop Eysteins jordebok fra slutten av 1300-tallet. På grunnlag av de bevarte opplysninger om hvem som eide jorden i Aker i middelalderen viser det seg at det blir forsvinnende lite igjen som kan ha tilhørt virkelig selveiende bønder. Ved slutten av middelalderen var kirken den største jordeieren i Maridalen som ellers i store deler av Aker.

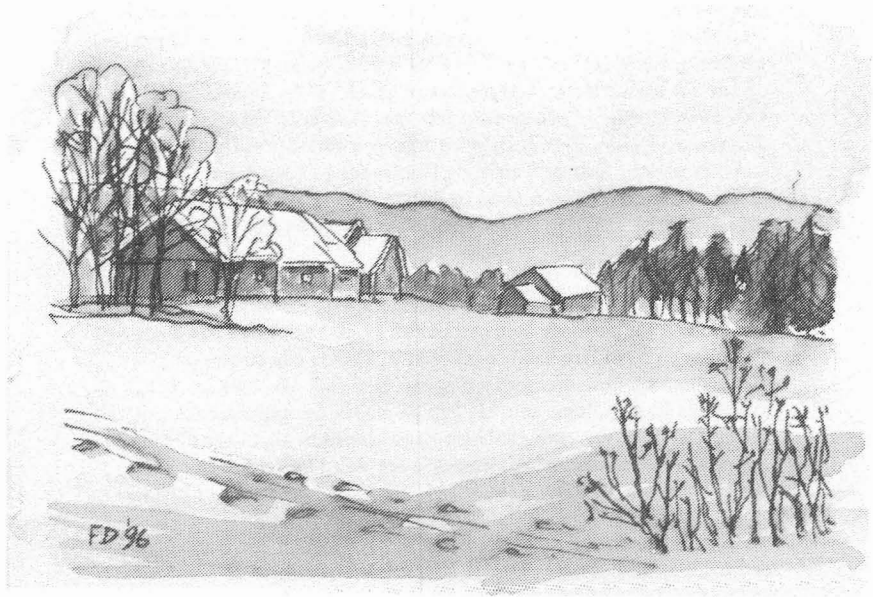
Brekke omtales første gang i 1369 i forbindelse med at Gunnar Paalsen selger en part i Øvre Brekke til Anfinn Tordsson. Gården tilhørte Sankt Hallvardkatedralen ved reformasjonen. Nes var en av de største gårdene i Maridalen. Gården ligger på nordsiden av Maridalsvannet og har sitt navn etter sin beliggenhet på et nes. Ifølge biskop Eystein eide Domskapitlet i Oslo parter i Nes. På 1400-tallet tilhørte gården Erkepresten i Oslo. Biskop Eysteins Jordebok forteller at Oslo Bispestol eide parter i Skar og Turter, og Domskapitlet i Oslo parter i Vaggestein, Pøserud (nå forsvunnet) og Tømte. Hauger nevnes første gang som ødegård i 1537, og Brennengen først på 1600-tallet. Da tilhørte den Kronen.

Kirken drev gårdene ved hjelp av leilendinger. En leilending eller bygselmann var en bonde som mot en fast avgift i naturalier hadde ansvaret for en gård. Han hadde også plikt til å holde alle husene på gården vedlike og drev den som sin egen. Han fikk alle inntektene og svarte alle forpliktelsene som ble lagt på gården fra militærtjeneste til vanlig skatt. Det var vanlig at leilendingskontrakten gikk i arv til sønner eller svigersønner. Men eieren tok seg nok klekkelig betalt hver gang kontrakten ble fornyet.

To bygselkontrakter fra middelalderen er bevart. Den ene kontrakten er fra 1395, da Eystein bygslet prestegården i Maridalen til Ogmund på Grefsen for livstid for en symbolsk leie, mot at leilendingen bygde ny stue og driftsbygninger på den forlatte gården. Noe bilde av forholdene i sin alminnelighet gir denne kontrakten naturlig nok ikke, da den pålegger leilendingen en særskilt plikt, men også innrømmer ham visse lettelser. Etter svartedauden lå nesten alle gårdene øde i Maridalen. Det var derfor i eiendomsbesitternes interesse å se til at gårdene i dalen ble gjenryddet bl.a. ved å gi visse innrømmelser til bøndene.

Etter reformasjonen i 1537 gikk kirkegodset i Aker over til å bli krongods. I Maridalen forble en del gårder i kirkelige institusjoners eie i lang tid framover. For bøndene fikk ikke eierskiftet noen store konsekvenser. De betalte sine avgifter til Kronen i stedet for til Kirken og fortsatte å drive gården som før. De store forandringene kom i siste halvdel av 1600-tallet. Da solgte Kronen det meste av de konfiskerte kirkegodset. Det var ikke bøndene som kjøpte gårdene, men rike byfolk som så på dem som en pengeplassering. De krevde raske inntekter og gårdene skiftet ofte eiere.

På slutten av 1700- og tidlig på 1800 tallet ble det mer og mer vanlig at leilendingene overtok gårdene. Den første gården i Maridalen som

kom på bondehender var Hauger i 1740. Da overtok Jon Paulsson Hauger gården. Men bondeselveiet ble lite utviklet her. Samtidig som stadig flere bønder i Aker ble selveiere, blir Maridalen og Nordmarksgodset innlemmet i Peder Ankers store godskompleks i 1804. Anker kjøpte etter hvert opp gårder i Maridalen. Da han døde i 1824 eide han i tillegg til Nordmarksgodset, gårdene Brekke, Skjærven, Sander og Hauger. Datteren Karen og svigersønnen grev Herman Wedel Jarlsberg kjøpte skogstykket Trehjørningen og gårdene Nes og Kirkeby.

Gårdene i Maridalen var ikke store. Leilendingene drev disse samtidig som de deltok i vinterdriften og fløtinga. Matrikkelforarbeidene fra 1869 forteller at det var mange hester på gårdene, langt fler enn de trengte til gårdsdriften. Dette har sin forklaring i at hesten var uunnværlig i skogsdriften.

De eldste bevarte husene, hovedbygningene på Søndre Skar og Øvre Vaggestein, er fra siste halvdel av 1700-tallet. Det er en etasjes tømmerbygninger med sadeltak. De er gode representanter for byggeskikken i Aker. Peder Ankers "jaktslott" på Brekke fra 1818 tilhører f. eks. en bypreget arkitektur som ikke fant andre uttrykk i Maridalen.

Den øvrige bebyggelsen er i hovedsak fra 1800-tallet med vekten på midten av århundret. Våningshusene er på en til to etasjer, ofte med arker eller forhøyede midtpartier. Man bygget på og om husene før, som vi gjør i dag. Det er derfor ikke uvanlig å finne deler av eldre hus bygget inn. Under restaureringen av hovedbygningen på Nes fant man ut at sveitserstilsdetaljene var satt på en eldre bygning.

Stabburene er også stort sett fra midten av 1800-tallet, mens driftsbygningene gjennomgående er yngre.

I Maridalen som andre steder i Aker var det husmenn knyttet til gårdene. På slutten av 1700-tallet var det bare på Brennengen, Tømte, Hauger og Turter det ikke fantes husmenn. Seinere var det bare Tømte, eller Ødegården som den ofte kalles, som ikke hadde husmenn.

En husmann leide et stykke jord på en gård mot arbeidsplikt på gården. Denne arbeidsplikten kunne også omfatte andre familiemedlemmer. Husmennene i Maridalen deltok i tømmerdriften hele året, det dyrkede arealet på plassene var jo lite. Husmannsvesenet vokser fram på 1700-tallet og ble avviklet på slutten av forrige århundre, etter at det var kommet en lov i 1851.

I slutten av forrige århundre begynte Kristiania, og senere Oslo kommune, å kjøpe opp gårder i Maridalen for å sikre byens drikkevann mot forurensning. I dag er bare noen få gårder på private hender. På de andre, som forvaltes av Skogvesenet, sitter det forpaktere.

From the background we know it is a scene of a river or stream. The water is dark and the sky is light. The trees are dark and the mountains are light. The scene is a landscape painting.

The painting is a landscape scene. It shows a river with a bridge in the background. There are trees and foliage around the bridge. The sky is light and the water is dark. The painting is done in a soft, atmospheric style. The initials 'AD96' are visible in the bottom right corner.

4.3 Industri og veier

I 1791 ble Sørkedalsgodset og Bærum Verk slått sammen under Peder Ankers ledelse. Jernverket trengte store mengder trekull til å utvinne råjernnet av jernmalmen. Og Sørkedalsgodset hadde mer trelast enn det de fikk solgt som tømmer.

Peder Anker hadde alt bygget vei for frakt av jernmalm fra Bærums verk til Fossum ved Lysakerelva, der det ble anlagt masovn og stangjernshammer. Nå ble veien bygget videre fram til Skjærsvjelva ved Maridalsvannet, til Hammeren. Det første som ble fraktet fram til Hammeren på den nye veien var en stangjernshammer som ble flyttet fra Gammelverket i Lommedalen til Hammeren. Her ble det så bygget masovn og produksjon satt i gang. Maridalshammeren ble bygget på grunn byslet av Kirkeby.

Masovnen ved Hammeren fikk kort levetid. Da Anker i 1798 overtok Hakadal Verk ble jernet kjørt fra Hakadal til Hammeren. Driften ble imidlertid utvidet med seks spikerhammere, et skjæreverk og en hammer til mindre smiarbeider.

I 1860-åra svikter det utenlandske markedet, og driften stagnerer. Men så sent som i 1865 var det 22 arbeidere og en oppsynsmann ved hammeren og smelteovnen. I 1874 stoppet driften på hammerne både på Fossum og i Maridalen

Grev Herman Wedel Jarlsberg bygget Greveveien fra Maridalshammeren til Hakadals Verk litt etter år 1800. Denne veien var i mange år en hovedadkomst til Kristiania for bøndene fra Hadeland og Hakadalen.

De fire delene av Peder Ankers store gods kompleks: Bærum Værk, Bogstadgodset, Hakadal Verk og Nordmarkens gods, ble alle til å begynne med drevet fra Bogstad. Etter at Wedel Jarlsberg døde i 1840 flyttet administrasjonen til Bærums Verk og seinere til Vækerø. Etter hvert utviklet de fire delene hver sin forvaltning, men ble drevet etter felles prinsipper. Skogsforvalteren for Nordmarkens gods bodde først på Nes gård, men flyttet i 1868 til Brekke gård som etter hvert utviklet seg til et lite administrasjons-sentrum. Her flyttet han inn i Peder Ankers "jaktstott" med kontorer i første etasje og bolig i andre.

På Brekke hadde det vært sagdrift siden oppgangssagene kom til landet på 1500-tallet. På 1800-tallet hadde Brekke bruk to sager i sving. De lå på hver sin side av fall 2 i Akerselva. Den eldste saken lå på Brekkesiden, her ble de små dimensjonene skåret. Sagen på Kjelsås-siden skar det grovere tømmeret.

I 1890 ble Brekke kraftstasjon anlagt, sagene modernisert og driften lagt om. Arbeidsstokken økte fra tolv-fjorten mann rundt århundre

skiftet til 90 mann i 1930-åra, da driften var på topp. Skurlasten ble først kjørt med hest og vogn til Vækerø og skipet ut derfra. Etter at Nordbanen, eller Gjøvikbanen, ble bygget langs Maridalsvannets østside og åpnet i 1900 gikk man over til å sende skurlast fra Kjelsås stasjon og ned til skipssida.

Da Brekke bruk sluttet i 1965, ble det siste av de mange sagbrukene langs Akerselva nedlagt. Trelastutsalgets bygninger ble revet i 1974 for blant annet å gi plass til moderne industri. Tuftene etter saken finnes ennå og både kraftstasjonen og mange av bygningene på Brekke gård ligger der ennå.

Det var ikke bare industri knyttet til skogen som søkte seg til Maridalen, men den øvrige industrien fikk liten betydning for bøndenes daglige liv.

Kruttfabrikken på Skar ble anlagt av private i 1854. Staten var hele tiden aktivt med i driften og kjøpte fabrikken i 1863 samtidig som navnet ble forandret til Skars Krudtværk. I 1898 flyttet virksomheten til Raufoss.

Maridalen Ullspinneri ved Skarselva nedenfor Vaggstein Bro ble anlagt i 1888, men nedlagt alt i 1905. Ti år senere bygde Kristiania kommune kraftverk ved Hammeren.

4.4 Skole og kirke

I 1522 påbød Christian II at alle barn på landet skulle lære kristendom og lesning, det var prestenes ansvar å lære dem det. På 1700-tallet ble bøndene pålagt å huse skolen samt å gi læreren hus og mat. Andre utgifter skulle dekkes ved skoleskatt, kollekter og bøter. Da den eldste skoleinstruks for Aker ble vedtatt i 1742 var Hans Vaggstein en av de syv bøndene som skrev under sammen med sognepresten.

I Maridalen, som i resten av Aker, var de eldste skolene omgangsskoler. I 1818 ble husmannssønnen Bastian Svendsen fra plassen Engelsrud under Brekke ansatt som lærer. Ved siden av å undervise barna rundt om på gårdene drev han historiske studier. Han ble etter hvert lærer på allmueskolen i Christiania og døde som klokker i Vår Frelses kirke i 1865.

Den første skolebygningen i Maridalen ble reist på Hønefoten, skilt ut fra Kirkeby, i 1857. Selve skolebygningen var av samme type som de andre fastskolene i Aker. I første etasje var det skolestuer og lærerbolig. Oppe var det fire rom som enten kunne brukes til undervisning eller til bolig for kvinnelige lærere. Læreren drev gården, som med sine 20 mål innmark og 40 mål skog, var den største lærergården i Aker. Uthusene er nå revet.

I 1900 ble en ny fireroms skolebygning innviet. Også den ble snart for liten, men tilbygget sto ikke ferdig før i 1961. Den eldste skolebygningen var en tid overlærerbolig og er i dag fritidshjem.

Fra 1600-tallet måtte maridølene dra til Aker kirke, det kunne bli lang vei. Etter at Vestre Aker kirke sto ferdig i 1852, og Aker ble delt i to prestegjeld i 1861, kom ønskene om egen kirke i Maridalen. Men beboerne vant ikke fram overfor de bevilgende myndigheter.

Da bedehuset sto ferdig i 1888, skjedde det etter en privat innsamling og på grunn fra Ødegården gitt av bonden. Etter tolv år som menighetshus, ble den lille trekirken innviet til kapell i 1900.

5. DAGENS BRUK

5.1 Drikkevannet

Maridalsvannet er hovedinntaksbasseng for Oslos drikkevann, og vannet med nedbørsfelt skal forvaltes i henhold til Forskrift om vannforsyning og drikkevann m.m., datert 1.1.1995.

Oslo vannverk har ansvar for vannproduksjonen, iht. krav fastsatt av helse- og næringsmiddelmyndighetene. Maridalen faller inn under helsemyndighetens ansvar, som er sikring av råvannskilden. Konkrete tiltak i Maridalen må avklares med helsemyndigheten. Det administrative ansvar ligger i *Etat for miljørettet helsevern og næringsmiddeilsyn*.

5.2 Lokalsamfunnet

Tilgjengelig statistikk viser at bosetting og helårsbebyggelse i Maridalen er gått drastisk ned i løpet av en 30-årsperiode. Fra et folketall på 672 og 222 boenheter, i 1955, har det vært en nedgang til henholdsvis 256 og 135 i 1985. I 1988 var det 127 boenheter i dalen. Dette har bidratt til å svekke grunnlaget for viktige funksjoner som skole, postkontor, bussforbindelse m.m. Maridalen Vel engasjerte seg i avfolkningsproblematikken, og i 1975 fastsatte kommunen nye retningslinjer for byggesaker i Maridalsvannets nedslagsfelt. Retningslinjene gjorde det mulig å restaurere boliger i dalen, og, innenfor visse rammer, å bygge nytt. Omfanget av helårsbosettingen i Maridalen i dag er regulert av en husstandsregistrering datert 16.10.1987 av daværende Stadsfysikus i Oslo.

Markautvalget tok i 1988 et initiativ til utarbeiding av en disposisjonsplan for Maridalen. Planarbeidet bygget på et vedtak i det daværende planutvalg i kommunen fra juni 1985. Disposisjonsplanskissen peker bla. på at det bør legges opp til en arealbruk som ivaretar Mari-

dalen som en jord- og skogbruksbygd og som et levende lokalsamfunn. Planen legger opp til at den nedbygging av bygdesamfunnet som fant sted i perioden 1950-70 kompenseres, slik at folketallet kan stabilisere seg og at bosettingen i Maridalen finner et naturlig og forureningsmessig forsvarlig omfang.

Det pekes på at en stabil bosetning, med tilfredsstillende boforhold og grunnleggende offentlig service og fellesfunksjoner, vil bidra til en god forvaltning, og tilsyn med at dalens landbruks-, natur- og friluftsinteresser ikke ødelegges eller forspøles ved uønskede aktiviteter i området. For å realisere disse mål, foreslår planen konkret opprustning av folketallet ved tilrettelegging av totalt 40 nye boenheter, noe som tilsvarer et befolkningstall på 1975-nivå.

5.3 Næringsvirksomhet

Maridalens kulturhistorie framviser mange eksempler på at dalen tidligere hadde betydelige innslag av industri- og næringsvirksomhet uten direkte tilknytning til jord- og skogbruk. Av den yrkesaktive del av befolkningen i dag, er det kun et lite mindretall som har jord- og skogbruk som hovednæring. De øvrige har sitt arbeid i byen.

Dagens næringsvirksomhet, som nesten utelukkende er knyttet til landbruket eller har sitt utgangspunkt der, har likevel stor betydning for de berørte, og for kulturlandskap og bydemiljø.

5.4 Jord- og skogbruk

Størstedelen av Maridalen eies av Oslo kommune og forvaltes av skogvesenet. En vesentlig del av arealene forøvrig eies av Løvenskiold-Vækerø. De privateide gårdsbrukene omfatter mindre arealer. Kulturelt og sosialt har kommunens oppkjøp av eiendommer medført at Maridalen har fått et annet preg enn mange andre bygdesamfunn, hvor gårdsbrukene tradisjonelt overføres til sønn eller datter på grunnlag av odel.

Flertallet av gårder i Maridalen har vært drevet som forpaktingsbruk med Oslo kommune som dominerende grunneier. Flere av forpaktingsbrukene er drevet av samme slekt gjennom flere generasjoner, mens det på andre bruk har vært relativt stor utskifting av forpaktere. Til tider har kommunen utøvet sin myndighet med relativt hard hånd, noe som tidligere tiders forpaktingsavtaler bærer bud om.

Jordbruket i Maridalen har, som følge av drikkevannsrestriksjonene, i perioder vært truet av avvikling og nedbygging. Kommunen nedla forbud mot husdyrhold på sine eiendommer i 1967. Etter 1970-tallet er anslagsvis 1000-1200 daa dyrket mark tilplantet med barskog. I 1970 vedtok formannskapet en "rivingsplan" for Maridalen, som in-

nebar riving av ca. 1/3 av kommunens bebygde eiendommer, heriblant gårdsbrukene Store og Lille Brennenga, Stubberudgårdene, Låkeberget, Kirkebygård-ene, Turter og hele Neskroken med plassene Brenners, Sittpå, Vestby, Vårnhus, Nordby og Bakken foruten Berntsborg og Sanderberget. Noe av dette utgjør kjernen i det kulturlandskap som i dag oppfattes som særlig verneverdig.

Rivingsplanen utløste stor motstand både innenfor og utenfor dalen, med interpellasjon til ordføreren og etablering av støtteforeningen Maridalens Venner som følge. Store deler av planen ble skrinlagt, men først etter at flere gårdsbruk og bygninger var revet, bla. gårdsbruket Turter i sin helhet, og driftsbygningen på Nedre Kirkeby.

Skogsarbeid om vinteren ved siden av markedsorientert februk med melkesalg til hovedstaden var vanlig helt til februk ble forbudt på kommunens bruk i 1967. De andre gårdene la deretter også om til korndrift.

Det er i dag 5 privateide gårdsbruk og 10 kommunale forpakterbruk i Maridalen. Jorda holdes i hevd. Kornland dekker det meste av arealene, men etter hvert har også grasproduksjon kommet inn. Enkelte produserer grønnsaker og bær. Driftsformene er i hovedsak som ellers i jordbruket.

Skogen drives idag etter retningslinjer i Markaforskriften, og for kommunens skoger etter de mål og retningslinjer som de selv har pålagt seg.

5.5 Rekreasjon, friluftsliv

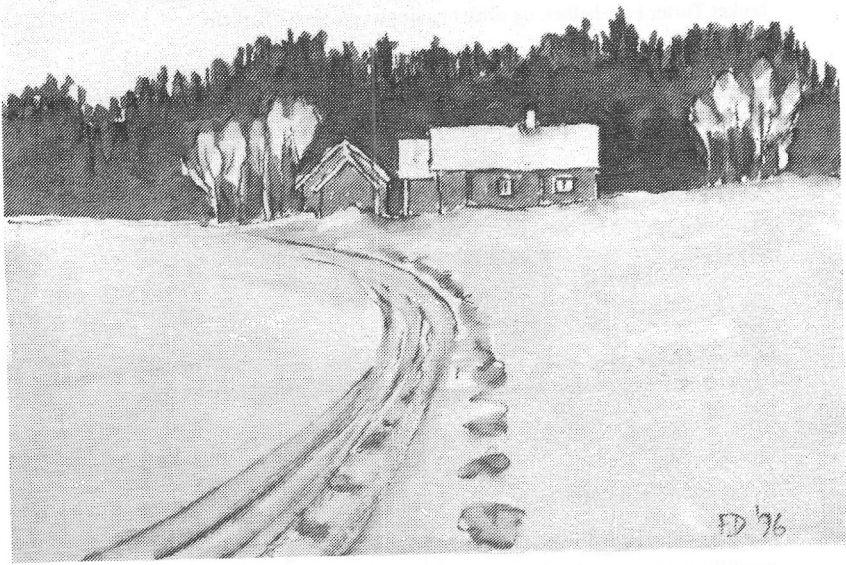
For friluftslivet utgjør Maridalen et pionerområde, og dalen står i en særstilling gjennom den inspirasjon den har gitt til en rekke av våre forfattere. Det går en rød tråd fra Asbjørnsens fisketurer og Bernhard Herres jaktturet fram til vår tids frilufts- og rekreasjonsbruk av dalføret. Maridalen fungerer som rekreasjons- og friluftsområde for flere kategorier mennesker. Terrenget i dalbunnen er jevnt og flatt, og om vinteren er det velegnet for småbarn, eldre og andre som foretrekker lette velpreparerte løyper. Om sommeren legger hensynet til dyrka mark (jf. Friluftsløven) og til drikkevannet begrensninger på ferdsele i dalbunnens jordbrukslandskap, mens det er et rikt utvalg av stier og turveier i randområdene og i skogen.

Av idrettsanlegg som ikke er knyttet til lokalmiljøet, finnes bl.a. en kortholdsskytebane..

Adkomst og tilgjengelighet fra byen og nærområdene til Maridalen er gode, både til fots, med sykkel, bil og kollektivtransport.

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

FD 76

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...

5.6 Undervisning og forskning

Maridalen har betydning for geofaglig forskning og undervisning, men brukes også til undervisning og studier i en rekke andre fagdisipliner, bl.a. er en rekke hovedoppgaver ved Universitetet i Oslo og Norges Landbrukshøgskole lagt til Maridalen. Konkret kan nevnes at Universitetet driver studier på brannflaten i Turteråsen, NIVA bruker Maridalsvannet til sin forskning og at NISK har egne plantefelt i dalen.

Maridalen, med sitt biologiske mangfold, rike kulturhistorie og nærhet til hovedstaden kan i fremtiden tenkes å få større betydning, både for forskning og undervisning, enn hva området har hatt hittil.

5.7 Forsvaret, Skar Leir

Virksomheten i Skar leir har tradisjoner helt tilbake til forrige århundre, og deler av bygningsmassen er verdifull. Området ligger på grunnen til tidligere Nordre Skar gård, og ble opprinnelig brukt til produksjon av krutt inntil Forsvaret overtok og kruttproduksjonen ble overført til Raufoss. Forsvaret har i dag en omfattende bygningsmasse i Skar leir, herunder også en del tjenesteboliger. Virksomheten i Skar leir har vært regulert av en særskilt avtale mellom Forsvaret og Oslo kommune. Avtalen forutsatte i utgangspunktet at virksomheten, som ledd i godkjenningvilkårene fra Sosialdepartementet for Oslo vannverk, gradvis skulle trappes ned, og at leiren etter hvert skulle omgjøres til passivt lager med minimal bosetting.

Etter sterkt lokalt press er dette endret. Drikkevannsmyndighetene har gitt Forsvaret tillatelse til å opprettholde i alt 8 boenheter og 35 arbeidsplasser. Vilkår for dette er at eksisterende felles renseanlegg og ledningsnett saneres, og at det installeres lukkede toalettanker og sandfilteranlegg for gråvannet. (Det vises forøvrig til de nye drikkevannsforskriftene, som medfører at alle kommuner, også Oslo, må søke om ny godkjenning for vannverket.)

Forsvaret har i den senere tid signalisert at det av rasjonaliseringshensyn kan bli aktuelt å flytte ut deler av eksisterende virksomhet i Skar leir til andre militære anlegg.

II. PLANDEL

Plandelen inneholder en skjøtelsesplan og en bruksplan.

Skjøtelsesplanen omhandler forholdet til primærnæringene, jord- og skogbruk, og hvilke hensyn som må ivaretas under jord- og skogbruksdriften. I denne delen gis også en omtale av kulturminnene. Videre inneholder skjøtelsesplanen forslag om tiltak for å opprettholde eller forbedre landskapets og kulturminnernes kvaliteter.

Bruksplanen gir rammer for bruken av dalen, og tar b.l.a. for seg innbyggernes vilkår og behov, andre etaters virksomhet og forholdet til friluftsliv og rekreasjon. Bruksplanen inneholder også forslag til enkel tilrettelegging for friluftslivet, ved at deler av det gamle ferdsselsnettet istandsettes.

6. SKJØTSELSPLAN

Forskriftens § III angir formålet med vernet:

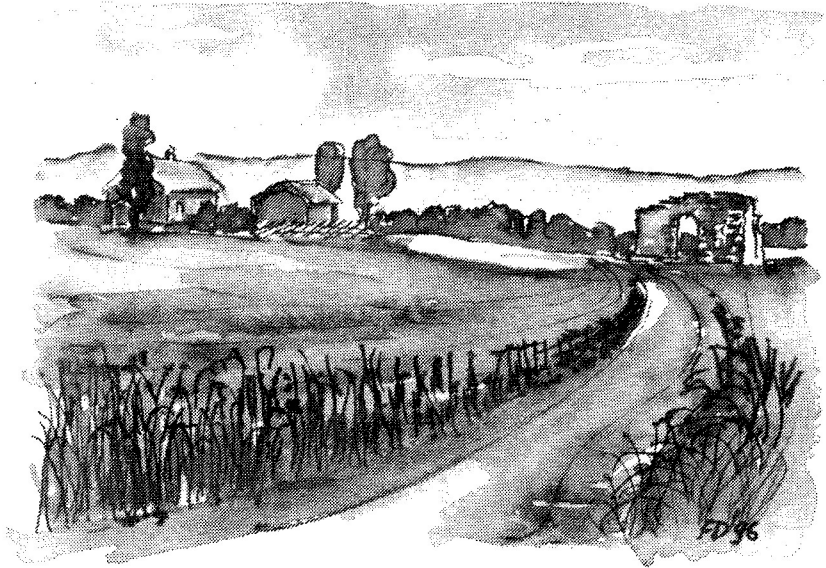
"Formålet med vernet er å bevare det vakre og egenartede natur- og kulturlandskapet i Maridalen som en helhet, og med de biologiske, geologiske og kulturhistoriske elementer som bidrar til å gi området dets verdifulle karakter.

Ut fra dette er det overordnede mål for forvaltningen å opprettholde og utvikle kulturlandskapets kvaliteter og det rike mangfold i naturtyper. Det er også et mål å vise den historiske utviklingen av kulturlandskapet med dets bygninger og anlegg. Jord- og skogbruk, og andre aktiviteter, må drives på en måte som ivaretar verneformålet.

Skjøtelsesplanen beskriver tiltak, og viser hvilke hensyn som må tas, for å opprettholde dagens kvaliteter i kulturlandskapet. Utgangspunktet for skjøtselen er dagens tilstand. Men noen områder som er i forfall, f.eks. tidligere slåtte- eller beitemark, foreslås istandsatt ved rydding og slått. Skjøtsel og opprusting av enkeltelementer, som alleer, spesielle biotoper, kulturminner mm., foreslås også i noen tilfelle.

Eier eller bruker har ansvar for å ivareta hensyn til vernet under sin drift av eiendommene. Skjøtselstiltak som går ut over dette, er forvaltningsmyndighetens ansvar i samråd med eier eller bruker.

I kapitlene 6.1 til 6.4 utdypes verneforskriftens bestemmelser når det gjelder de generelle hensyn som må tas ved utførelsen av jord- og skogbruksdrift, og i forhold til kulturminner og til spesielle naturelementer. Dette er en veiledning for den enkelte bruker. I kap. 6.5 foreslås tiltak for de enkelte skjøtelseskategorier, og for spesielle elementer som enkelttrær og alleer. Det refereres her til kart, vedlegg I.

6.1 Jordbruk

Kulturlandskapet fremstår som et uttrykk for samspillet mellom naturgrunnlaget og menneskers virksomhet gjennom tidene. Kulturlandskapet er dynamisk. Dersom bruken endres eller opphører, endres landskapet. Verneverdiene i Maridalen beror på at landskapet holdes i hevd gjennom bruk av jord og skog.

Jordbruket er den viktigste former og bruker av landskapet og har bidratt til at kulturlandskapet i Maridalen fremstår som verneverdig. Det er nødvendig med fortsatt jordbruk for å oppfylle verneformålet. Verneforskriften tillater "Vanlig jordbruksdrift på eksisterende dyrkede arealer, herunder nødvendig grøfting.", jf. § V, pkt. 3.

Verneforskriften gir ikke hjemmel for å kreve spesielle driftsmåter, eller hindre vanlig økonomisk drift av eksisterende jordbruksarealer. Jordbruket må imidlertid drives slik at det ikke forringer verneverdiene, og slik at verdifulle og karakteristiske landskapselementer knyttet til jordbrukslandskapet ivaretas, jf. § IV.

I et langsiktig perspektiv, ut fra formålet med vernet, er det ønskelig med overgang til mer allsidig drift, særlig med dyrehold. Det er også ønskelig å kunne benytte jordbruket i opplysningsøyemed, både for å vise dagens driftsformer og eldre tradisjoner og redskaper.

For jordbruket kan gjennomføringen av verneformålet deles i to grupper, og omfatter:

- Skjøtsel og pleie av landskapet av hensyn til vernet, jf. kap. 6.5.
- De tiltak og forhold som gjelder driften (hensyn som må tas)

I det følgende utdypes de bestemmelser og retningslinjer som foreslås for driften av jordbruksarealene:

Nydyrking er tillatt, med de begrensninger som ligger i verneforskriften, jf. § IV. Ut fra vernehensyn er det ønskelig at tidligere dyrka areal som i dag er tilplantet tas i bruk som jordbruksarealer igjen.

Oppdyrking av restområder som naturlig beitemark og voller, åkerholmer, gamle ferdsselsveier, hustufter og hager er ikke tillatt. Jf. verneforskriften, § IV pkt. 1, 2 og 5.

Fjerning av kantsoner er ikke tillatt. Jf. verneforskriftene, § IV pkt. 4. Kantsonene kan skjøttes i samsvar med retningslinjene i kap. 6.5.7.

Permanente anlegg for vanning skal godkjennes av forvaltningsmyndighet, jf. verneforskriftens § VI, pkt 2.

Verneforskriften har ikke restriksjoner på bruk av gjødsel på dyrka mark og kulturbeite, jf. § V, pkt 3. Naturlig beitemark må ikke gjødsles.

Oppføring av faste gjerder krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, jf. verneforskriftenes § VI pkt. 6. Gamle gjerdetrasèer bør følges og stedeegne gjerdetyper bør benyttes, f.eks. forskjellige former for skigard, stokkgard eller sauenetting. Verneforskriften er ikke til hinder for bruk av elektrisk gjerde eller andre enkle, tidsbegrensede, innretninger.

Verneforskriften forbyr bruk av plantevernmidler unntatt på dyrka mark eller kulturbeite. Jf. §§ IV pkt. 1 og V pkt. 3. Dette vil si at plantevernmidler ikke skal brukes i kantsoner, åkerholmer, åkerrenner, veikanter mm. Unntaket kan være spesielle skjøtseltiltak i samråd med forvaltningsmyndigheten dersom det fremmer verneformålet.

Bekkelukking og grøftelukking er ikke tillatt, jf. verneforskriften, § IV pkt. 1. Nødvendig vedlikehold av åpne og lukkede grøfter, og nødvendig rydding og slått for å hindre gjengroing kan foretas.

Grøfting av våtlendt mark, som ikke er dyrket eller tidligere grøftet, er forbudt, jf. verneforskriften, § IV pkt. 1. Eksisterende grøfter på dyrka mark kan vedlikeholdes og ny grøfting av dyrka mark er tillatt, jf. § V pkt. 3 og 5.

Ingen form for bakkeplanering, oppfylling, masseuttak eller annen terrengendring er tillatt, jf. verneforskriften, § V pkt. 1. Dette gjelder ikke ved oppføring av bygninger eller anlegg i tilknytning til landbruk, eller mindre terrengendring på dyrka mark, når dette er godkjent av forvaltningsmyndighet, jf. § VI pkt. 2.

6.2 Skogbruk

Maridalen er primært en jordbruks- og skogsbygd, og ca. 70% av arealet innen verneforslaget er skog. De skogkledte åsene står som en intakt ramme rundt dalbunnen, hvor landskapet veksler mellom åpen kulturmark, vann og skogkledte arealer. Måten skogen drives på har stor betydning for landskapet, og skogsdriften må vurderes opp mot formålet med vernet: «å bevare det vakre og egenartede natur- og kulturlandskapet i Maridalen som en helhet, og med de biologiske, geologiske og kulturhistoriske elementer som bidrar til å gi området dets verdifulle karakter». For å sikre verneformålet, skal drift av skogen foregå etter plan som godkjennes av forvaltningsmyndigheten.

Fra vernemyndighetenes side er målet for skogbehandlingen å oppnå et variert og stabilt landskapsbilde som en helhet, og å sikre livsmiljøer for planter og dyr. Jf. verneforskriftens § IV, pkt. 3:

«- Skogsdriften skal legge til rette for bevaring av skogens biologiske mangfold, et variert og flerskiktet skogbilde og et stabilt landskapsbilde.»

Samtidig er forutsetningen at skogproduksjonen og et drivverdig skogbruk opprettholdes.

6.2.1 RETNINGSLINJER FOR SKOGBRUKSPLANLEGGING

Bestemmelsene i verneforskriftens § IV viser hva Fylkesmannen vil legge særlig vekt, på ved vurdering og godkjenning av skogbruksplaner, for å oppnå overnevnte målsetting. Bestemmelsene i verneforskriftens § IV punkt 3, omhandler forholdet til skogbruket spesielt. Utøvelse av skogbruk er også underlagt områdets generelle vernebestemmelser. Forøvrig gjelder Landbruksdepartementets *Forskrift om skogbehandling og skogsdrift for skogområder i Oslo og nærliggende kommuner, (Marka)*, (Skogbruksforskriften) så langt denne passer, også innenfor et Maridalen landskapsvernområde.

Skoglandskapet utgjør en mosaikk av ulike biotoper, bl.a. avhengig av vegetasjonstyper og terrengforhold. Av hensyn til biologisk mangfold i skogen er det viktig å ta vare på et nettverk av biotoper som synes å ha særlig stor betydning for artsmangfoldet, og korridorer eller forbindelseslinjer mellom disse.

Landskapsøkologi er kunnskapen om hvordan mengden forskjellige biotoper og avstanden mellom dem påvirker artene som lever der, og landskapsøkologiske prinsipper bør legges til grunn for oversiktsplanlegging og detaljplanlegging i skogen. I økologisk landskapsplanlegging vurderes sammenhenger i større områder. Med en slik innfallsvinkel bør skogbruket i Maridalen vurderes helhetlig og ikke utelukkende på bakgrunn av eiendomsgrenser og eiendomsstruktur.

Generelt bør skogbruket drives mest mulig naturtilpasset. Voksestedets egenskaper bør utnyttes gjennom vektlegging av vegetasjonstype som grunnlag for vurdering av skogbehandlingen. Dette innebærer også at treslags sammensetningen er tilpasset de naturlige forhold på voksestedet. Skogbehandlingen må legge til rette for en fremtidsskog med plante- og dyreliv i mange sjikt. Under skogkultur og foryngelse skal det legges til rette for et variert og flerskiktet skogbilde med stammevis og gruppevis innblanding av andre treslag enn hovedtreslaget. Lauvinnslag bør etterstrebes i alle faser av skogens utvikling. Likeledes skal tørre og hule trær, høye og morkne stubber, samt osp og andre store lauvtrær finnes rikelig i skogen.

Bestemmelsene i verneforskriften søker å bygge opp under en skogbehandling etter en landskapsøkologisk betraktningssmåte og et naturligt skogbruk. I det følgende kommenteres bestemmelsene i verneforskriften kort:

Biotoper med vesentlig betydning for skoglandskapet skal bevares:

Rent generelt gjelder det at en må søke å ivareta en mosaikk av arealer og elementer med betydning for arts mangfoldet, samt korridorer mellom disse. Noen slike arealer er avmerket på skjøtselkartet, særlig innenfor Oslo kommunes skoger. For noen andre eiendommer kan det være behov for ytterligere registreringer.

Arealer med lang kontinuitet har ikke vært utsatt for skogbrann, sterk gjennomhogst eller andre store inngrep på svært lang tid. Disse arealene blir mer artsrike jo eldre de blir. Ofte ligger de i sumpskog og langs frodige bekkefar og kløfter. Forskjellige typer fuktskog som sumpskog, myrer, myrkanter, bekkedaler eller bekkekløfter er områder som generelt har stort arts mangfold, og hvor skogbildet er variert og mangealdret med stor andel lauvtrær. Verneforskriften sikter mot å bevare slike områder mot hogst.

Berghammere og rasmarker har spesielle økologiske forhold, svært forskjellige beroende på lokalitetens eksposisjon. Områdene har et opprinnelig preg, selv om trærne ikke nødvendigvis er gamle. Det må ikke hogges i slike arealer.

Arealer med edellauvskog og edle lauvtrær tas vare på. Edellauvskogene i Norge er rester av vegetasjonstyper som tidligere hadde stor utbredelse, og er de mest artsrike skogene i landet. Mange sjeldne arter er knyttet til edellauvskogen og til de enkelte treslag, hvorav eik fremheves som spesielt verdifullt. Edle lauvtrær er i tillegg vakre landskapselementer til alle årstider. Gamle lauvtrær generelt bør bevares. Både levende og døde gamle lauvtrær er et karaktertrekk ved naturlig barskog og har stor verdi for arts mangfoldet. Forøvrig legges vekt på å ta vare på et innslag av osp i alle utviklingstrinn.

Generelt er mange truede og sårbare arter knyttet til svært gamle trær. Et antall trær bør derfor utvikle seg fritt i skogen til «evighetstrær», som står igjen ved skogbehandlingen og får dø og brytes naturlig ned i skogen. Dette letter forholdene for enkelte arter og gjør skogen mer artsrik. Det bør finnes minst 10 «evighetstrær» pr. ha., fortrinnsvis i holt og i forbindelse med kantsoner. Alle treslag som naturlig hører hjemme på voksestedet, bør være representert som evighetstrær. Dette bør man ha for øye ved avstandsregulering og tynning, og velge ut kandidater til evighetstrær på et tidlig tidspunkt. Jf. også verneforskriften § IV pkt. 6: Egenartede, eller spesielt store og vakre, trær beholdes, jf. IV, pkt. 6. Barlind er et eksempel på egenartede trær i Maridalen.

Spillplasser, og reirtrær for rovfugl, med nærområder bevares.

Leveforholdene til mange dyrearter blir ivaretatt gjennom et variert og stedstilpasset skogbruk. Enkelte arter krever spesielle hensyn. På spillplasser for storfugl og i dagområdene skal man være særlig omhyggelig ved valg av hogstform. Det samme gjelder i områdene i tilknytning til rovfuglreir. Kjente reirtrær for rovfugl, også for tiden ubenyttede, skal ikke hogges. Om skogbehandling i tilknytning til spillplasser og rovfuglreir vises til Skogbruksforskriften § 3-4 (opprettholdelse av arters levevilkår)

Ved foryngelsehogst bør lukkede hogstformer brukes.

Som hovedregel skal det brukes lukkede hogstformer. Stammevis og gruppevis bledningshogst og skjermstillingshogst bør benyttes. Særlig gjelder dette på koller, åsrygger og rabber hvor skogbildet skal opprettholdes ved avvirkning.

Hogstflater tillates dersom det er klarlagt at andre hogstformer er meget uegnet, både med hensyn til målet med skogbehandlingen og når det gjelder et rimelig krav til skogøkonomi. Dersom hogst av flater er nødvendig, skal disse begrenses, fortrinnsvis til småflater, og tilpasses landskapets former og linjer.

Så langt det er mulig bør forynging skje naturlig. Dersom planting viser seg å være nødvendig, skal det benyttes stedeget plantemateriale. Etter avvirkning av tidligere tilplantet dyrka mark eller beitemark skal det ikke plantes. Disse områdene ligger oftest eksponert i tilknytning til jordbrukslandskapet i dalbunnen. Dersom områdene ikke omdisponeres til tidligere bruksmåter, skal de forynges naturlig dersom de avvirknes ved åpne hogster.

Eksisterende åpne sletter i skogen, voller etc tillates ikke tilplantet. Fortrinnsvis bør disse holdes åpne på tradisjonell vis. Hvis dette er urealistisk bør de få gro igjen naturlig. Dersom disse områdene overlates til seg selv vil de suksessivt gro igjen, men likevel beholde noen kvaliteter, når det gjelder artssammensetning, gjennom relativt lang tid.

Ungskogarealer og planta skog skal skjøttes i tråd med den naturlige treslagsdynamikken på stedet

Under skogskjøtselen skal det legges vekt på å bevare en treslagsammensetning som har grunnlag i vegetasjonstypens naturlige suksjonsfaser. Dette vil si at ungskogpleien i de fleste vegetasjonstyper skal legge til rette for å opprettholde et betydelig løvinnslag gjennom bestandets forløp.

Ungskogskjøtselen må også legge til rette for en skogutvikling som legger til rette for valg av avvirkningsmetoder som er nevnt overfor.

Kantsoner og åkerholmer skal bevares. Det vises til kapittel 6.5.7. om skjøtsel av kantsoner

6.2.2. PRAKTISKE KONSEKVENSER

Skogbruket skal drives etter plan som kan godkjennes av forvaltningsmyndigheten, som i dette tilfellet er Fylkesmannen. Planen vil i hovedsak være grunneiers egen skogbruksplan, iht. skogbruksforskriften, med de tilpasninger som er beskrevet i det foregående.

I praksis vil dette si at for Oslo kommuneskoger vil skogbehandlingen foregå etter plan med utgangspunkt i kommunens egne retningslinjer i den grad disse er innenfor rammene som verneforskriftene setter. For de andre skogområdene må skogsdrift foregå etter planer som i hovedsak har sitt grunnlag i gjeldende skogbruksforskrift for Marka, samt i verneforskriftens bestemmelser.

Dersom det oppstår situasjoner eller spesielle tilfeller hvor det er nødvendig å fravike en godkjent plan kan forvaltningsmyndigheten gi tilatelse til dette iht. verneforskriftens § VI, pkt. 7.

6.3 Kulturminner

Kulturminner er etter kulturminneloven definert som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjoner til. Kulturmiljøer er områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Etter kulturminneloven (av 9. juni 1978) kan kulturhistorisk eller arkitektonisk verdifulle kulturminner eller kulturmiljøer vernes.

Kulturminneloven har i § 4 en nærmere beskrivelse av hva som forstås med kulturminner. Loven gjør et viktig juridisk skille mellom automatisk fredete kulturminner og andre kulturminner. Automatisk fredete kulturminner er kulturminner (fornminner) fra forhistorisk tid og middelalder inntil 1537, samiske kulturminner eldre enn 100 år og skipsfunn m.v. eldre enn 100 år. I tillegg har vi kulturminner som er fredet etter spesielt vedtak.

Det foreligger ingen systematisk registrering av automatisk fredete kulturminner i Maridalen. Av kjente automatisk fredete kulturminner, kan nevnes ruinene av Margaretakirken og en bygdeborg på østsiden av Maridalsvannet. Av nyere tids kulturminner finnes en registrering i rapporten *En bynær bygd - kulturminner og kulturlandskap i Maridalen*, utarbeidet av Byantikvaren og Miljøetaten (Per Nilsen, 1989).

Mange kulturminner som ikke er fredet, er verdifulle minner om menneskers liv og virke. Det gjelder bl.a. spor etter gårdsdrift, sagdrift og gamle veifar. Dette er kulturminner vi må forsøke å ta vare på og

bringe videre til kommende generasjoner. Det er av vesentlig betydning for verneverdiene i landskapet i Maridalen at kulturminnene ikke ødelegges, men ivaretas i den grad det er mulig. Jf. verneforskriftenes § IV, pkt. 1, hvor det er forbud mot:

« - fjerning eller inngrep i kulturminner som gamle hustufter, hageanlegg, rydningsrøyser, steingjerder, heste- og kjerreveier, stier m.m...».

Det er en målsetting å sørge for tilgjengelighet og opplysning om kulturminnene ved skilting og skjøtsel. En viktig målsetning er også å visualisere landskapets utvikling frem til dagens landskapsbilde.

De antikvariske myndigheter avgjør om, og i tilfelle på hvilken måte tilrettelegging av automatisk fredete kulturminner kan iverksettes, i samråd med forvaltningsmyndighet og grunneier. Ansvar for tilrettelegging av andre kulturminner vil veksle, avhengig av hvilke tiltak det gjelder. Forslag til skjøtsel av utvalgte lokaliteter fremgår av kap. 6.5.9

Nedenfor omtales forskjellige typer kulturminner (etter kulturminneloven) og det er forsøksvis satt opp retningslinjer for hvordan disse bevares under bruk og forvaltning av dalen.

6.3.1. JAKT, FISKE OG FRILUFTSLIV

Dette er spor fra veidekulturen, bondesamfunnets attåtånering og jakt som hobby. Videre gjelder det anlegg for idrett og friluftsliv.

6.3.2. KULTURMINNER TILKNYTTET JORD OG SKOGBRUK

Dette gjelder alle bygninger og anlegg som tilhører gårdsdriften, både innhus og uthus, gamle jordkjellere, smier, sommerfjøs, naust og brygger, samt hustufter. Videre omfattes dyrkningsspor som viser tidligere tiders jord- og skogbruk, f.eks. åkerterrasser, steingjerder, gjerder og rydningsrøyser. Disse finnes bl.a. rundt dyrka mark og langs veier.

Det er en målsetting at kulturminner tilknyttet jord- og skogbruk bevares mest mulig intakt, jf. verneforskriften § IV, pkt. 1.

Eier har generelt ansvar for vedlikehold av bygninger og anlegg. Skjøtsel, som rydding og istandsetting av steingjerder og rydningsrøyser, som ikke er nødvendige for landbruket, utføres etter samråd mellom forvaltningsmyndighet, antikvarisk myndighet og grunneier, jf. 6.5.9.

6.3.3. RELIGION OG IDEOLOGI

Dette omfatter bla. gravhauger, myrfunn, kirker og kapeller. Ruinene av Margarethakirken og Maridalen kapell er slike kulturminner.

Kulturminner etter tidligere tiders religion og ideologi bevares.

Tiltak som synliggjøring ved rydding og slått kan være nødvendig. Dette er forvaltningsmyndighetens ansvar, i samråd med antikvarisk myndighet.

6.3.4. INDUSTRIELLE ANLEGG

Dette omfatter spor etter forhistorisk produksjon, jernproduksjon, sagbruk, fløting og moderne industri. Som eksempler kan nevnes steinbrudd, kullmiler ved Skjerven og Kirkeby, spor etter stangjernshammeren ved Hammeren, teglverk på Nes, ullspinneri ved Vaggestein, sagbruk på Brekke, gårdssager, fløtingsaleggene langs Skjær-sjøelva og Skarselva-Dausjøelva og kraftstasjonen ved Hammeren.

Rester av industrielle anlegg forteller om en viktig del av dalens historie og bør bevares og vedlikeholdes i den grad det er mulig. Anleggene bør synliggjøres ved rydding, skilting og opprustning av enkelte anlegg.

Skjøtsel som rydding og istandsetting av industrielle anlegg utføres i samråd med, eller mellom, forvaltningsmyndighet, antikvarisk myndighet og eier.

6.3.5. FERDSEL

Dette er oldtidsveier, gårdsveier, skogs- og seterveier samt tidligere veier, gamle stier og tråkk og spor etter ferdsel til vanns. Mange av dagens ferdselsårer følger de samme trasèene som de forhistoriske. Av kjente veier kan nevnes Ankerveien og Greveveien..

Ved jord- og skogbruksdrift og andre tiltak må ikke gamle veifar skades eller fjernes. Jf. verneforskriften § IV, pkt. 1, og se kart, vedlegg I.

Det gamle ferdselsnettet bør holdes i hevd. Enkelte veier og stier er i jevnlig bruk. Andre brukes mer sporadisk og er under tilgroing, eller partier kan være fjernet. Noen gamle bruer er forfalt eller fjernet. Deler av gamle ferdselsveier som er fjernet bør reetableres, mens andre bør opprustes til den standard de hadde da de var i bruk, jf. 6.5.9. og 7.2.

Gårdsveier og gamle ferdselsveier som er i bruk, kan vedlikeholdes som grusveier i maksimum 3 m bredde. Vedlikehold omfatter tiltak

som rensking av gamle grøfter og stikkledningene samt grusing. Veienes bæreevne kan økes for å tåle større belastninger, men høyde, bredde og trasè skal ikke endres. Ved grusing skal det benyttes naturgrus eller maskingrus av stedegent materiale, jf. verneforskriften § V pkt 4.

Andre gamle veifar kan istandsettes eller opprustes dersom forvaltningsmyndigheten gir tillatelse. Ved røetablering av gjengrodde veifar fjernes vekstjorda og nytt bærelag av grus påføres. Tidligere trasè følger og trasèen må ligge i riktig høyde med sideterrenget. Veikanten og eventuelle gamle forbygninger etableres. Ved opprusting eller rekonstruksjon av bruer bør disse bygges i opprinnelig stil med trematerialer og natursteinsblokker. Jf. vernforskriften § VI pkt. 3.

Nødvendig vedlikehold av gamle veifar som er i bruk er eiers ansvar. Istandsetting og opprusting av gamle veifar, stier og bruer utføres i samråd med, eller mellom, forvaltningsmyndighet, antikvarisk myndighet og eier.

6.3.6. SAMFUNNSLIV OG MILITÆRVESEN

Dette omfatter forhistoriske kulturminner som bygdeborg, og skole, forsamlingshus, stasjonsbygningen på Sandermosen og militæranleggene på Skar.

Bygninger og anlegg som forteller om tidligere tiders samfunnsliv bør bevares. Minnene om tidligere bruk bør tydeliggjøres og ikke forringes.

Eventuelle tiltak ved bygdeborgen eller andre automatisk fredete kulturminner er antikvariske myndigheters ansvar, i samråd med forvaltningsmyndigheten.

6.4 Spesielle naturelementer

Dette omfatter her elementer i landskapet som vann, bekker, elver, våtmarksområder og geofaglige forekomster. Allèr, lauvingstrær og karakteristiske enkelttrær inngår også, likeledes verdifulle botaniske forekomster og faunabiotoper. Disse er viktige i seg selv og er med å gi området særpreg og mangfold.

Noen ganger er enkle forholdsregler tilstrekkelig for bevaring mens aktiv skjøtsel er nødvendig i andre tilfeller. I det følgende gis generelle retningslinjer om behandling av spesielle naturelementer.

Konkret om skjøtseltiltak, se kap. 6.5.2.

6.4.1 VANN, BEKKER, ELVER, DAMMER

Vann, bekker, elver, oppkommer og dammer utgjør store deler av området areal og er av stor betydning for naturmiljø og landskap. Maridalsvannet og Dausjøen ligger i sin helhet innenfor verneforslaget mens Skjærsjøen og Øyungen har sitt utløp her. Det er ellers noen få småvann innen området.

Alle vann, bekker, dammer, oppkommer og elver bevares slik de er idag, jf. verneforskriften § IV, pkt. 1.

Kantsoner, strandsoner, øyer og deltaer bør utvikle seg naturlig eller skjøttes skånsomt. Den praktiske løsningen må gås opp i felt. Dette ble sist gjort i 1989 i forbindelse med drikkevannsbestemmelsene. Se forøvrig nærmere om kantsoner i kap. 6.5.2. og 6.5.7.

Kanaler og åpne grøfter langs dyrka mark kan renskes og ryddes for å vedlikeholde nødvendig drenering. Jf. verneforskriften, § V pkt. 5 og kap. 6.1. Når stabil tilstand er inntrådt, bør man være forsiktig med inngrep.

Tiltak for å sikre drikkevannet hindres ikke av verneforskriftene, jf. § V, pkt. 2. Oslo kommune forvalter drikkevannet iht. *Forskrift om vannforsyning og drikkevann m.m.*, datert 1.1.1995.

6.4.2 MYRER OG DELTAOMRÅDER

Dette omfatter Sørbråtmyra og Lautabekkens utløp i Maridalsvannet. Områdene har tidligere vært beitet og slått, men er under gjengroing. Sørbråtmyra er foreslått fredet som naturreservat, og omfattes ikke av forvaltningsplanen.

Det er et mål at områdene holdes ved like, og på sikt skjøttes ved slått, rydding eller beiting.

Forvaltningsmyndigheten er ansvarlig for skjøtseltiltak som foreslås, i samråd med grunneier. Se kap. 6.5.2.

6.4.3 GEOFAGLIGE FOREKOMSTER

Dette er bergartsforekomster og kvartærgeologiske elementer, som israndavsetninger, bekkedeltaer, jettegryter og skuringsstriper.

Geofaglige forekomster må bevares slik at de kan benyttes i undervisning, og være en dokumentasjon på landskapets tilblivelse og utvikling.

Masseuttak og bakkeplanering er ikke tillatt, jf. verneforskriftene § IV, pkt. 1. De geologiske forekomstene har derved en tilfredsstillende sikring.

Grunneier bør sette istand grustak som har vært i bruk.

6.4.4 ALLÈER OG TREREKKER

Langs enkelte gårdsveier og gamle ferdssveier finnes allèer og trerekker med varierende tilstand. Gamle fotografier og stubberester viser allèer og trerekker som er fjernet.

Alleer og trerekker skal ikke fjernes, jf. verneforskriftens § IV pkt 5. Det er en målsetting at alleer og trerekker skjøttes, slik at de opprettholdes eller forbedres. Noen tidligere kjente alleer bør reetableres, jf. 6.5.8.

Som skjøtsel utføres nødvendig beskjæring for å fremme ny vekst og bedre kroneutviklingen. Supplering med nyplanting bør utføres hvor trær har gått ut eller deler av allèen er fjernet. Trærne og deres rotsoner må sikres gode utviklingsmuligheter ved at de har rimelig avstand til pløyd mark og veier med tyngre belastning.

Forvaltningsmyndigheten har faglig ansvar, og kan bistå grunneier ved skjøtsel og nyetablering. Etablering og skjøtsel av allèer skal foregå i samråd med grunneier.

6.4.5 LAUVINGSTRÆR

Lauvingstrær ble brukt til høsting av dyrefôr. Det var vesentlig ask og lind som ble benyttet, men også bjørk, rogn, selje og osp. Trærne har ofte en "kandelaberform", og det finnes enkelte eksemplarer av disse i Maridalen.

Det er en målsetting at gamle lauvingstrær bevares og vedlikeholdes og at noen nye tas i bruk.

Trærne lauves på tradisjonelt vis. Det er ønskelig å starte lauving av noen yngre trær i utvalgte områder, se 6.5.2. og 6.5.3.

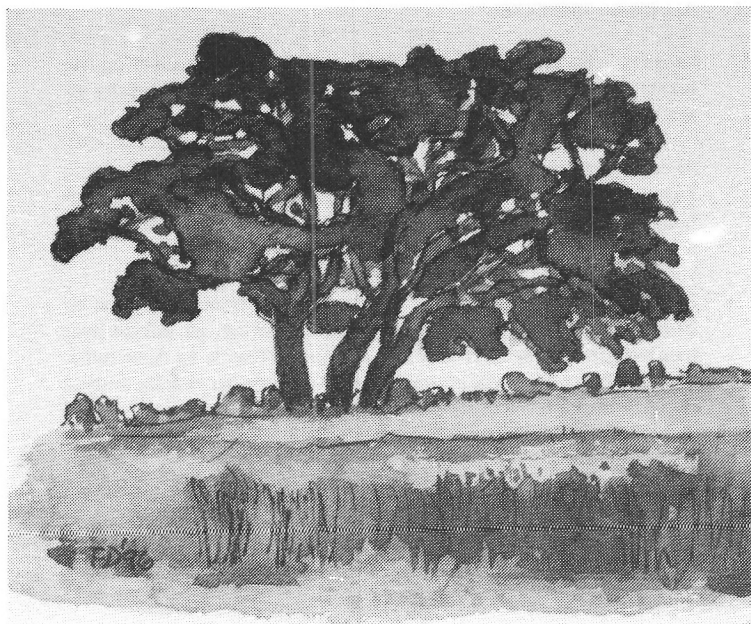
Lauving er forvaltningsmyndighetens ansvar, men utføres i samråd med grunneier.

6.4.6 ENKELTRÆR SOM PREGER LANDSKAPET

Dette omfatter kongeikene, tuntrær og andre trær som har stått fritt og fått utvikle seg, og som utgjør markerte elementer i landskapet.

Illustration of a landscape with a large tree in the foreground and a small building in the background. The style is a halftone print.

Copyright © 1986 by the author. All rights reserved.

The illustration shows a large tree with a thick trunk and a wide, flat canopy. In the foreground, there is a field with some brush or tall grass. In the background, there is a small building and a line of trees on a horizon.

The tree is the central focus of the illustration, with its trunk and branches clearly defined. The background elements are less detailed, providing context for the tree's location.

The overall composition is simple and clear, with the tree's form being the most prominent feature. The halftone effect gives the image a textured, grainy appearance.

The illustration is a black and white halftone print, which is a common method for reproducing images in printed media. The dots are arranged in a regular pattern to create the illusion of continuous tones.

Copyright © 1986 by the author. All rights reserved.

The illustration is a black and white halftone print, which is a common method for reproducing images in printed media. The dots are arranged in a regular pattern to create the illusion of continuous tones.

Trær som preger landskapet skal ikke fjernes, jf. verneforskriften § IV pkt. 5. Trærne bør bevares og vedlikeholdes ved skjøtsel og noen nye bør etableres.

Om nødvendig fjernes tilstøtende trær for å sikre rotsonen og næringstilgangen, se. 6.5.7.

Forvaltningsmyndigheten har faglig ansvar for skjøtsel, og kan bistå ved nyetablering. Skjøtsel og planting skal foregå i samråd med grunneier.

6.4.7 SPESIELLE BOTANISKE FOREKOMSTER

Områdene har regional eller lokal verneverdi. Her inngår i det vesentlige arealer med gråor-heggeskog og svartorsumpskog, men det kan også være lokaliteter som er biotoper for spesielle arter. Områdene fremgår på kart, vedlegg I. Om skjøtsel av de enkelte lokaliteter, se kap. 6.5.2.

Områder med spesiell botanisk verdi skal skjøttes på en slik måte at den botaniske verdien fremmes.

For enkelte lokaliteter av svartorsumpskog kan det være aktuelt med forsiktig fjerning av gran. I mindre områder med naturskog, områder med mye nedbrytningsmateriale (døde og råtne stammer) og områder med særlig stor landskapsverdi bør skogen få utvikle seg mest mulig naturlig.

Områdene ivaretas i hovedsak gjennom grunneiers skogbruksplan, jf. verneforskriften § IV pkt. 3 og 4.

6.4.8 FAUNABIOTOPER

Maridalens store variasjon i naturtyper gir livsmiljø for en rik fauna. Dalen inneholder biotoper for elvemusling, bever og hekkende rovfugl. Området er potensiell biotop for arter som for øyeblikket er sjeldne i norsk fauna. Dalen utgjør et regionalt viktig vinterområde for elg og rådyr, og huser en meget artsrik fuglefauna.

Viktige faunabiotoper må sikres slik at artene fortsatt får gode muligheter for utvikling. Forvaltningsmyndigheten vil, ved godkjenning av skogbruksplaner, påse at biotoper ikke skades. Jf. verneforskriften § IV pkt. 3.

6.5 Skjøtseloner og -forslag (jf. kart, «Utkast til skjøtelsesplan» datert februar 1996, vedlegg I)

På skjøtselkartet er verneområdet inndelt i soner med forskjellige krav til behandling. Hovedkategoriene er dyrka mark og skog. Innenfor og mellom disse er det delområder hvor det foreslås tiltak for å fremme verneformålet, eller områder hvor verneformålet best ivaretas dersom det foreløpig ikke foretas inngrep.

I det følgende omtales tiltak i de enkelte områdetyper. Lokaliteter som utpeker seg som særlig verdifulle omtales spesielt. Disse har fått egne signaturer på kartet. Kantsoner og åkerholmer vises generelt ikke med egen signatur på kartvedlegget. Skjøtsel av disse omtales likevel i dette kapitlet.

Skjøselforslagene bygger på foreliggende kunnskap, bla. gjennom å studere eldre flybilder for å få et inntrykk av tidligere bruk. Ny erfaring og kunnskap kan gi grunnlag for revisjoner.

6.5.1 SKOGOMRÅDER

Skogsonen omfatter først og fremst lisdene, som utgjør størstedelen av landskapsvernområdet. Forskjellige nøysomme barskogsamfunn dominerer, mens skogen i dalbunnen er langt mer sammensatt. Her finnes mange skogtyper og en stor variasjon i arter. Lauvinnslaget er betydelig. Skogen karakteriseres som kulturpåvirket, mangfoldig og oppdelt i mange små bestand.

Målet for skogbehandlingen å oppnå et variert og stabilt skog- og landskapsbilde, og å sikre livsmiljøet for planter og dyr. Samtidig er forutsetningen at skogproduksjonen og et drivverdig skogbruk opprettholdes.

Skogen drives i hovedsak etter plan som skal godkjennes av forvaltningsmyndigheten. Planen utarbeides i henhold til bestemmelsene i verneforskriftens § IV, og retningslinjer i kap 6.2.1. i denne planen. Forøvrig ligger også *Forskrift om skogbehandling og skogsdrift for skogområder i Oslo og nærliggende kommuner (Marka)* til grunn for skogbehandlingen.

Grunneier eller bruker har ansvar for å forvalte skogen i henhold til verneforskriften. Årets planer skal legges fram for forvaltningsmyndigheten. Her skal det framgå hvilke bestand som skal skjøttes og hvordan. Likeledes skal driftsmåter, driftsveier og velteplasser framgå.

Forvaltningsmyndigheten skal påse at skjøtsel utføres i samsvar med godkjent plan.

6.5.2 OMRÅDER SOM SKJØTTES SPESIELT

Dette er områder som utpeker seg som særlig verdifulle og karakteristiske elementer i Maridalens landskap, etter hva vi vet i dag. Områdene har verneverdier forbundet med f.eks. vegetasjonstyper, forhold for dyreliv, kulturpåvirkning eller spesielle landskapstrekk. De mest verdifulle bryn og kantsoner omtales her. Dette gjelder kantsonen rundt Maridalsvannet, og bryn som er rike på edle lauvtrær ved Sander gård. Lokalitetene har mørk grønn farge på kartet og er nummerert C 1 osv.

Der disse områdene ligger på Oslo kommunes eiendommer inngår de i hovedsak i forslag til flerbruksplan for kommuneskogene. Andre arealer som inngår i flerbruksplanen som verne- eller bevaringsskogområder, er gitt egen skravur på kartet.

Utvalget bygger i hovedsak på følgende registreringer og vurderinger:

- *Maridalen. Botaniske undersøkelser av verneverdier.*
- *Naturregistreringer i skogbestand i Oslo kommunes skoger.*
- *Maridalen. Synpunkter på åtgjerder.*
- *Verdifulle kulturlandskap i Oslo og Akershus fylker.*

Målsettingen med skjøtselen er å bevare eller forsterke områdenes karakter. Noen av områdene bør inntil videre utvikle seg uten tiltak, mens det for andre vil være aktuelt med skjøtsel for å fremme spesielle forhold.

I lokalitetene C3, C5 og C10 foreslås tiltak nå, eller etter nærmere vurdering. For de andre lokalitetene foreslås ikke skjøtsel i første periode.

Forvaltingsmyndigheten har ansvar for gjennomføring i den grad tiltakene ikke inngår i grunneierens landbruksdrift.

- C1 Tidligere tomt for Brekke sag. Området er tilvokst med et stort oppslag av løvtrær. Det er et rikt dyre- og fugleliv i området, som foreløpig bør utvikle seg uten tiltak.
- C2 Område ved Skjærsvjelva ved Hammeren, med lauvskog av typen gråor-heggeskog. I området inngår arealer med lågurtgranskog, fattig starrsump og rik fukteng. Området bør foreløpig utvikle seg naturlig uten skjøtselstiltak. Hogst av gran kan bli aktuelt.
- C3 Bryn og kantsoner med gammel slåttemark og stuvtrær ved Kirkeby. Skogen tynnes, slått utføres i juli og de gamle stuvtrærne stuves. Området må ses i sammenheng med naboarealene mot vest, som foreslås slått, og lokalitet N7. Se 6.5.3, og 6.5.8.

- C4 Delta ved Lautabekkens utløp, med fattig starrsump, rik fukteng og rik strandsumpskog. Ut mot vannet dominerer nøkkerose og tjønnakssamfunn. Hagemarkskog omkranser området.

Området var tidligere benyttet til slåtteeeng og beite. Deler var sannsynligvis dyrka. Det bør utarbeides en plan for behandling av området, med rydding og slått av deler av arealet. Forvaltningsmyndigheten vil søke samråd med fagmiljøer før utarbeidelse av behandlingsforslag.

- C5 Åkerholme med rik forekomst av nattfiol. Tidligere slåtteeeng og beite. Området bør holdes åpent. Forvaltningsmyndigheten vil ta kontakt med fagmiljøer for anbefaling av skjøtsel.

- C6 Dausjøberget. Fin estetisk landskapsform og lite berørt skog, hovedsakelig lav- og lyngrik furuskog. Området bør foreløpig utvikle seg uten tiltak.

- C7 Hønefoten. Verneverdig svartorsumpskog med flere sjeldne og interessante arter. Området bør stort sett utvikle seg uten skjøtsel. Det kan på sikt være aktuelt med uttak av gran for å sikre edellauvskogen.

- C8 Skarselva. Rik strandsumpskog langs elva, med variert og rikt dyre- og fugleliv, bl.a. beverhytter og beverdammer. På delstrekninger er det foretatt dyrking helt ned til elvebredden. Ingen spesiell skjøtsel bør foreløpig utføres. Det bør eventuelt treffes tiltak for å utvikle en stabil kantsone langs elva. Jf. 6.5.7.

- C9 Jondalens nedre del - frodig bekkedal. Bør utvikle seg uten hogst.

- C10 Omfatter i hovedsak kantsonen langs Maridalsvannet, og kantsoner rike på edle lauvtrær ved Sander. Se ellers 6.5.7.

Kantsonen langs Maridalsvannet tynnes slik at man opprettholder glimt av vann. Tynningen må være variert. Enkeltrær eller tre- og buskgrupper spares. Trær og busker med bær eller frukter spares. Særlig langvokste individer spares. Aldrende trær får stå og dø naturlig.

Ved rydding og tynning i kantsonene ved Sander må det legges særlig vekt på å ivareta innslaget av edle lauvtrær.

Dersom tiltakene ikke inngår i brukerens landbruksdrift har forvaltningsmyndigheten ansvar for gjennomføring.

- C 11 Brannflaten fra 1992 i Turtermarka. Disponeres av Universitetet i Oslo.

6.5.3 SLÅTTEENG

Med slåtteenger menes enger, strandenger og myrer hvor graset tidligere var slått til fôr. Gammel kulturmark, som slåtteenger og naturlige beitemarker, er sentrale elementer i et tradisjonelt kulturlandskap. Like viktig er det at disse arealtypene ofte huser en særpreget og artsrik flora og fauna som er avhengig av at områdene skjøttes ved at de holdes åpne på tradisjonelt vis.

Det foreslås å gjenoppta slått av noen tidligere enger og slåttemarker på sentrale steder i landskapsvernområdet. Dette gjelder spesielt områder hvor det i tillegg finnes lauvingstrær, gamle steingjerder og vei-
far. Forslag om slåtteeng vises med lys grønn farge på kart, vedlegg I.

I tillegg er det ønskelig at det holdes åpent rundt gamle plasser og hustufter, som f.eks. Sanderstua, Slåttebråtan, Bråten m.fl.

Skjøtsel foregår ved at områder som er under gjengroing ryddes, og noen trær og busker fjernes. Dette bør gjøres midtsommers for å unngå for mye oppslag og stubbeskudd. Slått utføres hvert år etter medio juli, og alt gras fjernes. Rydding utføres etter behov. Dersom det finnes lauvingstrær i slåtteenga, bør lauving gjenopptas på enkelte av disse og noen nye lauvingstrær etableres. Slåtteengene skal ikke gjødsles.

Rydding og slått er forvaltningsmyndighetens ansvar. Tiltakene utføres i samråd og samarbeid med grunneier eller bruker og eventuelt andre interesserte.

6.5.4. BEITEMARK

Med beitemark forstås her åpne eller halvåpne arealer som beites av husdyr gjennom sommerhalvåret. Beitemark er ikke pløyet eller fulldyrket, men kan være overflatedyrket eller tidligere slått.

Beitemark var en viktig del av kulturlandskapet i Maridalen, og det er gunstig for kulturlandskapet at beiting gjenopptas på områder som tidligere har vært beitet. Det er spesielt ønskelig å kunne gjenskape noen av de gamle hagemarkskogene som Maridalen har vært rik på, og som skogområdet nord for Kirkeby er et godt eksempel på. Kartet viser noen arealer hvor det er fordelaktig med beite, bl.a. av hensyn til landskapets åpenhet. Disse vises med brunoransje farge på kartet. Noen av arealene beites allerede i dag.

På grunn av oppslag og gjengroing er det behov for rydding av kratt og trær før beiting. Ved rydding spares enkeltrær og grupper av trær eller busker som kan utvikle seg til store dimensjoner og gi skygge og

variasjon. Enkelte steder kan det være aktuelt å fristille trær som kan bli lunder. Naturlig beitemark må ikke gjødsles.

Beitetiltak må eventuelt settes i gang i samråd mellom grunneier, forvaltningsmyndighet og drikkevannsmyndighet.

6.5.5 DYRKA MARK

Med dyrka mark forstås fylldyrka mark. Fulldyrka mark vises med gul farge på kartet.

Det er en forutsetning at dyrka mark holdes i hevd og brukes til fôr eller matproduksjon.

Det er ønskelig at det dyrkede arealet utvides, ved at arealer hvor tidligere dyrking kan dokumenteres dyrkes opp.

6.5.6 PLANTEFELT SOM BØR RYDDES

Dette omfatter dyrka mark og beiter som er tilplantet med trær for skogproduksjon. Det er gran og enkelte bestand av lerk, poppel m.fl. i forskjellige aldersklasser.

Enkelte arealer hvor det kan dokumenteres at dyrka mark og beite er tilplantet bør ryddes og tilbakeføres til tidligere bruk, eventuelt gis en mer åpen karakter. På kartet vises noen slike arealer med skrå skraver.

Området ved Svingen, som er hogd, bør holdes åpent, eventuelt ved beite, slått eller oppdyrking.

Forvaltningsmyndigheten vil oppta en diskusjon med grunneier og berørte myndigheter om slike tiltak.

6.5.7 KANTSONER

Kantsoner er overgangssoner mellom skog og treløse områder som dyrka mark, nakent fjell eller ur, eller overgang mellom skog og stier og veier. Det kan også være soner mot verdifulle naturtyper som ikke skal hogges, som fuktskog, edellauvskog, etc. Kantsoner er også overgangssoner mellom land og vannarealer. I begrepet inngår også åkerrenner, åkerholmer og veikanter. Mellom skog og dyrka mark starter kantsonene på utsiden av avskjæringsgrøfter eller gamle utmarksbeiter.

Kantsonene har en rekke økologiske funksjoner og tjener flere formål for naturmiljø, landskap og friluftsliv. Ifølge verneforskriften § IV pkt 4, skal kantsonene bevares.

Det er en målsetting at kantsonene består og skjøttes slik at de forblir stabile og karakteristiske elementer i kulturlandskapet. Kantsonene tynnes for å få fram og ta vare på en sjiktvis oppbygging med feltsjikt, et velutviklet busksjikt og et variert tresjikt. Lauvtrær og furu bør ivaretas, likeledes busker og trær med blomster og bær. Eldre trær bør få stå og dø på en naturlig måte. Langs bekker og elver bør innslag av or, hassel og selje ivaretas særlig. Store osper bør spares.

Mot innmark skal lavtvoksende og stedegne busk- og trearter, som f.eks. nype og hassel ivaretas, samt lauvtrær og furu. Av landskaps-hensyn er det fordelaktig med et skrånende skogbryn, som også gir minst skyggevirkning for jordbruket. Mot skogen bør kantsonens dybde tilsvare en normal trehøyde. Mot stier og veier bør kantsonen gis et åpent preg med stort innslag av lauvtrær. Åkerholmer bør i størst mulig grad skjøttes i samsvar med tidligere bruk.

Veikanter bør slås. Særlig gjelder dette Maridalsveien som bør slås årlig. Se også 7.1.1. Enkeltrær og allèer samt fritt voksende busker bevares.

Skjøtsel av kantsonene er en naturlig del av bruken av tilstøtende arealer og utføres vanligvis av grunneier. I noen tilfeller kan forvaltningsmyndigheten delta i slik skjøtsel. Jf. 6.5.2. og 6.5.8.

6.5.8. KARAKTERISTISKE NATUR- OG KULTURELEMENTER

Dette omfatter et utvalg av, i hovedsak mindre forekomster som er eller har vært, karakteristiske og betydningsfulle innslag i landskapet i dalen. I første rekke er dette store trær og allèer. Disse forekomstene bør skjøttes, eventuelt reetableres. De må ikke fjernes, jf. verneforskriften § IV, pkt. 5 og kap. 6.4.

Ansvar for skjøtselen vil variere, avhengig av grunneiers interesse. Forvaltningsmyndigheten vil foreta en årlig prioritering av tiltakene, som grunnlag for støtte:

N1 Allè ved Stubberud. Allètrær av ask, bjørk og lønn av høy alder og varierende tilstand.

Det bør foretas en fagmessig beskjæring av trærne for å bedre allmenntilstanden og hindre råteskader. Utgatte trær bør suppleres.

N2 Alle ved Lille Brenningen. Tiltak som N1.

- N3 Alle ved Strandholt. Tiltak som N1.
- N4 Trerekke ved Låkeberget. Eksisterende trerekke langs sørvestsiden av veien består av gammel bjørk i tildels dårlig forfatning.
- Skadede trær stelles. Trerekka bør suppleres med nyplanting av bjørk. Planteavstand som før eller ca. 7 m.
- N5 Trekke ved Brekke består av bjørker som er rester av en trekke langs Peder Ankers vei. Trekket suppleres og fristilles ved at bakenforliggende skog tynnes mot veien.
- N6 Trekke ved Hammeren. Tiltak som 1.
- N7 Gamle stuvtrær av ask. Stuing av disse gjenopptas og noen nye trær staves.
- Tiltakene må ses i sammenheng med tilstøtende arealer, jf. C3 og kap. 6.5.3.
- N8 Trekke langs gårdsveien inn til Nes fra øst og vest er fjernet. Nye trekker av lønn kan plantes.
- N9 Trekke av lønn vest for Nes. Tiltak som N1
- N10 Kongeikene ved Nes. Faglig ettersyn utføres årlig og beskjæring og stell etter behov. Jordarbeidingen må ikke skade rotsystemet.
- N11 Gammel trekke mot Kasa er fjernet. Ny rekke av bjørk kan plantes.
- N12 Gammel trekke mot Måsan er fjernet. Ny rekke kan plantes.
- N13 To store jettegryter ved Grønndalen bør merkes.
- N14 Gamle asketrær på Turter gis faglig ettersyn og vedlikehold.
- N15 Kandelaberbjørk på Turter gis faglig ettersyn og vedlikehold.
- N16 Granhekk langs gårdsveien til Sørbråten gård bør vedlikeholdes.
- N17 Trekke av bjørk langs Gamle Maridalsvei.
- Trekket gis faglig ettersyn og stell, og ny bjørk plantes til erstatning for utgatte trær.
- N18 Allè ved Nordre Skar. Tiltak som N17.

6.5.9 KULTURMINNER

Dette kapitlet baseres i hovedsak på *Byantikvarens gule liste* og på registreringer i rapporten *Ei bynær bygd. Kulturminner og kulturlandskap i Maridalen* (Per Nilsen, 1989). Gamle veifar, i tillegg til Greveveien og Ankerveien, som omtales her, er funnet igjen i terrenget etter gransking av gamle kart og flyfotos.

I det følgende omtales et utvalg kulturminner hvor det foreslås tiltak i løpet av skjøtselsperioden. Noen tiltak er omfattende og krever stor innsats, ikke minst økonomisk. Gjennomføring er avhengig av bidrag til finansiering fra flere kilder. Dette gjelder f.eks. K1 og fløtningsanleggene langs Skjær sjøelva og Skarselva med damanlegg, K2 og K11, alle viktige kulturminner som forteller om dalens historie. Forvaltningsmyndigheten må ta kontakt med berørte parter, bl.a. drikkevannsmyndigheten og byantikvaren, om forholdet mellom vern og bruk, og arbeide videre med spørsmål om finansiering av eventuelle tiltak.

I andre tilfeller dreier det seg om enkle tiltak som kan utføres ganske raskt. Det gjelder rydding og istandsetting av steingjerder, se K4 og K7. Noen gamle veifar og stier foreslås ryddet slik at de ikke forsvinner eller blir ødelagt ved uhell. Senere vil man ta stilling til om anleggene bør settes i stand eller restaureres. Dette gjelder K3, K5, K6, K8, K9 og K10.

Når grunnlagsmaterialet og rapporten *En bynær bygd* er videre bearbeidet kan det foretas en prioritering av verneverdier og tiltak. Det er i imidlertid viktig å være oppmerksom slik at kulturminnene ikke ødelegges. Se verneforskriften § IV, pkt. 1 og kap. 7.1.

All skjøtsel av kulturminner utføres i samråd og samarbeid med antikvariske myndigheter.

K1 Ankerveien ved Bakken og bru over Skjær sjøelva. Den siste delen av Ankerveien fram til Skjær sjøelva er ikke vedlikeholdt og delvis gjengrodd. Brua over Skjær sjøelva er borte, mens resten av brokarene finnes.

Denne delen av Ankerveien bør restaureres. Det gamle brustedet bør erstattes av en enkel trebru for fotgjengere.

K2 Elveforbygninger i Skjær sjøelva og Skjær sjødammen. Alle elveforbygningene, både steinmurer og tømmerforbygninger «flaking» bør holdes vedlike i en slik stand at fløting kan utføres som demonstrasjon. Gjelder også dammen med luker og andre innretninger.

- K3 Greveveien øst for Brenners er pløyet opp. Veitrasèen bør gro til med gras slik at den ikke forsvinner. Veien bør på sikt gjenoppbygges.
- K4 Gammel steingard langs veien til Sørbråten gård fristilles, renskes og vedlikeholdes.
- K5 Gammel gårdsvei mellom Hauger gård og Sørbråten gård bør ryddes der den er gjenvokst.
- K6 Gammel gårdsvei mellom Hauger gård og Søndre Skar gård. Tiltak som K5.
- K7 Steingard langs gamle Maridalsvei ryddes for trær og kratt og det renskes langs steingarden. Enkelte partier istandsettes.
- K8 Gammelt veifar mellom Sørbråten gård og Enga. Tiltak som K5.
- K9 Gammelt veifar mellom Enga og Movannsbekken. Tiltak som K5.
- K10 Gammelt veifar langs Skarselva, vises i terrenget som sti, som holdes åpen.
- K11 Elveforbygninger i Skarselva og Øyungsdammen. Steinmurer og tømmerforbygninger bør holdes vedlike slik at de viser tidlige tiders bruk.
- K12 Gammel vei mellom Vaggstein og Tømte. Tiltak som K5.
- Trasèen fortsetter innenfor forslag om Mellomkollen naturreservat, og blir også behandlet i den sammenheng.
- K13 Greveveien fra Hammeren til Hønefoten. Tiltak som K5.

7 BRUKSPLAN

Verneforskriften gir rammer for bruken av dalen. Bruksplanen utdyper disse og gir nærmere retningslinjer for grunneiere og brukere, samt for tilrettelegging for allmennheten.

Formålet med vernet er "å bevare det vakre og egenartede natur- og kulturlandskapet i Maridalen som en helhet, og med de biologiske, geologiske og kulturhistoriske elementer som bidrar til å gi området dets verdifulle karakter."

For å opprettholde verneformålet, som skal ta vare på et levende landskap, er det viktig at bosetting og næringsgrunnlag i dalen opprettholdes. Maridalen må fortsatt være en jord- og skogbruksbygd med et livskraftig lokalsamfunn.

Et økonomisk jord- og skogbruk opprettholdes, men med driftsmåter som lar seg kombinere med verneformålet. Jf. kap. 6.1. og 6.2.

Bebyggelsen, andre kulturminner og kulturmiljøet forvaltes slik at de antikvariske verdiene sikres. Skjøtsel, ombygging og nybygging foretas i samsvar med retningslinjer som tar utgangspunkt i opprinnelig karakter og historie.

Det legges til rette for et enkelt, naturnært friluftsliv.

7.1 Bygninger og anlegg

Verneforskriftens kap. IV, pkt 1 sier bl.a. at:

"Oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, tilbygg, ombygging og omfattende eksteriørmessige endringer av eksisterende bygninger og anlegg, .." er forbudt.

I følge verneforskriftens kap. VI, pkt. 2, kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til følgende kategorier byggetiltak:

"Oppføring av bygninger og anlegg som er nødvendige for landbruksdriften, herunder oppføring av kårbygning på gårdsanlegg hvor slike ikke finnes.

Oppføring av et begrenset antall bolighus i henhold til godkjent plan.

Ombygging og eksteriørmessige endringer av eksisterende bygninger.

Lokalisering, utforming og volum på bygninger og anlegg må underordne seg hensynet til landskap, naturmiljø, kulturmiljø og byggeskikk i Maridalen."

Denne bestemmelsen er passiv, dvs. at den ikke foreslår disse tiltakene. Vernet hindrer imidlertid ikke tiltakene dersom de følger retningslinjer i verneforskriften og forvaltningsplanen, og andre forhold tilsier at de kan gjennomføres. Eventuell gjennomføring beror på forvaltningen av drikkevannet, samt andre kommunale forhold.

Markautvalget har foreslått en forsiktig styrking av bosettingen i Maridalen som grunnlag for viktige servicefunksjoner. Dette går ut på at 13 hytter som ligger i tilknytning til bebyggelsen konverteres til helårsbolig, det bygges kårbolig på 5 bruk som ikke har kårbolig samt at det kan føres opp 9-12 nye bolighus. I tillegg foreslås eldrebolig med 6 enheter. Dette utgjør til sammen inntil 40 boenheter lokalisert til indre deler av dalen.

Verneforskriften har ikke regler som forbyr konvertering av hytter til boligformål i det omfang det her gjelder, 13 enheter. Ved eventuell opprustning eller andre tiltak må bestemmelsene i verneforskriften og retningslinjene i forvaltningsplanen følges.

Verneforskriftens § VI, pkt 2 åpner for oppføring av et begrenset antall bolighus i henhold til Markautvalgets forslag om antall boenheter. I tillegg åpnes for bygging i samsvar med Miljøetatens husstandsregistrering datert 16.10.87, se 7.1.2. Lokalisering av bebyggelse, utforming etc. må underordne seg hensynet til landskap, naturmiljø, kulturmiljø og byggeskikk i dalen.

Tilbygg og eksteriørmessige endringer av eksisterende bebyggelse kan godkjennes etter visse retningslinjer. Se 7.1.1 og 7.1.2.

Saksbehandling i saker hvor det kreves tillatelse både etter naturvernloven og plan- og bygningsloven, vil være slik:

Alle bygge- og anleggstiltak som plan- og bygningsloven krever byggetillatelse eller byggemelding for, skal behandles av Plan- og bygningsetaten, som avklarer forholdet til berørte etater. Plan- og bygningsetaten skal forelegge saken for Byantikvaren, og Byantikvarens uttalelse skal følge saken uavkortet fram til endelig vedtak. Forvaltningsmyndigheten for landskapsvernområdet avgjør, i samråd med antikvarisk myndighet, om tiltaket kan gjennomføres i henhold til verneforskriften, før kommunen treffer vedtak etter plan- og bygningsloven.

Vanlig vedlikehold som maling og reparasjoner kan utføres uten tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, dersom det benyttes tidligere farger og materialer og eksteriøret ikke endres.

7.1.1 GÅRDSBEBYGGELSE

Gårdsbebyggelsen er blant de viktige elementer i kulturlandskapet og må opprettholdes mest mulig intakt som komplette gårdsanlegg. Eksisterende bygninger bør vedlikeholdes på en slik måte at de ikke forfaller, jf. Plan- og bygningsloven § 89.

I følge verneforskriftens, § VI, pkt. 2, kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til:

"Oppføring av bygninger og anlegg som er nødvendige for landbruksdriften, herunder oppføring av kårbygning på gårdsanlegg hvor slike ikke finnes. ....".

Ved nybygg, påbygging, ombygging og eksteriørmessige endringer av landbruksbygninger skal byggeskikken i Maridalen følges, og følgende vektlegges sterkt ved behandling av byggesaker:

Husene, både innhus og uthus, skal være panelte bygninger på én eller to etasjer med sadeltak. Taket skal fortrinnsvis tekkes med rød takstein. Takrennene skal være i et materiale som ikke bryter med bygningenes karakter.

Vinduene skal være en-, to- eller trerams med ruter og gjennomgående sprosser. Glasset settes i kittfals.

Forholdet mellom bygningskropp, tak og vindus- og døråpninger skal være tradisjonelle og stedstypiske. Det samme gjelder for fargebruken.

Vanlig vedlikehold kan utføres uten tillatelse dersom eksteriøret ikke endres vesentlig. Vindusutskifting, ny farge og nytt takbelegg anses som vesentlig endring.

Gårdsbebyggelsen bør primært være knyttet til gårdsdriften som bolig, hus for dyr, og lager for redskap og landbruksprodukter. Driftsbygninger kan brukes til annen virksomhet, dersom dette kan bidra til opprettholdelse og vedlikehold av bygningene. Slik virksomhet må ikke være i strid med verneforskriften eller andre bestemmelser.

Om saksbehandling se kapittel 7.1.

7.1.2 BOLIGHUS OG HYTTER

Med bolighus og hytter forstås alle bolighus, som ikke tilhører gårdsbebyggelsen, med tilhørende bygninger (garasjer), samt hytter.

Verneforskriften hindrer ikke oppføring av nye bolighus med tilhørende bygninger på tomter der det, i samsvar med Miljøetatens husstandregistrering av 16.10.1987, er flere boenheter i eksisterende hus, jf. § VI, pkt. 2. Se forøvrig 7.1.

Nybygg, påbygging, ombygging og eksteriørmessige endringer skal utføres slik at det ikke bryter med byggeskikk i Maridalen. Tilsvarende gjelder for valg av farge på husene. Ved behandling av byggesaker legges sterk vekt på følgende:

Påbygg må ha en rimelig størrelse i forhold til eksisterende bygning, tomtestørrelse og andre stedlige forhold som hustype, tilliggende bebyggelse og eksponering i landskapet.

Vanlig vedlikehold kan utføres uten tillatelse dersom eksteriøret ikke endres vesentlig. Vindusutskifting, ny farge og nytt takbelegg anses som vesentlig endring.

Om saksbehandling, se kap. 7.1.

7.1.3 ANDRE BYGNINGER

Med andre bygninger forstås industri- og næringsbygg som kruttverket, kraftstasjonen og Skar leir; servicebygg som stasjonsbygningene på Sandermosen, skolen, Vel-huset og kapellet. Dette er viktige bygninger både kulturhistorisk og for et levende lokalsamfunn. Enkelte bygninger er verneverdige kulturminner.

Det er ønskelig at bygninger i denne kategori bevares og holdes vedlike i den form de har idag, og indikerer tidligere og eventuelt nåværende bruk.

Ved bruksendring bør ikke dette forringe sporene av opprinnelig bruk.

Om saksbehandling, se kap 7.1.

7.1.4 KRAFTLEDNINGER, VEIBELYSNING M.M.

Kapitlet omhandler alle typer overføringsledninger for elektrisitet, telefon, kabel-TV og eventuelle andre kommunikasjonssystemer. Her medtas også all veibelysning og flomlysanlegg av plasser, bygninger og idrettsanlegg. Dette gjelder først og fremst lufttrekkene, stolper og armaturer, men også tilhørende anlegg som trafoer, koblingskapp, master og sender- og mottakeranlegg.

Verneforskriftene inneholder forbud mot "fremføring av luftledninger, opplegg av flomlys", samt "oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger", jf. § IV, pkt 1. Med dette forstås alle nye lufttrekk, med tilhørende anlegg. Verneforskriftene hindrer ikke vanlig vedlike-

hold av eksisterende anlegg som bør opprettholdes med dagens utforming og traseer. Luftstrekke i Kirkebyområdet og Neskroken bør kables. Overflødige luftstrekk bør saneres.

Endring av dagens anlegg forøvrig, som nye traseer for luftstrekk og kabler for tilførsel til dalens bebyggelse, utskifting av stolper og isolatorer, trafoer og koblingsskap og armaturer, må godkjennes av forvaltningsmyndigheten, jf. verneforskriftens § VI, pkt. 5. Ytterligere veibelysning og belysning av parkeringsplasser kan bare skje etter plan godkjent av forvaltningsmyndighet, jf. verneforskriften § VI, punkt 1.

7.1.5 ANLEGG OG TERRENGINNGREP

Anlegg kan være konstruksjoner, maskiner eller utstyr som lagres eller benyttes til anleggsvirksomhet på stedet. Det vil si utvendig lagring av utstyr som ikke er tilknyttet jord- og skogbruket, eller anleggsvirksomhet som ikke er tilknyttet grunneiers eller brukers næringsvirksomhet.

Med terrenginngrep forstås uttak av, eller oppfylling av, masser. Det kan være uttak av masse fra grustak, torvtak, leirtak eller steinbrudd, men også terrengarrondering i form av bakkeplanering eller fylling av stedlige eller tiltransporterte masser.

Verneforskriften inneholder forbud mot uttak eller utfylling av masser, jf. § IV, pkt. 1. Dette vil si at bakkeplanering og andre terrenginngrep er forbudt, jf. også 6.1.

Verneforskriftene inneholder i tillegg forbud mot lagring av midlertidige eller transportable campingvogner, skur, opplag o.l., jf. § IV, pkt. 1. Dette gjelder opplagring, som ikke er en del av landbruksvirksomheten eller eiers eller brukers næringsvirksomhet tilknyttet dalen. Eventuell tvil om hvorvidt anleggene er tilknyttet landbruk eller eiers eller brukers næringsvirksomhet i dalen, avklares av forvaltningsmyndigheten.

Eksisterende næringsvirksomhet som på vernetidspunktet har lovlig tillatelse i henhold til Plan- og bygningsloven eller annet lovverk kan fortsatt utøves.

7.2 Kjøreveier

Her menes kommunale veier, åpne for vanlig ferdsel, skogsveier og driftsveier for jordbruket samt adkomstveier til gårdsbruk og boliger.

Bygging av veier er forbudt. Vanlig vedlikehold av eksisterende veier er tillatt. Jf. verneforskriften, §§ IV pkt. 1 og V pkt. 4.

7.1.1 KOMMUNALE VEIER

Vanlig vedlikehold kan foretas. Dette er vedlikehold av kjørebane og asfalt, grusing av skulder, rensk av grøfter og stikkrenner samt rydding av veiskråninger.

Nødvendig utbedring for å bedre sikkerheten kan tillates etter søknad til forvaltningsmyndigheten, jf. verneforskriften § VI, pkt. 4.

Skjøtsel av veiskråningen bør foretas, og buskas og kratt ryddes. Kantslått bør utføres hvert år etter 1. august, i minimum 1,5 m bredde på hver side av veien. Kvist og gras bør fjernes, for å fremme kantflo-
raen. Ved rydding og kantslått må alletrær, spesielle enkelttrær, verdi-
fulle busker og bryn spares og det må utvises forsiktighet slik at de
ikke skades, jf. kap. 6.5.7, om stell av kantsoner. Ved vedlikehold
skal det også vises varsomhet slik at kulturminner ikke skades.

Veimerking og skilting bør begrenses til et minimum. Hvis mulig bør
generelle skilt settes opp ved inngangen til Maridalen og merkes
"Gjelder hele Maridalen." Ved eventuell bruk av veirekkverk bør det
benyttes stabbesteiner eller rekkverk av tre. Oppsetting av veirekk-
verk krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, jf. verneforskrif-
tens §§ IV pkt. 1 og VI pkt 4 og 6.

2.2.2 SKOGSVEIER, DRIFTSVEIER, ADKOMSTVEIER

Breddeutvidelser, omlegginger og omfattende utbedring er ikke tillatt,
jf. verneforskriftens § IV, pkt. 1.

Ved rydding langs veiene og grøfterenskj må ikke verdifulle allèer, en-
keltrær og kulturminner ødelegges. Veikanter mot dyrka mark må
ikke pløyes opp. Hensyn til kantsonen må ivaretas, jf. stell av kantso-
ner, kap. 6.5.7.

7.3 Jakt og fiske

Vilt og fisk forvaltes i henhold til de respektive lover. Jakt- og fiske-
rettighetene endres ikke ved verneplanen.

7.4 Tilrettelegging for allmennheten (rekreasjon og friluftsliv)

Maridalen gir gode forhold for et naturnært friluftsliv og bør være et
sted der menneskene skal kunne oppleve naturen og kulturlandskapet
med dets variasjon og mangfold.

Maridalen gir mulighet til studier av økologi, geologi og plante- og dyreliv. I et godt bevart kulturlandskap og tradisjonelt bygningsmiljø kan kulturlandskapets utvikling og historie studeres. Det bynære landbruket gir storbyens befolkning anledning til å oppleve og få kunnskap om landbruksdrift og landbrukets vilkår, historie og muligheter.

Allmennhetens ferdsel i dalen er styrt av bestemmelsene i friluftsløven. Ridning og kjøring med hest styres av de begrensninger som er gitt i vedtak av bystyret 30.8.1973.

Ønsket tilrettelegging for allmennheten er en forsiktig supplering og opprusting av ferdselnettverket for et enkelt naturnært friluftsliv. Turveier og stier bør være sammenhengende, godt ryddet og merket, og ligge slik at de gir en variert opplevelse av naturminner, kulturminner, vann og kulturlandskap.

7.4.1 TURVEIER, STIER OG SKILØYPER

Det er et mål å knytte sammen og oppruste noen gamle ferdssveier og stier slik at de gir et mest mulig sammenhengende nett for ferdsel i Maridalen, og med tilknytning til skogsveiene i Marka. Turveiene gis god tilknytning til tiliggende boligområder og byens gang- og sykkelveinett.

Turvei er her skogsveier, driftsveier og gamle veifar som er åpne for turgåere og syklistene og kjøring kun er tillatt for drift, eller etter tilatelse.

Ved forsiktig opprustning av noen gamle ferdssveier og driftsveier og eventuelt rekonstruksjon eller nybygging av enkelte strekninger oppnås sammenhengende turveier for ferdsel til fots og med sykkel. Det vil være behov for grøfterensk, rydding, noe grusing og planering samt bygging og forsterking av bruer.

Turveiene bør fortrinnsvis ligge på offentlig grunn, ikke gå gjennom gårdstun og ikke ligge slik til at de oppmuntrer til ferdsel på dyrka mark.

Sti er her turstier, gamle veifar og kulturlandskapsstier. Stinettet består av eksisterende blåmerkede stier, enkelte gamle stier, tråkk og ferdssveier. Stiene er forbeholdt dem som ferdes til fots.

Noen av stiene kan knyttes sammen slik at det gir varierte turmuligheter. For opplevelse av kulturlandskapet kan det legges opp til kulturlandskapsstier, som sett vil følge driftsveier, gamle ferdssveier og

stier. På enkelte strekninger vil det være ønskelig om stiene kan ligge i kanten av dyrka mark og eventuelt mellom dyrka mark og beite.

Noen gamle stier og tråkk trenger ekstra rydding der de har grodd igjen, og bør ryddes jevnlig i en bredde på ca. 1 m., gjerne med oppkvisting av trær i stedet for felling. Ved bløte partier og over bekker og elver bør det stokklegges, bygges klopper eller bruer. Ved kryssing av gjerder og steingarder bygges le, grunder eller spesielle stiger. Jf. også 7.4.2.

Eksisterende blåmerkede stier kan ryddes, vedlikeholdes skiltes og merkes som tidligere.

Skiløyper er her merkede og ryddete løyper for skigåing.

Det foreslås ikke anlegg av nye skiløyper. Terrenngrep for anleggelse av nye skiløyper i landskapsvernområdet må unngås, jf. verneforskriftene § IV, pkt. 1. Skiløypene skal i størst mulig grad følge stier og veier der de ikke går over vann og jorder.

Eksisterende skiløyper kan ryddes, vedlikeholdes skiltes og merkes som tidligere.

7.4.2 TILTAK FOR OPPRUSTNING AV STI- OG TURVEINETTET:

I denne planen foreslås tre tiltak av hensyn til friluftslivet:

- 1 Gammelt veifar mellom Skytebanen og Låkeberget opprustes. Vesentlig rydding, men også igjenfylling av hjulspor og noe grusing kan være nødvendig. Mellom Salmakerstua og Låkeberget forutsettes noe mer arbeid med enkel planering, stikkrenner og eventuelt stokklegging av bløte partier. Jf. kart, vedlegg I.
- 2 Ankerveien ved Bakken på Hammeren restaureres ved kryssing av skogsbilveien og fram mot elva. Grøfter renskes, veien planeres og forbygninger synliggjøres. Jf. forøvrig 6.5.9., K1.
- 3 Ankerveiens gamle bru over Skjærssjøelva ved Hammeren bør rekonstrueres i form av en enkel gangbru, jf. 6.5.9., K1.

Arbeidet med et mer omfattende forslag til sti- og turveinett vil være en oppgave som kan legges til rådgivende utvalg, etter at vernet er gjennomført.

7.4.3 PARKERINGSPLASSER OG RASTEPLASSER SANITÆRANLEGG OG RENHOLD

Det foreslås ingen nye parkeringsplasser eller rasteplasser i landskapsvernområdet. Anlegg av større parkeringsplasser er i konflikt med verneforskriftens § IV, pkt. 1.

Eksisterende utfartsparkeringsplasser i Maridalen bør være skjermet fra omgivelsene og ha tiltalende utseende med beplantning, god standard på dekke og kantavslutning. Ansvar for god standard på parkeringsplasser ligger til kommunale etater.

7.4.4 INFORMASJON, SKILTING

Informasjon er et viktig virkemiddel for å hindre forringelse av naturmiljøet og for å skape forståelse for nødvendigheten av å etablere verneområder. Med informasjon menes her generell informasjon om Maridalen landskapsvernområde, om kulturminner og om severdigheter, og skilt som viser veier og stier eller stedsnavn.

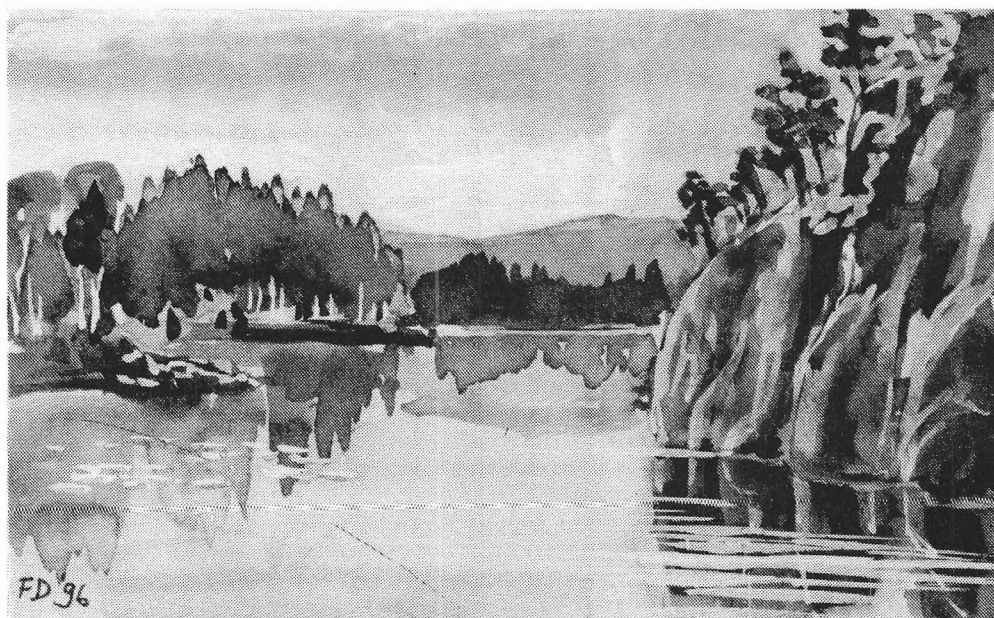
Landskapsvernområdet og naturreservatene merkes som vanlig for slike områder. Ved inngangene til Maridalen og ved alle parkeringsplassene skal det settes opp informasjonstavle med kart og opplysninger om landskapsvernområdet. Det skal utarbeides en folder med kart og informasjon om Maridalen landskapsvernområde. Dette er forvaltningsmyndighetens ansvar, jf. 8.3.

Det skal være tilstrekkelig og helhetlig informasjon i hele Maridalen både for opplysning og stedshenvisning, gjennom en nøktern skilting av turveier og stier og en enhetlig utforming av skilt. Reklameskilt og andre skilt, som ikke er tillatt iht. naturvernlovens § 15 eller veglovens § 33 skal ikke settes opp.

Med sitt mangfold og sin nærhet til byen er Maridalen godt egnet for andre informasjonstiltak, som historiske arrangementer, fløtningsdemonstrasjoner, demonstrasjoner av gammel jordbruks- og skogbruksdrift, slåttedager, ryddeaksjoner samt engasjement av foreninger og organisasjoner i skjøtselstiltak.

Det er forvaltningsmyndighetens ansvar å koordinere alle typer skilting og informasjon, jf. verneforskriften § VI pkt. 8. Arbeid med en helhetlig plan for skilting og informasjon legges til rådgivende utvalg etter at vernet er gjennomført.

Merking av eksisterende rød- og blåmerkede stier og løyper kan fortsette som tidligere.

8 FORVALTNING

Vern i henhold til naturvernloven er et statlig vern som vedtas av kongen i statsråd. Ansvaret for forvaltningen av verneområder er idag i hovedsak tillagt fylkesmennene. Forvaltningsmyndighet for Maridalen landskapsvernområde vil være Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

8.1 Rådgivende utvalg

I verneforskriftens § IX heter det:

"Forvaltningen av verneforskriften tillegges Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Forvaltningsmyndigheten oppnevner et rådgivende utvalg. Det rådgivende utvalget skal gi råd om planlegging og gjennomføring av skjøtseltiltak og om andre tiltak som krever godkjenning av Fylkesmannen."

Fylkesmannen foreslår følgende sammensetning av utvalget:

en representant fra gårdbrukerne i Maridalen
en representant fra grunneiere i Maridalen
en representant fra Oslo skogvesen
en representant fra Byantikvaren
en representant fra annen kommunal etat
en representant fra en frivillig interesseorganisasjon

Utvalgets medlemmer med varamedlemmer oppnevnes etter innhentet forslag. Utvalgets funksjonstid er 2 år.

Fylkesmannens miljøvernavdeling leder utvalget og har ansvar for sekretariatet, i samarbeid og samråd med Fylkesmannens landbruksavdeling.

Utvalget skal ha jevnlig møter. Fylkesmannens miljøvernavdeling innkaller til møtene.

Utvalget skal bistå Fylkesmannen med forvaltningen av Maridalen landskapsvernområde. Utvalgets mandat er:

Gi uttalelse i større dispensasjonssaker og viktige saker som krever godkjenning hos Fylkesmannen.

Gi råd om planlegging og gjennomføring av skjøtseltiltak og andre tiltak.

Utvalgets medlemmer og sekretær kan på eget initiativ ta opp andre saker til behandling i utvalget.

8.2 Oppsyn og forvaltning

Forvaltningsmyndigheten engasjerer oppsyn. Oppsynet skal bl.a:

- være en kontaktperson for veiledning og informasjon
- være forvaltningsmyndighetens lokale kontaktperson
- se til at verneforskriften overholdes
- utføre og vedlikeholde merking og skilting
- utføre andre tillagte oppgaver, f.eks. skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten skal utarbeide instruks for oppsynet.

Forvaltningsmyndigheten har ansvar for utarbeidelse av nødvendig informasjon om verneområdet og oppdatering og vedlikehold av informasjonsmaterialet, jf. 7.4.4.

Forvaltningsmyndigheten skal foreta grensemerking og skilting.

Forvaltningsmyndigheten utarbeider i samarbeid med rådgivende utvalg et budsjett for hvert år. Budsjettet skal inneholde stipulerte kostnader for prioriterte skjøtselstiltak og nødvendige, forventede, tilskudd fra ulike bidragsytere. Budsjettet skal foreligge 1. november for påfølgende kalenderår.

Gjennomføring av tiltak i denne planen beror på årlige budsjetter og arbeidsplaner, i samråd med rådgivende utvalg.

LITTERATUR

Direktoratet for naturforvaltning: *Skogens naturlige dynamikk*, DN-rapport 1994-5.

Ekeland, Kelvin: *Maridalen. Synpunkter på åtgjerder*, Oslo kommune, Etat for miljørettet helsevern 1992.

Ekstam, Urban og Nils Forshed: *Om hävden upphör*, Naturvårdsverket, 1992

Ekstam, Urban, Mårten Aronsson og Nils Forshed. *Ängar*, Naturvårdsverket, Solna 1988.

Flathy, Stein: *Verdifulle kulturlandskap i Oslo og Akershus. Oversikt over prioriterte områder*. Rapport. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen, 1994

Fylkesmannen i Oslo og Akershus: *Forslag om vern av MARIDALEN landskapsvernområde, Oslo kommune og fylke, med forslag om forskrifter*, 1996

Gjessing, Just og Torbjørn Fjellang: *Om løsmaterialer og isskuring i strøket Akerdalen - Sogsvann - Maridalen*, Det norske videnskapsakademi i Oslo, 1956

Gustavsson, Roland og Torleif Ingeløg: *Det nya landskapet*, Skogstyrelsen, 1994

Heidalsprosjektet, *Grunnlag for verne- og utviklingsplan for bygdelandskapet i Heidal*, 1979.

Hole, Lars Ernst: *Bruken av Maridals- og Sørkedalsvassdraget*, Rapportserie: HYDROLOGI, Universitetet i Oslo, 1988.

Johansson, Olof og Pekka Hedin: *Restaurering av ängs- och hagmarker*, Naturvårdsverket, Solna 1991.

Jordregistreringsinstituttet: *Vegetasjonskart over Oslo; Kartblad CO 047 Maridalen*, Oslo Helseråd, 1986.

Jordregistreringsinstituttet: *Vegetasjonskart over Oslo; Kartblad CO 046 Grefsen*, Oslo Helseråd, 1981.

Landbruksdepartementet: *Forskrift om skogbehandling og skogsdrift for skogområder i Oslo og nærliggende kommuner (Marka)*, Kgl. res. 2. april 1993

Larsson, John Y., Johan Kielland-Lund, Svein M. Søgne: *Barskogens vegetasjonstyper*, Landbruksforlaget, 1994.

Markautvalget: *Disposisjonsplanskisse Maridalen*, 1989.

Nilsen, Per: *En bynær bygd Kulturminner og kulturlandskap i Maridalen*. Oslo kommune, Miljøetaten og Byantikvaren, 1989.

Norderhaug, Ann: *Maridalen: Verneverdier og golfbaneanlegg*, Utredning 012 NINA, 1990

Norges Skogeierforbund: *Biologisk mangfold i skog*, Landbruksforlaget, 1996

NORSKOG: *Nøkkelbiotoper i skogen*, NORSKOG, 1993

Oslo kommune, Avdeling for naturvern og forurensning: *MARIDALEN Et bynært kulturlandskap*, 1989

Oslo kommune, Skogvesenet: *Naturregistreringer i Oslo kommunes skoger* 1993.

Oslo kommune, Skogvesenet: *Mål og retningslinjer for forvaltningen av Oslo kommunes skoger*, 1991

Rustan, Øyvind H. og Cees Bronger: *Maridalen Botanisk undersøkelse av verneverdier*, Oslo Helsesråd, kontoret for natur- og miljøvernssaker; 1984

Sandaas, Kjell, (red.): *Våre sårbare kulturlandskap med eksempler fra Maridalen*, Oslo kommune miljøetaten og Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, 1993

Økland, Lise: *Maridalen - landskapets estetiske kvaliteter og opplevelsesverdier*, Hovedoppgave, NLH 1987.

Flybilder og kart

Listen er ikke fullstendig

ÅRSMØTEINNKALLELSE

Til medlemmene, innkalling til årsmøte 1996.

Tid: Torsdag 5. desember kl. 19.00

Sted: Maridalen Velhus, krysset Kasaveien/Maridalsveien.

I Markakoret underholder

II Forslag til dagsorden på årsmøtet:

1. Valg av dirigent og referent
2. Godkjenning av innkalling
3. Godkjenning av dagsorden
4. Årsberetning
5. Regnskap
6. Innkomne forslag
7. Fastsettelse av kontingent for 1996
8. Valg

III Verneplan for Maridalen

Lars Flugsrud presenterer planen gjennom lysbilder fra dalen.

IV Servering av kaffe og kaker.

Salgsutstilling: Frances Dodman

V Debatt om verneplanen

Vel møtt, hilsen styret

ÅRSMELDING 1996

1. Styret i 1996

Leder Tor Øystein Olsen

Grefsenveien 66

0487 Oslo

Kasserer Lars Flugsrud

Gamle Maridalsveien 86

0890 Oslo

Sekretær Øivind Øiestad

Nedre Stabbursvei 6 b

0873 Oslo

Styremedlem Per Ersdal

Skaugveien 47

1911 Flateby

Styremedlem Reidar Otto Ullevålseter

Ullevålseter, Nordmaraka

0890 Oslo

Styremedlem Olav Bergenhus

Bakken

Greveveien 40

0891 Oslo

Styremedlem Jens Erik Skjerven

Frysjaveien 23

0883 Oslo

Varamedlem John Eirik Telle

Nes gård

Greveveien 20

0891 Oslo

Varamedlem Geir Erik Berge

Havnabakken 18 b

0874 Oslo

Varamedlem Ole Svendsen

Nordmarksveien 10

0890 Oslo

Varamedlem Grethe Wiens

Nordbergveien 25

0875 Oslo

2. Andre tillitsverv

Revisorer er Britt Brodin og Ingvar Hestdalen.

Valgkomiteen: Ivar Bakke, Anne Hestdalen, Johan L. Stang.

3. Hovedoppgaver for foreningen dette år.

Vi er medarrangører i tre store fellesarrangementer:

2. pinsedag, Olsok og blomsterengtur.

Dessuten kom endelig verneplanen for Maridalen i oktober. Aktiv skjøtsel av utvalgte områder er et evigvarende prosjekt.

4. Styret

Det er avholdt 5 styremøter i perioden.

5. Maridalsspillet

Spellaget i BUL framførte et sammendrag av Svartedauen av Carl Fredrik Engelstad 2. pinsedag og på Olsok. Instruktør var Odd Christian Hagen. Statister og hester fra dalen deltok.

6. 2. pinsedag

Vestre Aker prosti, Maridalens menighetsråd, Maridalens Venner, Aker og Oslo Bondelag, Spellaget i BUL samarbeidet om et flott kulturarrangement på kirkeruinen. Det var gudstjeneste med nattverd ledet av prost Jan Otto Kvalheim. Spellaget i BUL framførte sammendrag av Svartedauen. Kulturpunktet Sandermosen stasjon serverte og Tor Øistein Olsen ledet rusletur via Lautabekken, kapellet og Kirkeby for å se på skjøtsel av gammel kulturmark. 300 deltok i vekslende vær fra sol til haglbyger. Akersposten lagde fin midtsidereportasje og Arbeiderbladet en helside.

7. Blomsterengtur

Oslo og Omegn Turistforening, Spellaget i BUL, Løvenskiold Vækerø AS, Fylkesmannens Landbruksavdeling, Akershus Bondelag, Maridalens Venner og Skiforeningen viste igjen de flotte blomsterengene i Blankvannsområdet i fint vær. Tor Øistein Olsen ledet turen. Spellaget i BUL framførte Prøysentekster på Blankbansbråten. 150 deltok. NRK's naturredaksjon filmet arrangementet.

8. Olsok

Olsokstevnet i år besto bl.a av folkelig kultur i form av allsang, folkemusikkinstrumenter, slått og raking av enga rundt ruinen. Dette ble ledet av Ole Svendsen og Hans Petter Hansen. Kulturpunktet Sandermosen stasjon serverte rømmegrøt. Sokneprest Sverre Smedbbye ledet gudstjenesten. Tor Øistein Olsen orienterte om kommende verneplan for Maridalen. Spellaget i BUL framførte sammendrag av "Svartedauen". Ivar Bakke fra Skjervan gård stilte med hester og høyvogn og ledet slått og rakingen av enga. 500 var tilstede. Østlandssendingen hadde et lengre intervju samme morgen. Arbeiderbladet markedsførte Olsok på baksiden og Aftenposten hadde en 4 spalter. NRK's naturredaksjon filmet arrangementet til "Maridalsfilmen".

9. Skjøtsel i dalen

Slått og raking i tre utvalgte områder også i år. Enga på Låkeberget ble utvidet med rydding av trær/busker og slått mot øst. Tynning av bjørk på tangen. Resten ble slått fjerde år på rad. NRK's naturredaksjon har filmet enga i fint forsommerflor og Aftenposten viste et bilde herfra i sin blomsterengereportasje. Enga rundt kirkeruinen ble som vanlig slått i forbindelse med Olsok for fjerde gang. Området rundt kapellet ble slått andre år på rad. Den vil bli en flott bjørkelund som vil omkranse kapellet i dalen. Slåtten ble noe oppstykket og kom sent i gang i år. Sluttslått Låkeberget 30.8 og kapellet 14.9.

Våtmarka i Lautabekkens utløp vil bli neste prosjekt. Forhåpentligvis vil ryddingen av trær allerede starte til våren. Her må en vente på startsignal fra Fylkesmannens miljøavdeling. Vi har fått kr. 15.000.- i støtte fra DN for aktiv skjøtsel.

10. Verneplanen

Endelig er den her !

Årskrift vil i sin helhet trykke verneplanen. Høringsfrist er 1. januar 1997.

11. Martinhytta

Det gode samarbeidet med Oslo Arbeiderparti og Einar Linderud fortsetter. Alle våre møter og flere arrangementer er på hytta.

12. NRK 1 lager film om Maridalen

Naturredaksjonen lager "Ut i naturen" fra Maridalen. Den blir vist nok vist høsten 97. I tillegg vil kulturavdelingen vise en serie med natur/kultur fra Oslo der bl.a. blomsterengen rundt Blankvann blir presentert.

13. Pressedekning

Årskrift 1995 fikk omtale i Aftenposten 17.11.95 og foreningens 25 årsjubileum fikk fint oppslag i morgenutgavens personalia 28. november. Arbeiderbladet brukte helside bak på det samme. Akersposten markerte dagen over begge midtsidene 29.11. Arbeiderbladet ga 2. pinsedag en helside 28. mai 1996, mens Akersposten brukte midtsiden på det samme. Akersposten hadde en helside 21. juni til blomsterengtur. Arbeiderbladet markedsførte Olsok hele baksiden 27. juli. Aftenposten lagde en flott helside om blomsterengene rundt Blankvann søndag 14. juli. Bondebladet om det samme 7. august. Arbeiderbladet startet en lang presseomtale med to sider om turkulturen i Oslo i dramatisk endring, 23. september. Det ble fulgt opp med direkte debatt i dagsnytt atten P2, intervju Radio Nova, Radio 1 og Norgesglasset på P1. Aftenposten hengte seg på med midtsider i fredagsutgavene både 4. oktober og 11. oktober. Verneplanen fikk fin førsteside og hele baksiden i Aftenposten morgen 14. oktober.

14. Andre arrangementer

26. februar tok Maridalens Venner, Maridalen Vel, Maridalen skole og Aker og Oslo Bondelag initiativ til et informasjonsutvekslingsmøte om Maridalen på Maridalen skole der landbruksdepartementet, byantikvaren, fylkesmannens miljøavdeling, skogvesenet og Norges Bondelag også deltok.

30. mai. Landskonferanse i friluftsrådene i Norge med tur i Maridalen, Martinhytta og Mellomkollen.

11. juni. Skogdag i regi av OOF der Maridalens Venner guidet inn til Sølvvike i Helgeren.

24. august. Markadag på Finnerud med Åse Kleveland. Tor Øystein Olsen holdt hovedtalen i øsende regn.

22. september. Landskonferanse for BIO med guidet tur av Maridalens Venner i Maridalen.

23. september. NSB, byantikvaren, Maridalens Vel, Markautvalget, Kulturpunkt Sandermosen stasjon og Maridalens Venner diskuterte Sandermosens framtid. Vi ble enige i at kulturpunkt må videreutvikles og Tore Frisell Haagensen får en kontrakt av NSB.

Protokoll fra årsmøtet i Maridalens Venner 1995

Årsmøtet i MV ble holdt 30. november i Maridalens Velhus. Tor Øystein Olsen åpnet møtet. Geir Erik Berge ble valgt til ordstyrer og Øivind Øiestad til referent.

1. Godkjenning av innkallingen

Innkallingen til årsmøtet og dagsorden ble godkjent.

2. Årsberetning for MV

Geir Erik Berge gikk gjennom årsberetningen i MV. MV har som tradisjon å feire 2. pinsedag og olsok i Margarethekirken ved Kirkeby. I år var det også Kirkens 1000 års jubileum. Naturvernåret ble markert med tur Greveveien/Ankerveien og blomsterengtur i Blankvannsområdet. Den siste turen satser foreningen på blir et fast innslag rundt midten av juni.

Tema for naturvernåret var bevaring av biologisk mangfold og allemannsretten. MV har tatt ansvar for å slå, rydde og rake Låkeberget, området rundt kirkeruinen og engene rundt Maridalen kapell. I november fjernet Skogvesenet granskogen mellom Kirkeruinen og vannet og det ble straks mer åpent og vakrere.

Ang. Martinhytta pkt. 12. Endringsforslag fra Einar Linderud ble enstemmig vedtatt:

"Avtale med Maridalens Venner om vedlikehold og tilsyn med Martinhytta i Kroken, Øvre Vaggstein. (Godkjent av Oslo Arbeiderpartis arbeidsutvalg juni 1995)

1. Tor Øystein Olsen overlates en nøkkel til Martinhytta, mot at han har ansvaret for å holde tomta, gjerdet og hytta i skikkelig stand til enhver tid. Maridalens Venner får holde et og annet styremøte der og ha hytta som standplass under dugnad.
2. Avtalen gjelder også tilsyn med elektrisk anlegg og pumpe, slik at det ikke oppstår frostskafer om vinteren eller pumpekader hvis brønnen løper tom.
3. Større fornyelsesutgifter forutsettes bekostet av hytte-eieren.
4. Alle besøk på hytta forhåndsmeldes til Einar Linderud (inntil videre), slik at man til enhver tid vet om hytta er opptatt.
5. Hytta skal selvsagt fortsatt kunne besøkes av partiorganisasjoner etter forhåndsavtale."

3. Regnskap

Kasserer Ronny Melle gjennomgikk regnskapet for MV. Regnskapet ble godkjent av revisorene.

4. Innkomne forslag

Ingen innkomne forslag.

5. Kontingent

Kr. 70.- for enkeltmedlemmer og kr. 100.- for foreninger.

6. Valg

Leder av valgkomiteen Ivar Bakke la fram valgkomiteens forslag. Valgkomiteen foreslo følgende sammensetting.

T. Ø. Olsen	leder
Per Ersdal	nyvalgt
Lars Flugsrud	nyvalgt
Øivind Øiestad	
Jens Erik Skjerven	
Olav Bergenhus	
Reidar O. Ullevålseter	

Vara:	Valgkomite:
Grethe Wiens	Ivar Bakke
Ole Svendsen	Anne Hestdalen
Jon Eirik Telle	Johan L. Stang
Geir Erik Berge	

Revisorer: Britt Brodin, Ingvar Hestdalen

T. Ø. Olsen takket Hanne Berg, Sten Solberg og Ronny Melle for innsatsen.

Markakoret underholdt. Formannen viste lysbilder fra Maridalen.

I forbindelse med MV's 25 årsjubileum innledet tidligere formann Trond Herland en kort og interessant historikk om foreningens start og virksomhet. Formannen fikk hilsninger fra skogsjef Andreassen, Johan L. Stang, Bærumsmarkas Venner, Oslo og omlands friluftsråd, Nordberg Menighet, Sørbråten Vel, Oslo og Aker Bondelag og Forpakterforeningen med ljå og rive som gave. Skriftlig hilsen også fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus v/K. Willoch og Byrådsleder Rune Gerhardsen.

Det var rundt 70 fremmøtte med Markakoret og en fin ramme rundt 25 årsjubileet. Vellokalet var helt fullt.

1.12.1995

Ø. Øiestad, referent

Utstilling på Maridalen skole

Vi på Maridalen skole skal ha en utstilling om Maridalen opp gjennom årene.

Har du bilder eller tekst fra før i tiden blir vi takknemlige om dere sender det.

Ta kontakt med oss på tlf.: 22 23 59 90

Hilsen 6. klasse på Maridalen skole.

MARIDALENS VENNER 1995.

REGNSKAPSÅRET 1. NOVEMBER 1994 - 30. OKTOBER 1995.

	<u>INNTEKTER</u>	<u>UTGIFTER</u>
Kontingenter 94	Kr. 7.900,-	
Kontingenter 95	Kr. 28.800,-	
Arrangement/møter	Kr. 15.835,-	
Renter div Bank og Postgiro	Kr. 934,40	
Årsskrift		Kr. 30.287,15
Porto, rekvisita, Medl. service		Kr. 12.423,10
Gaver, blomster o.l		Kr. 1.041,-
Bidrag, støtte		Kr. 3.505,50
Møter og tilstelninger		Kr. 15.711,-
Utstyr/diverse		Kr. 1.584,60
Sum	Kr. 53.469,40	Kr. 64.552,35
Underskudd 1994/95	Kr. 11.082,95	-
Sum	Kr. 64.552,35	Kr. 64.552,35

Spesifikasjon av beholdning:	<u>30/10-95</u>	<u>5/11-94</u>
Kasse	Kr. 180,-	Kr. 605,10
Postgiro/bank	Kr. 23.250,69	Kr. 29.538,98
Kreditkassen	Kr. 147,42	Kr. 145,98
Sparebanken Nor	Kr. 21.580,56	Kr. 25.951,56
Sum Beholdning	Kr. 45.158,67	Kr. 56.241,62

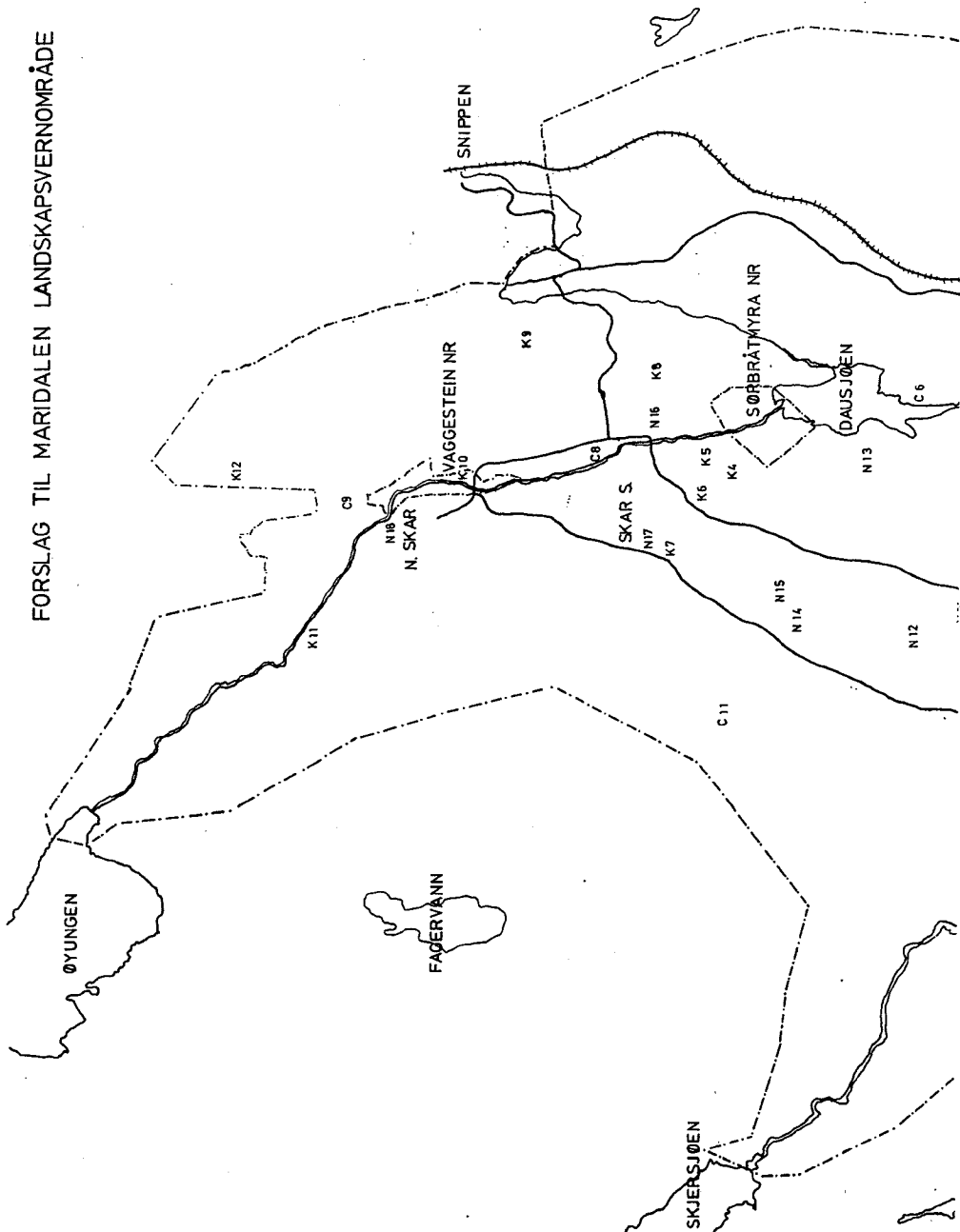
Maridalen 10/11-1995

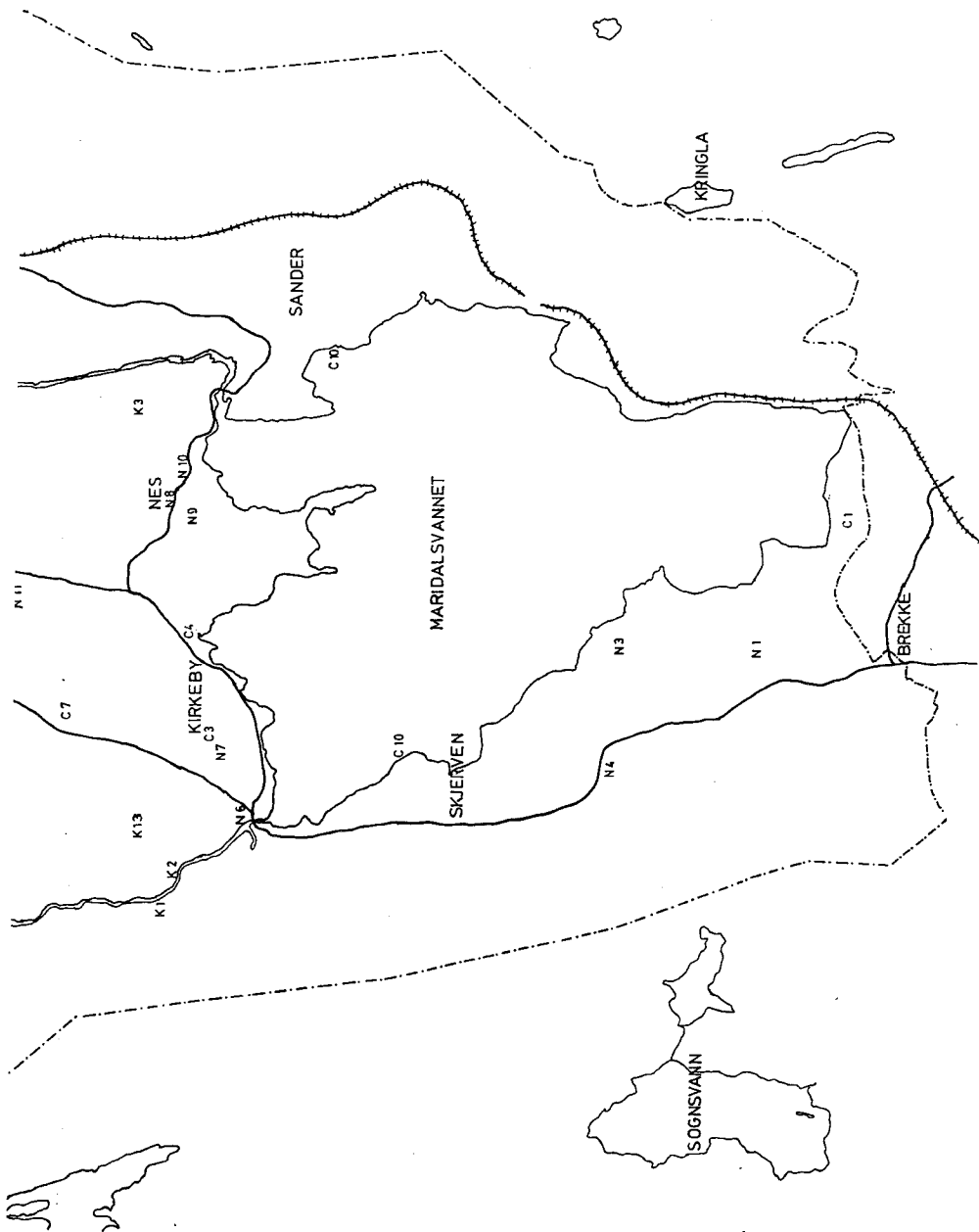
Ronny Mølle
(Kasserer)

*Regnskapet rivedt
og funnet i ordue.
27/11. 95*

*Britt Brodie
Innvaer Hestdalen*

FORSLAG TIL MARIDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE

C-post

Returadresse:
c/o Tor Øystein Olsen
Grefsenveien 66
0487 Oslo

